

НИВА

ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ

ЧАСОПИС

КВІТЕНЬ

1937

З М І С Т

	Стр.
<i>Редакція:</i>	
Хрест і комуна	121—123
<i>о. Донат Новицький:</i>	
Ніч на Соловецькім Кремлі	124—128
<i>о. А. Лошиній:</i>	
Великдень в річнім церковнім уставі нашої Церкви	128—132
Відозва	132—134
<i>Сільський парох:</i>	
Економічний реферат	134—137
<i>о. др. Вол. Фізолю:</i>	
Абстинентський рух	138—145
<i>о. Г. Костельник:</i>	
Релігія розпусти	146—152
<i>Мих. Бардеза:</i>	
Про закладання зразкових садів	152—155
<i>Х.:</i>	
Святочна Академія	155—156
Нові книжки	156—157
Всячина	158—160

До цього числа долучуємо поштові розрахункові перекази і просимо вплачувати передплату.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

В Адміністрації „Ниви“ можна дістати зібрані в річники проповіді, друковані в „Ниві“ як додаток за рр. 1933, 1934, 1935 і 1936 в брошурі за зл. 2.50 річник.

Запас невеличкий.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америка 2:50 долари річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Хрест і комуна

Св. Великий піст, у центрі якого ми находимось, стоїть під непереможним чаром Чесного й Животворного Хреста Господнього. Два хрести, хоч і які вони різні та неподібні до себе, становлять граничні стовпи цього святого часу. Бо започатковує св. Великий піст Сиропусна неділя, як пам'ятка прогнання Адама з раю за те, що спротивився приказови Божому, відвернув свою волю від Бога, а спрямував її до заказаного дерева, а кінчиться цей піст образом другого дерева, на Голгофі, на яким Син Божий пролляв свою Кров і відчинив замкнений гріхом прародичів рай.

Христовий Хрест, що став символом нашого відкуплення, стає перед нами в середині св. Великого посту у всій своїй величі й славі, більше, чим колинебудь в церковнім році, пригадуючи нам свою повсякчасну силу і непобідимість та спонукаючи нас поклонитися йому і зложити у його стіп усі хрести, наші і людські, що ми їх несемо на свою Голгофу для осягнення й свого славного воскресення.

Христовий Хрест, проображений славно у Ст. Завіті, зачав від окрівавленої Голгофи свій тріумфальний похід через цілий світ: почерез римський Circus maximus, насичений обильно кровю християн, почерез усі перепони, затії і ненависть, що їх ставили йому безчисленні вороги, — і дійшов аж до нинішніх часів, у яких, мимо переслідувань, що їх на велику міру започаткували найновіші вороги Христові, дійшов він до найбільшого тріумфу і слави.

Як колись, так і нині, Хрест — окраса Церкви, охорона цілого світу, сила народів і володарів. Він давав силу проти

ворогів не тільки Константинови Вел. і його наслідникам, византійським василевсам, але він дає їй нині християнським володарям у їх володарських подвигах.

Хрест захищає цілу вселенну і нас грішних.

„Він є — як каже св. Іван Дамаскин — для упавших повстання, для стійких заохота, для немічних підпора, для стада жезл, для блукаючих дороговказ, для душі і тіла спасіння, охорона перед усяким злом, спричинник всякого добра, погуба для гріха, цвіт воскресення, дерево життя вічного“.

Хрест є тільки для погибаючих глупотою, але для тих, що спасаються, є він силою Божою (І. Кор. 7, 19).

Тому він справжній „жеzl сили, імже пасемся, оружје міра, єгоже со страхом обстоят ангели“.

Від часу, як Христос пролляв на ньому свою Пресвяту Кров, він став предметом великої любови й почитання не тільки на землі, але й на небі, де ангельські хори безустанно кланяються „таїнственному і спасительному дереву“.

Та Хрест не тільки окраса Церкви й охорона вселенної, не тільки доказ нашого відкуплення, не тільки наша радість і надія, — він і символ нашої віри, нашого християнського світогляду. Усі визнавці Христа, від перших років існування Христової Церкви аж до нині, прийняли Хрест за свій прапор, за свій символ, за своє боеве гасло. Хрест Господній це не тільки вершок християнської віри й містики та — хоч як воно парадоксально звучить — життєвої радості й щастя, але він явний знак християнства, його живучости й активності.

Не диво, що всі вороги Христової Церкви, воюючи з нею, перші свої удари спрямовували у Хрест Христовий. Але не знищили Його, бо він „сила непобідима“. В часі переслідувань християнства у римській державі мусів на якийсь час щезнути Хрест Христовий, знамя і сила християн, з поверхні землі, та скрився у підземелля і в глибину сердець його визнавців і звеличників щоби відтак із ще більшою силою і славою явитися всім.

Так також і нині. На наших очах віджили, тут і там, давні поганські часи кровавих Неронів. У польшевицькім царстві, що бажає на місці Хреста поставити в себе і на руїнах цілого християнського світу свою червону, пятираменну звізду, ведеться завзята боротьба сатани з Христом, із силою Хреста Господнього. Ціле комуністичне царство тоне у темній пільмі релігійної ненависти й гріха. Людей обернено у якихсь рабів, без сонця, без радості, без щастя, та примушують їх нести важкі життєві тягарі без найменшої потіхи і розради, бо то не Хрести Христові, що дають людині спокій, а навіть насолоду, але це тягарі діявольські, що наповняють душу гірким одчаєм.

Але, як колись перших християн піддержувала віра в Христа, як колись цісаря Константина навчав Христос шукати рятунку і потіхи в Хресті, так і нині у большевицькім царстві віра в Христа і сяйво Хреста Господнього освічує найглибші глибини навіть таких душ, які вже доволі наповнені їддю сатани. У тих душах, вкритих нічною темрявою, на диво, запалюються перші несміливі вогники християнських ідей, які, чим далі, тим ясніше палають у душах тих, що є надією большевицьких володарів, в душах комсомолу, і звичають нове завтра нещасної країни.

Здавалося, що нове покоління большевицького царства, виховане у повній безрелігійности, збудує новий світ, без Бога і Хреста. Та в останніх часах у большевицьких часописах появляються щораз частіше тривожні для них вісти про те, що християнство, хоч і люто переслідуване, держиться і росте в глибину, що духовенство — ті найнепотрібніші і найбільш принижені істоти в большевицькій суспільній драбині — працює, що церковні богослуження мають великанську „атракційну силу“, і — що найстрашніше, — що большевицька молодь, той добре zorganizований надійний комсомол, не вільна від релігійних „пересудів“, не захоплюється матеріалістичною ідеологією, а крадькома бігає до церкви, приймає св. Тайни і веде дома християнське життя.

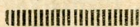
Мимо страшної нагінки на релігію і християнство, мимо шаленої безбожницької агітації, у якій большевики незрівнянні мистці, мимо понижування й осмішування релігії — молодь у большевицькім царстві вірить в Бога, ходить до церкви і визнає Хрест Христовий своїм знаменем.

І сповняються слова св. Ап. Павла про те, що Хрест тільки для погибаючих глупотою, але для тих, що спасаются, він непереможною силою Божою.

І тому як довго безбожницьким володарям, і там у большевицькім СССР і в інших краях Європи чи Америки, не вдасться згасити світла Хреста Христового, що все і всіх довкруги освічує, навіть і тих, що стоять осторонь, так довго не будуть вони всілі вдержатися, ні в себе, ні деінде на світі. Пятираменна большевицька зізда, що бажає запанувати на руїнах християнського світу, не запанує ніколи, як довго над світом зноситься Хрест Господній.

Ми віримо в силу Хреста, віримо твердо, без хитань, що там, на широких просторах безбожницького царства, він дає силу Христовим визнавцям — видержати люті переслідування, після яких, як колись на руїнах поганства, так і там на руїнах царства сатани, у недалекій вже майбутности, з'ясніє знов „сила непобідима“ — Хрест.

Редакція.

о. Донат Новицький

Ніч на Соловецькім Кремлі.

(Продовження)

Побачення в'язня Осмолова з дружиною було зразу на спільних умовах, але за два—три дні, завдяки щирим і впертим заходам начальника установи, в якій він працював, начальник Адмчасті дозволив Осмолову на окреме (приватне) побачення. Начальник в'язня Осмолова дуже цинив його, як щирого й совісного робітника і тому своїми заходами хотів нагородити підчиненого.

В'язень Осмолов, який тратив уже надію на одержання окремого побачення, дуже зрадів, коли начальник візвав його до себе і показав йому свій звіт до начальника Адмчасті і рішення його: „Позволено на окремі відвідини на один тиждень“. Обоїх Осмолових бачив я якраз у тому часі, коли він прийшов до Дому Відвідин і з нетаємною радістю сказав дружині, що їм дозволено на окремі відвідини. Я бачив, як вона втішилася, з якою милою усмішкою глянула вона на свого чоловіка, якого щиро любила і за якого так багато витерпіла, дрожаючи заєдно за його судьбу і переносячи усі ті терпіння, які довелось йому переживати в страшних соловецьких умовинах.

Окремі відвідини... Яку велику вагу мають вони для соловецького в'язня...

Прийти після осоружних примусових робіт не до своєї понурої кремлівської кімнати, де щодня бачиш сумовиті очі страдальців, якими вже заволоділа чи ступнево опановує їх розпука; прийти не до своєї скучної кімнати, з порожніми, бездушними стінами, із слідами блощиць, а до затишної кімнатки, де маленький столичок накритий чистенькою скатертю, на столику і вікнах китиці цвітів, а на стінах зелень і декілька дорогих світлин; бачити перед собою в соловецьких умовинах найближчих людей, з якими спокійно і сміливо можна поділитися всім, чим переповнене серце в'язня, знайти зрозуміння, співчуття і духову піддержку для майбутніх страждань і допустів, це величні хвилі для кожного в'язня, глибока поезія навіть на цій грішній і скучній землі, навіть у диявольськім царстві.

Забути по тяжкій примусовій праці і різномірних щоденних турботах про ГПУ, про табір, про терплячих і томлених цілими роками невинних людей, нещастя яких мимоволі тяжить і на тобі, мимо обильної помочі з неба; забути про все те, оскільки загалом в'язень може забути на свої кайдани, і часом говорити з дорогою людиною на зовсім інші, нетюремні теми, прислухуватись його думкам, довідатися про його переживання, а разом з тим помріяти

про майбутнє, давши волю фантазії, — це все велика, велика поезія на землі...

І навпаки, сумні, гнітучі й немілі настрої опановували соловчан, коли з настанням морозів відходить до Кеми, чи звідтам приходить останній парохід.

Знову пів року відрізані ледами від цілого світу...

Перервані відвідини і починаються довгі, страшні ночі.

А то так любо буває кожному соловчанинові, коли приїдять з материка свободні люди, гарні люди, що їх серце страдає разом із нами, а в їх душах немає марксистівської лютости проти тих, що інакше думають, немає нелюдського і дикого чекістського умового наставлення — спричиняти фізичні й моральні терпіння тим, хто і без того вже терпить...

Ці гарні люди з материка зовсім інакше гляділи на нас в'язнів. В їхніх очах кождий з нас бачив співчуття, співтерпіння, розуміння нашого положення і наших душевних настроїв.

Тиху, невисказану радість почував не один ув'язнений, бачучи, як цей чи той із наших товаришів з табору проходжувався з батьком, матір'ю, дружиною, братом, сестрою, або сином чи дочкою, що приїхали до нього у відвідини.

Тоді, коли дійсність занадто суворо зачинала говорити своєю мовою, а втомлений тяжкими буднями й атмосферою ненависти мозок пригадував завтрішні тяжкі роботи на цегольні, на торфовищу, у лісі, на загальних роботах, — здавалося, що всі ті літні побачення з рідними, наче якийсь дивний сон, солодкі діточі мрії: невже, у дійсності недобре і нелюдське, ГПУ здібне дозволити на побачення із рідними тим, кого воно стільки мучило і буде мучити?!...

Зрештою хоч трошки тієї noblesse oblige... Відомо ж що в ССРР, як про це говорять і пишуть різні комуністи, нема тепер в'язниць, як то було за проклятого царського режиму... Совітська влада, говорили нам на Соловках, не карає, а тільки... поправляє. І тому теж немає в СССР карного кодексу, тільки... поправчо-трудоий кодекс. Немає тюрем, а поправчі доми (исправдома) і трудові табори... Старі царські тюрми і каторги, вияснявали нам на Соловках товариші лектори з ВПЧ, не поправляли ув'язнених, тільки (ще більше) їх псували...

Яке лицемірство і яка безсовісність у таких твердженнях!!

Сотні тисяч, а навіть міліони людей мучаться в тюрмах, таборах, на лісозалотівлях, на засланнях, і вмирають там від нелюдських робіт, з голоду і холоду, — і це називається поправчою політикою!...

В'язень Осмолов коло десяти днів провів із своєю

дружиною, забуваючи на хвилю на сувору дійсність. З незвичайними почуваннями слухав він оповідань дружини про їх самотнього сина, якому ще й року не було, коли арештовано Осмолова.

— Тепер, оповідала йому дружина, Митюша порядно виріс, бігає, дуже живий, веселий і часто питає, і то питає кождої днини: „Мамо, скажи мені, коли то вже приїде до дому наш тато?“...

З спокійним до цієї пори і зрівноваженим в'язнем Осмоловим сталося тоді щось незвичайне: він без пам'яті зірвався із стільця, з піднесеними руками кинувся до вікна і закричав, заливаючись слізами: — Митюшо мій, і я, і я хочу тебе побачити... Мій дорогий!... Сину мій!...

Дружина, жалуючи нервів мужа, напружила всю свою волю, щоби не розплакатися. Вона виділа і розуміла, яка незвичайна буря розшаліла в душі батька-в'язня.

В слідуєчі дні оминала розмов про сина.

І він більше не випитував.

Приємний час нісся скоро вперед і немилосерно зближалася хвиля розлуки, хвиля останньої стрічі на землі двох близьких собі істот...

В навечір'я розстрілу „винуватців“ передчасної смерті 8.000 в'язнів-соловчан дружина в'язня Івана Петровича Осмолова відїхала з Соловок. Хоч Осмолов старався дуже про продовження відвідин, всі його зусилля у тім напрямі остались даремні...

Ціла його істота страдала і здавалося, ще не було в ньому здорового місця, коли парохід відходив з пристані, і його дружина, дивлячись у його сторону, махала хусточкою... Переживання Осмолова зрозуміє тільки той, хто сам таке переживав.

Це — ціла симфонія в душі.

Головні мотиви цієї симфонії: гостро відчутий біль розлуки з близькою людиною і сильний протест проти тих, що без ніякої правної підстави розлучують родини та калічать і нищать життя мільйонів невинних людей.

Ця симфонія має подвійний кольорит: або нагальний бунт душі, що доводить аж до одчаю, або тихий біль серця, вірою злученого з Христом...

Парохід відплив в 7 годині рано.

Того дня прийшов Осмолов до своєї установи задуманий, сумний, розбитий.

Жалко було глядіти на нього. Мовчки і нервово карткував свої службові книги, багато разів намагався щось писати, але за кождим разом опускав безрадно руки і цілий опадав на крісло.

Важкі думи заволоділи його серцем.

Реакція, та особливша реакція, що її переживав в'язень

після хвилювального відірвання від гнітучої дійсності, показала свої неронівські права.

Здавалось було, що жорстокі кайдани соловецького режиму перестали угнітати втомлений мозок та напружені до крайності нерви і що такий щасливий стан триватиме довго, або й зовсім не скінчиться.

Здавалося, що страшні очі чекістів, які втратили людський характер і відзеркалювали страшну і бездонну глибину диявольського зла, — чекістів та їх прощених і непростених співробітників, не існували, чи, на всякий випадок, не звертали на себе уваги.

Соловки переставали бути страшним Соллагом і видавалися просто місцем тимчасового, випадкового перебування.

І нараз... сон минув, рожевий туман розвіявся і кайдани знов пригадали себе. Знову перевірки, знов неприємний різкий гудок з електричної стації, знов понура харчівня з огидною їдою, знов кругом чекісти і гідотні сексоти, що підслухують кожне ваше слово... Знов Соллаг...

Прикрі почування розлуки зєднались в душі Осмолова з цілою гаммою гнітучих думок і внутрішніх протестів проти неволі, з невимовно тяжкою свідомістю цілковитого безсилля — влаштувати своє життя так, щоби воно відповідало елементарним вимогам культури.

Совітська культура це гомінке противенство до здорових змислів, що його в першу чергу глибоко відчуває кожний думаючий вязень, який опинився в умовах варварської дійсності Соллагу. Душа совітського вязня, що терпить перш за все від неприродних життєвих умовин — фізичних і психічних, — невимовно радіє, коли хоч на хвилину вдасться їй відірватися від кошмарної совітської культури...

Вязень Осмолов з трудом пересидів своїх шість годин канцелярської праці до обідової перерви, і в 15 годині пішов на обід.

Прийшовши до Кремлю, зайшов він до своєї роти, взяв пайок чорного хліба і пішов до їдальні. Спільні їдальні появились в Соллагу при кінці 1929, або на початку 1930 року. До той пори частина увязнених діставала пайок в сухім виді і самі варили обіди, а частина брала готові обіди із спільної кухні.

Перша кремлівська їдальня була влаштована в бувшій 12-й роті, одній із т. зв. робітничих рот, де колись було приміщених кілька соток вязнів. Тепер всі двоповерхові лежанки (нари) усунено і розставлено довгі столи і лавки, що становили всю, напrawdę пролетарську, обстанову самої їдальні.

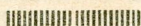
Від 12—17 години наповняли її нещасні вязні, — фізично змучені, моральні зломані.

Приходили до їдальні голодні, виходили напівголодні...

Ув'язнений Осмолов пропонував касієрові їдальні свою обідню карточку, що її видавали кожному ув'язнені на місяць. Касієр перекреслив в карточці дане число місяця і видав Осмолову спеціальне число. Осмолов побачив у правім куті від входу вільне місце і зайняв його. Число положив на столі перед собою. Служниця, також ув'язнена, приступила до Осмолова, взяла мовчки його число, пішла до кухні (буфету) і принесла тарілку „брандахлиста“. Так називали соловецькі в'язні юшку, в якій головний харчевий складник становила вода, пара погано обібраних барабоць і кілька кусничків старої, сушеної риби.

Тоді, як Осмолов, через цілий час сумний і задуманий, їв свій брандахлист, приступив до нього один його добрий знайомий, привітно поздоровив його і присівся до нього.

(Продовження буде).

о. А. Лошинь

Великдень в річній церк. уставі нашої Церкви

Особливим граничним днем в річній церковній уставі нашої Церкви є Великдень. Той день, з одного боку завершує науку найвищої, християнської чесноти-любови і тим є в тісній лучності зі Страсним тижнем¹⁾, передовсім з останніми його днями — Великою П'ятницею і Суботою, а з другого боку на угрунтованій чесноті любови зачинає будувати вже найвищу форму нашого релігійного наставлення, з'єднуючи нас в товариство Христової Церкви, про яку уставову науку буде подавати якраз П'ятьдесятниця. Тому, заки прийдемо до розбору самої П'ятьдесятниці, випадає подати наперед зв'язь Великодня зі Страсним тижнем, а передовсім з Вел. П'ятницею і Суботою, як також обрядову науку самого Великодня. Тому і цей вступ до П'ятьдесятниці через Великдень поділимо на слідуючі розділи:

1. Навязання до попереднього періоду

2. Великдень, як день надання новозавітного закону любови, і

3. Обрядово-богослужбне виявлення новозавітного закону любови у Великодній відправі.

1. Навязання до попереднього періоду.

У богослуженнях Вел. П'ятниці ми бачили, що Христос, то одинокий з людей, що найідеальніше перевів синтезу свого дочасного, обнятого часом і простором життя, як

¹⁾ Гл. Великий піст в річній церк. уставі. Нива, ч: 6 і 7-8 з 1936 р.

чоловіка, з найзагальнішим, необмеженим і вічним життям, як Божого Сина, і то в такій мірі, що ця внутрішня, моральна рівновага і гармонія Христа супонує Його реальне єдинство з Богом. Про те реальне єдинство Христа з Богом, як догматичну правду, буде говорити наша Церква у великоднім євангелію (В началѣ бѣ Слово... і Бог бѣ Слово...) і в усіх дальших євангеліях від св. Івана, які устав приписує читати якраз в часі П'ятидесятниці.

Ще далше пішли ми в богослуженнях Вел. Суботи. Там, хоч з одного боку ми бачили, що ця гармонійна єдність одної природи з другою збулася в Христі, коштом цілковитого винищення Його людської природи, аж до смерті і гробу, то з другого боку вже там, у Вел. Суботу дістали ми рівночасно потвердження цього реального Христового зєдинення з Богом у тріомфальнім факті Його воскресення. На Вечірні з Літургією св. Василя В. попередили цей дивний факт многі, давні, також дивні факти, подані там у пареміях. Всі тамті факти є повязані і злучені з пізнанням тепер фактом Христового воскресення. А лучність тамтих фактів з цим новим і найбільшим фактом, що завершив там богослужебну акцію такими обрядовими формами, як перебирання у світлі ризи і „апллиуа“ з дібраними стихами, які мусіли впровадити нас в особливий стан почування, лежить у тім, що всі ті факти побудовані на одних і тих самих надприродних основах; ними всіми кермувала одна і та сама сила і то після засад такого надприродного, вічного і кінечного закону, що мав на увазі далеко вищі мотиви від випадкового фізичного права, так що і не диво, що це фізичне право мусіло уступити перед тамтим вищим законом.

Коли Христос у Велику П'ятницю своєю смертю узгіднив своє існування як Бога і чоловіка, то тепер у Вел. Суботу фактом свого воскресення увів тяглість у ті два свої протилежні існування і через перехід від одного існування до другого, утотожнив одно з другим. Факт Христового воскресення входить вже в обсяг нашого власного, суб'єктивного життя і тим кладе основну рацію теперішнього нашого існування, яке вяже з внутрішнім, природним існуванням, що так тісно вяжеться з теперішнім. Коли найпевніше стоїть факт Христового воскресення, на яким, як на фундаменті св. Ап. Павло все будує (І. Кор. XV. 14), то й наше моральне переіначення, основане на моральних чеснотах в перебутім часі св. Вел. посту, знаходить у цім факті ключ до нашого переходу (пасхи) від дочасности до надприродної радості, до Великодня. — Тому то вже у Літургії Вел. Суботи, понад подані там факти Христової смерті і погребання, пробивається якийсь вищий, надприродний спокій, щастя, мир.

Таким самим акордом вищого супокою і щастя завершується також тижнева служба у кожную суботу, як згадка на всіх Святих і померших. Те саме почування має подати кожне богослуження у візванню священика: „Мир всім“, з рівночасною відповідю вірних: „І духови твоєму“, яким то візванням все закінчується богослуження, або якась його часть.

* * *

Тут належало б ширше розвинути справу бездушної обрядової формальности, вказати на її причини, погубні наслідки і зарадчі засоби, щоби в дальшій тягу Великодня на суб'єктивно індивідуалістичній основі нашого наставлення з Вел. посту перейти відтак до П'ятидесятниці, де за гадкою уставу треба буде вже усталити наші відносини до об'єктивно-громадного нашого життя в Церкві.

Коли нема розуміння виконуваної обрядової форми, тоді підтримується механічні звичаї, що проявляються тільки у зовнішній діяльності, без внутрішнього ділання духа. Що в нас під цим оглядом деякі, навіть духовні круги обмежують обряд до тільки такого зовнішнього розуміння, то доказує їх іронічний висказ, що ніби то релігійність нашого обряду обмежується тільки до понять: „кадила, кропила, дзвонів і поклонів“. Для них церковні обряди, це тільки пусті форми церковного життя, а в найліпшій разі, це рештки церковної старовини. Коли з таким розумінням будемо виконувати наші обряди, то ними будемо вправді ділати на змисли, але таким діланням будемо витворювати тільки нервові змучення, призвичаювати людей до неуваги і тим самим до легковаження обряду. Так виховані вірні, які свого релігійного духа звикли підтримувати тільки безнастанним, зовнішнім, об'єктивним і механічним діланням, при першій ліпшій нагоді легко і без викидів покидають обряд, а з ним часто й віру, і втікають до чужих нам таборів.

Навпаки, коли будемо розуміти духа нашого обряду і поведемо згідність між даним обрядовим діянням, а нашим душевним бажанням, тоді вірні, в так виконуванім обряді, доглянуть щось таке, чого буде домагатися їх розум, щоби сам себе міг здійснити. Тоді кожда індивідуальність ідентифікується з думкою обряду і в даній обрядовій формі знайде засіб до виявлення себе.

Нинішні напрямні суспільного життя так дуже змінилися в сторону індивідуального суб'єктивізму, що вже навіть у справах національних, себто в просвітянських, економічних, чи політичних—самим авторитетним, механічним способом не можна людей потягнути до успішного чину. Навіть в педагогіці стосують такі напрямні виховання, в яких узглядають суб'єктивні дані учня (школа праці). Тим більше

до реалізації найважливіших релігійних ідеалів, де також сам авторитет нині вже не вистарчає, не можемо легковажити собі індивідуально-субєктивної області наших парохіян. Церква від найдавніших часів все числилася з індивідуально-субєктивними переживаннями вірних і то так дуже, що нераз з цієї причини санкціонувала деякі, навіть поганські звичаї, коли вони не були противні християнській вірі і моралі; такі звичаї брала Церква за свої і їх християнізувала.

Як кожний об'яв людського життя, так і обряд не має бути штучним додатком до релігії, але суттєвим, життєвим і людським виявленням релігії, т. є: **обряд має бути свідомим і свободним скоординуванням духових діянь всіх осібняків, що належать до даного обряду.** А коли це станеться, тоді обряд сповнить свою ціль, бо не буде штучним тягарем релігії, але її органічним виявленням.

Тому в нашій відношенні до обряду все залежить від нашого субєктивного розположення і настрою. Без субєктивного розуміння духа обряду і найгарніший сам у собі обряд не потягне, а зате коли ми будемо розуміти духа обряду, тоді він буде виховним засобом нашого духового росту і обеднання з Христом.

Колиж вартість обряду узалежнюємо від нашого, субєктивного відношення до нього, то консеквентно обряд, як такий, не дасться затіснити в желізні рами негнучих правил, наче який мертвий механізм. Тому наш обряд кладе таку вагу на субєктивний чинник пізнання і в цім значінню так часто приходить у наших богослуженнях слово „просвіщеніє“. або такі обрядові рубрики, як: „аще начальник, чи церковначальник ізволить...“, які в менше важних обрядових відхилах допускають обрядову свободу, якою дехто аж гіршиться.

* * *

Як кожда субота своїми читаннями Апостола і Євангелія має нас в особливий спосіб підготувати і настроїти до всенароднього нашого виступу у найближчу неділю, щоби ми у збірниє життя парохії, зі свідомим і розумним виконанням богослужебного чину могли вляти невідлучного духа мира, яким вірні віддячуються нам: „І со духом твоїм“, то ще більше відноситься це до Вел. Суботи.

Почуванням вищого, надприродного, духового вдоволення і щастя уводить нас Вел. Субота у ще глибший зміст і багатший радісними формами Великдень. В той день ми самі вже маємо знестися понад дочасність і факти свого дочасного життя будувати на такім самім законі любови, який конкретно і реально започаткував Христос. Цей, вказаний Христом, новозавітний закон виходив з найзагальніших і надприродних підстав. До такого закону ми зміряли

Слова Високопреосв. Митрополита ясні і повні прихильного співчуття та відчуття нашого положення.

Якщо ми цю нагоду промарнуємо, хто буде винен? Ми самі!

Як організувати економічні ради? Яке їх завдання? Питання отверте. В цій справі Вп. Отці заявлять свої бажання. Ясне одно: в першу чергу вибрати Деканальну Економічну Раду. Можуть її творити члени Маєткової ради; побажана теж Центральна Економічна Рада у Львові, зорганізована Митрополичим Ординаріатом на взір Інспекторату лісів. Остає до вирішення, які організувати посередні економічні ради, чи повітові, чи протопресвітеріяльні?

На нашу думку треба організувати повітові економічні ради, що їх виберуть відпоручники деканатів, які входять у склад даного повіту.

Повітова рада працює в порозумінню з деканальними і центральною у Львові. В її руках концентруються всі економічні справи духовенства повіту. Повітова економічна рада організує бюро правної і податкової поради, веде справи рільничі, кредиту і т. п.

Правильника праці ми не спеціалізуємо, загальні його зариси вміщені у видрукованім економічнім рефераті, а подробиці випрацюють члени ради.

Остає одна важна справа, про яку в рефераті лиш коротко згадано, бо для неї треба окремого реферату, але опертого на точній статистиці, якої ми не маємо.

Це справа віддовження духовенства. Всі економічні ради най вмістять цю справу в програму своєї діяльності, а Високопреп. Отці дадуть потрібний статистичний матеріал.

Вкінці просимо Вп. Отців цілої АЕпархії висказатися в дописах до станової преси, чи приватними письмами в цілій сій справі. Можливо, що є округи, які вже зорганізували цю справу, мають певний досвід, най доділяться своїми заввагами та позитивними осягами з загалом духовенства, щоби скоординувати акцію в цілій АЕпархії, бо лиш тоді можемо бути певними позитивних успіхів. Пропонуємо, щоби з нагоди Загальних Зборів Тов. св. Андрея, чи по протопресвітератах, вміщено в порядку нарад точку економічних справ, що не противляться статутам Товариства.

В такий спосіб, при виміні думок, можна буде скоординувати працю економічних рад з поміччю нашого станового Товариства св. Андрея.

На випадок потреби можна зорганізувати по протопресвітератах окремі зібрання відпоручників зорганізованих повітових і деканальних рад. Однак такі збори треба солідно підготувати випрацюванням відповідних рефератів і резолю-

цій, щоби дискусію спрямувати у відповідне русло. Це все наші пропозиції, а останнє слово, за Вами, Високопреп. Отці.

Колиб хтось із Високопр. Огців хотів письменно піднестися до нашої Тимчасової Окружної Економ. Ради, просимо спрямовувати письма на адресу: о. Зиновій Маркевич, Новосілки загальчині, п. Вільшаниця коло Золочева (Ol-szanica koło Zloczowa).

Золочів, дня 8. березня 1937 р.

о. Зиновій Маркевич
голова

о. Василь Кедринський
містоголова і секретар

Члени; о. Вільгельм Белкот, о. Володимир Лиско, о. Стефан Фітьо, о. Микола Марків.

||||||||||||||||

Сільський парох

Економічний реферат

(Дискусійна стаття).

А „АЕпар. Відомостях“ з травня 1936 р. поміщена відозва Високопреосвященного Митрополита Андрея про Економічні ради, що мають призадуматися над піднесенням рентовності рільної господарки ерекц. ґрунтів. По вказівкам повищої відозви, зібралися в Золочеві дня 22. лютого 1937. р. відпоручники деяких деканатів золочівського Протопресвитерату, щоби утворити Повітову Економічну Раду й узгіднити зміст економічного реферату та предложити його Митрополичому Ординаріатови.

На соборчиках дискусія на повищу тему обертається головно коло труднощів та тягарів, які паралізують всяке позитивне вирішення щодо піднесення рентовності рільної господарки на ерекціональних ґрунтах. Переважали голоси крайно песимістичні. Ціллю отсього реферату є: зібрати в одну цілість всі ті труднощі, з яких деякі можнаби усунути, та предложити бажання Митрополичому Ординаріатови, яких прихильне вирішення, зможе причинитися до поправи господарських відносин священиків.

Для кращої проглядности треба поділити на групи ті справи та труднощі, які спинюють або утруднюють рентовність нашої рільної господарки.

До I-ої групи зачислимо ті справи, яких позитивне вирішення лежить поза обсягом нашої можливости. Поминаючи господарську крізу і часті елементарні нещастя, згадаємо про: а) комасацію ґрунтів, б) плянову меліорацію, в) фатальний стан сільських і полевих доріг, що осінню

і весною дуже утруднюють господарку, г) жакливо поширені пільні шкоди і крадежі, д) врешті обниження клясової вартости ґрунтів внаслідок воєнних ділань і господарської кризи.

До II-ої групи зачислимо справи, які лиш Митрополичий Ординаріят буде в силі бодай в части усунути, а тим самим облекшити непосильний тягар, який наляг на ерекціональні ґрунта.

До III-ої групи прийдуть справи, яких прихильне вирішення Митрополичого Ординаріату зі співучастю Економічних Рад, можуть дати корисні висліди в поправі рільної господарки.

Над справами першої групи не будемо застановлятися, згадаємо лише про обниження клясової вартости ґрунтів, яка зменшує рентовність господарки. В багатьох околицях воєнні окопи глибоко зрили ріллю, викидаючи на верх мертвицю, занедбано підчас війни і по війні бодай примітивну меліорацію, себто копання ровів та удержання їх у доброму стані, які в части відводнювали ріллю та сіножати. Більша посілість і громади цєю справою зовсім не цікавляться, на чім терплять селянські й ерекціональні ґрунти. Господарська криза спричинила зменшення, кількостево та якостево, живого та мертвого інвентаря. Брак гною, бо штучні погної дорогі, та не все оплачуються. Перед війною навіть малоземельні господарі мали по парі коней і то переважно добрих, був для них заробок. Тепер при дальшім роздроблюванню ґрунтів, ледви що третій господар удержує одного коня, спрягаючись з сусідом. Коні слабкі, орка плитка, при тім роботи все спізнені, бо замало тяглої сили, щоби вчас все виконати.

Священики не всилі самі господарити на цілому ґрунті, тому винаймають поле парохіянам, яке внаслідок повищої господарки тратить на видатности, а тим самим зменшує чиншовий дохід з поля.

Перейдім до справ другої групи. Тут на перше місце висувається податкова справа. Розходиться в першу чергу про § 83 громадського закону з 1866 р. який звільняє духовнство від всякого роду самоуправних додатків до податків. Цей параграф повищого закону не суперечить ані з конкордатом ані з конституцією. В конституції сказано, що не допускається персональних привілеїв і це є причиною невластивого інтерпретування повищого § 83 громадського закону з 1866 р.

Коли уряд вирішує його прихильно для духовенства, тоді опозиція підносить крик: жадних особистих привілеїв в податкових справах.

Найвищий Адміністраційний Трибунал досі не вирішив справи „in merito“. В виду цього справа є в пливкім стані.

Однак при відповіднім масовім зі всіх сторін натиску рекурсив, мусить остаточно Найв. Адміністрац. Трибунал заняти до жадань духовенства позитивне становище в інтерпретації § 83 згаданого закону з 1866 р.

Для кращого перегляду ми позволимо собі в хронологічним порядку подати короткий перебіг справи дорогою державних розпорядків, з яких деякі цитуємо в оригіналі.

I так: „Dnia 29. XII. 1930 r. Najw. Tryb. Adm. orzekł w sprawie L. rei. 996/29, że zwolnienie duchowieństwa katolickiego od niektórych danin wzgl. od dodatków samorządowych do tych danin o ile się opierają na obowiązujących dotąd przepisach prawnych nie można uważać za sprzeczne z konkordatem (art. XV.) i konstytucją.

2) Випереджуючи повище рішення, дня 25. X. 1930 р. „Ministerstwo Skarbu wydało zarządzenie № S. F. 590/30, zakazując przypisywanie duchowieństwu dodatku komunalnego i nakazujące przypisane zwrócić, bądź zaliczyć na należne jeszcze zaległości“.

Дня 4. I. 1935 р. появилася в „Моніторі Польським“ обіжник Президії Ради Міністрів, в яким вияснюється розпорядок з дня 26. VIII. 1926 р. щодо виконання арт. XXV. конкордату в той спосіб, що поавстрійські приписи щодо конгруї і звільнення духовенства від самоврядних додатків є суперечні з конкордатом і конституцією.

В виду повищого розпорядження дня 7. I. 1935 р. зарядили: Міністерство Скарбу і Міністерство внутрішніх справ, як надзвірна влада над усіма самоуправами скасування обіжника № S. F. 590/30, який звільняв духовенство від комунальних додатків і наказано від 1935 року приписувати католицькому духовенству комунальні додатки до безпосередніх ґрунтових податків.

В літах 1933—1934 виринув спір, чи І-ша інстанція для відклику від виміру комунальних додатків є Скарбові Палати, чи надзвірна влада над самоуправними установами, себто повітові виділи і воєвідство.

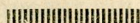
Коли справа приписаних комунальних додатків опинилася перед Найвищим Адміністраційним Трибуналом, то він дня 5 травня 1936 р. в справі числа реєстр. 6266/35, не хотів рішити „in merito“ про те, чи побирання комунальних додатків від духовенства є легальне, чи ні, а обмежився до формального рішення, що на випадок заперечення права побору комунальних додатків самоуправними установами відклик має вноситися не до Скарбової Палати, але до повітового виділу, воєвідства і т. д.

А тимчасом спір про комунальні додатки лежить далше невирішений в Найвищому Адміністраційному Трибуналі. Теперішній стан цілої справи має ще той формальний на-

слідок для нас, що в книгах „bierczych“, у яких від року 1924—1934 включно рахунково маніпулювали сільські писарі і війти, стоять всі приписи комунальних додатків всупереч вище цитованому розпорядженню Міністерства Скарбу з 1930 року. Ми не можемо дочекатися звороту невласити побраних комунальних додатків за літа 1925—1930, або перерахування їх на залежності, н. пр. доходного податку; навпаки, деякі скарбові уряди виказують податкові залежності разом з давніми комунальними додатками. Це є й причина, чому ані священики, ані деканальні уряди не встигли вислати Митрополичому Ординарієтові жаданого звіту щодо податкових залежностей, бо виказані суми є нереальні і неналежні до виплати. В виду цього побажаним було б, щоби протести в справі комунальних додатків масово висилати, поодинокі чи збірні, і то дорогою обох інстанцій, себто через повітові виділи, воєводство, Міністерство внутрішніх справ до трибуналу включно і то саме через скарбові Палати Міністерства Скарбу до Трибуналу, щоби не було ніякого закиду щодо неформальностей. Це мотивуємо тим, що знову деякі повітові виділи відкидають наші рекурси з формальних причин, спрямовуючи сторони на дорогу скарбових урядів. Крім цього правні дорадники Митрополичого Ординаріату рішають, чи не було би вказаним, щоби незалежно від індивідуальних протестів духовенства, Митрополичий Ординаріат також від себе, як правний власник ерекціональних ґрунтів, вніс подібний протест від виміру комунальних, шарваркових та вирівнюючих громадські бюджети додатків, в імені цілої Архиепархії, дорогою обох інстанцій до Найв. Адм. Трибуналу включно.

Ми просимо Митрополичий Ординаріат, щоби зволив ласкаво ужити, крім посольської інтервенції, ще й безпосередньої особистої інтервенції, дорогою відповідного меморіалу у рішальних державних чинників. — Митрополичий Ординаріат зволить ласкаво не брати нам за зле, що ми такою пропозицією наче вмішуємося у невої справи, та просимо вірити, що наше матеріальне положення є крайно невідрадне, податковий шнур затискається щораз тісніше, нам вже недостає свобідного віддиху, а не знаємо, що нас чекає, коли скінчать класифікацію ґрунтів і вийде заповіджена на 1937 рік нова податкова ординація. Всяка шанса виграння є блеском надії.

(Докінчення буде).

о. др. Вол. Фізоць

Абстинентський рух в насвітленню католицької Церкви

Алькоголь, так як і кожда інша річ на світі, є Божим даром. Як такий має служити людині для її потреб. Сам зі себе є байдужою річю, ані доброю ані злою. Щойно через нерозумний ужиток стає злим, чито грішним. — Отже до алькоголю мусимо примінити подібні засади, як до кожної іншої туземної річі.

Уживання земських річей є нормоване в Церкві оглядом на вічність. Поза тим Церква річами чисто земського характеру не цікавиться. Цікавиться ними лише остільки, оскільки вони помагають або шкодять нашому спасенню.

Страва і напиток мають служити людині до скріплення її сил, здоровля тіла, щоби тіло не було кволим та тим самим не здержувало духа в його діянні. Тому мірку в уживанні тих річей диктує людині здоровий розум, вказуючи за розумне й гідне чоловіка удержувати їдою тіло при силі, а за нерозумне нарушувати здоровля тіла надмірною їдою.

Не кожда розкіш, приємність є зла. Тому й приємність, яку маємо при їді й питтю, не мусить бути сейчас здавлена, або придушена. Можемо отже даною приємністю свobodно користуватися, заховуючи одначе мірку, яка відповідає розумному єству, в якому верховодить не змисловий гін, а розум. В осььтаких ряцях поняте уживання алькоголю наша віра не лише що не заборонює, але згідно з традицією Церкви й наукою Отців, поручає й тішитись нашою радістю.

Отже ідеалом правдивого католика є людина, що не відкидає ніякого Божого дару, але вміє заховати в його уживанні міру та второпність.

Тому абстиненція не є конечною умовиною святости, а є вона лише щось побічне, що може бути ужите як засіб до святости, або й ні.

Се ясне зі слів Спасителя, де він дорікає фарисеям, що прийшов Йоан Хреститель, який не пив і не їв (строга постив), а казали про нього, що чорта має, опісля прийшов Син Чоловічий, їв і пив (в противенстві до Йоана Хрестителя), а фарисеї робили йому той самий закид. Христос, сама повнота й взір святости, не вязався абстиненцією. Тим самим дав нам доказ, що се річ для християнського совершенства неконечна. Св. Йоан Хреститель знову відмовляв собі алько-

гольних напиктів і уживав цього умертвлення як середника до своєї святости.

Лінія, якою ступає Церква, іде посередньою дорогою поміж фанатизмом чи то ригоризмом з одного, а поблажливостю з другого боку. Не накладає вона тягарів — обовязку під гріхом там, де вистарчає лише рада, чи то упінення. З цього мусимо собі здати справу, коли хочемо річ насвітлити дійсно з католицької точки видження. — Тут не можемо дати місця запалові для справи, що не числиться з дійсністю, але мусимо будувати наші висновки на правді, виказуючи ясно, де тяжкий гріх, де легкий, де обіт, де лише приречення, що конечно, а що добровільна жертва.

Границя гріха зачинається щойно там, де слаба людська природи без розумної причини переступила поставлені природним законом границі. Наш власний розум, згідний з об'єктивним осудом загалу людей показником того природного закона вказує ту границю.

Розумною причиною, що може нам піддати часом ужиття більшої скількості алкоголю, хочби це мало навіть в нас викликати стан п'яного, є ужиття алкоголю, як ліку, приписаного фахівцем-лікарем. Се передбачує між іншим і статут нашого Т-ва „Відродження“ й не уважає за порушення абстиненції. — Отже згляд на цілість нашого здоровля й ратовання нашого життя оправдує й допускає хвилеве й переходове притемнення нашого ума алкоголем. Розуміється, що й тут краще ужити інших ліків, щойно колиб вони були невистарчальні, або не було їх під рукою, треба би взяти алкоголь. — Слово лікаря було би тут рішачим. Поза тим порушення поставлених природним законом границь було би в повнім значінню п'янством, що його Церква беззастережно осуджує.

Мірилом злоби цього гріха, об'єктивно взятим, являється: 1) шкода, яку наносить п'як своєму здоровлю й життю, 2) порушене добро його окруження, 3) добро цілої його родини, не виключаючи тут і дідичности деяких його вад, 4) вкінці шкода, нанесена суспільности.

Суб'єктивний момент величини цього гріха зводиться до часу, як довго свідомість, психічна й моральна даного осібника була притемнена, бо нагальне й без потреби викликане затемнення умових снаг в людині є негідне людської природи.

Так понятє становище Церкви й п'янство це два противні світи: й такому уживанню алкоголю видавала Церква все війну. Згадати б тут лише слова св. ап. Павла: „П'яниці не увійдуть до небесного царства“ (1. Кор. 6, 6).

Для ясности справи годиться тут ще подати одну завагу: Деякі прихильники абстинентського руху попадають

нераз в односторонність. Слова, які чули про сталих п'яниць, генералізують та поширюють на тих усіх, що взагалі не є абстинентами й умірковано уживають алкоголю. Таке генералізування фактів відбивається некорисно на самому абстинентському русі, бо його осмішує. Тому ми слово пияк, пиятика уживати мемо на означення людей, що частіше переступають поставлені католицькою наукою норми.

Отже в останньому розумінню взята пиятика й католицька Церква це два противні собі світи.

Розгляньмо цю думку дещо ближче та основніше:

Психіка пияка зовсім не підходить під засади, що їх голосить католицька Церква. Пияк нищить власне здоров'я, виставляє його легкодушно на тяжкі недуги. Через пиятику зростає число злочинів. Церква бере в оборону наше власне життя й здоров'я, бо ми самі собі його не дали, то й не маємо права його нищити, а тим самим боронить життя, честі, майтку других осіб, що пияк нераз нарушує.

Пиянство — поширене серед мас — причиною їхньої нужди. Церква забороняє марнувати тяжко запрацьований гріш, поручає чесну працю, дбає за добробут.

Пиянство потягає за собою упадок родинного життя й моралі, нищить родинне щастя-пожиття, пошану дітей супроти батьків. Церква боронить святости подружжя, коли підносить його до гідности св. Тайни, а через IV. заповідь Божу вкладає дітям і родичам обопільний обов'язок супроти себе. — VI і IX знову Божя заповідь стає в обороні моралі.

Пияк старається приглушити свій голос совісті мнимою приємністю з напитків. Це грішна й противна науці Церкви дорога. В нещастю належить шукати потіхи не в алкоголі, але в Бозі.

Пияцтво приковує пияка до змислових приємностей, збільшує його пристрасти, ослаблює волю. Церква через свої заповіді, виховання зв'язує в нас дикі, низькі інстинкти. Тимчасом алкоголь те все в нас розбуджує, притягає нас до туземних річей, віддаляє від високих, які вказує нам Церква. Вбиває понадто в нас радість життя, енергію.

Що найважливіше, то пиянство позбавляє людину її основної прикмети, розумного ділання, знижує її до міри звірят, зтирає в людині Божий образ і подобу. А Церква якраз те останнє хоче в людині можливо високо піднести, відновити, воскресити в повнім його блиску.

Словом — психіка пияка, ціле його наставлення духа, йде в цілковитий розріз з церковними засадами. Це два противенства, що взаємно себе виключають: пияк йде за тілом, Церква визнає, як самотоко слушний, примат духа.

Цьому жахливому станowi пияка протиставить Церква чесноту здержаности, чито, як іде саме про алкоголь, чесноту тверезости.

Вона допомагає людині, згідно з її гідністю, зберегти в уживанні дiбр земних перевагу духа над тілом. Чеснота тверезости допускає дві можливості: поміркованість і повну абстиненцію.

Заки висловимося в одну або другу сторону, мусимо розрізнити засадниче становище Церкви, яке ми виложили на початку цієї статті, а індивідуальне кожного вірного до цієї справи. В засаді Церква нікого до абстиненції не приневолює й полишає під цим оглядом повну свободу ділання. Інша річ тактики, чи можна мати відповідні осяги в поборюванні непоміркованого алкоголізму, коли станеться на становищі поміркованого. Тут доходимо до оправдання, а навіть потреби повної абстиненції.

До повної абстиненції буде обов'язаний в першій мірі сам пияк, що хоче зірвати з давнім налогом. Тут півзасоби не вистарчать, бо в нього за слаба воля, щоби знайти граніцу дозволеного. Якщо він дійсно хоче зірвати з давнім пороком, мусить зірвати цілковито з алкоголем.

Що так через наглий перелім у його спосіб життя, не буде його здоров'я виставлене на поважнішу небезпеку, свідчить факт, що на клініках при ліченні алкоголіків не подають їм ані краплини алкоголю¹⁾. Священики душпастирі, що мали в сповіді до діпа з пияками, піддержують цю думку, що неможливим є іти з пияком на якісь компроміси що до скількості уживання алкоголю, бо це до нічого не доводить. Одинока повна абстиненція, практикована до кінця життя або бодай через кілька літ, являються тут успішним ліком.

Коли йде дальше про приєднання таких людей, про ратовання їх з налогу, двигнення з упадку, то з тої ролі може добре вивязатися лише повний абстинент, бо краще за слово промовляє тут живий приклад. Апостол абстиненції мусить сам її практикувати, бо, як сказано вище, вона одиноким ратунком для налогового пияка. Той, що умірковано уживає алкоголю, не зможе себе самого ставити упавшій людині за безпосередній взір до наслідування, він може стати для нього взором по довгих літах повної абстиненції, і то не без малої небезпеки, що що хто раз упав, може знову повернути до давнього налогу.

Тому ясний висновок, що одинокі вигляди праці має повний абстинент.

Останніми часами виступає алкоголь, як одно ве-

¹⁾ X. Polski kongres przeciwalkoholowy. 159 ст.

лике суспільне лихо, сіючи матеріальне й моральне спустошення. Він не несе зі собою лише саме переступлення Божої заповіді, але й ширить злий вплив на других. Затроює життя не лише тому, хто його надуживає, але й його найближчим.

Церква бачить, що вірні занадто віддалилися від ідеалу католика, що знаходить міру в уживанню алкогольних напитків. Папа Лев XIII. висловив м. ін. такі слова: „Ми аж надто свідомі, які жалюгідні страти, що їх треба побоюватися для віри й обичаїв через надуживання напитків“¹⁾).

Тому початок в поборюванні цеї небезпеки дала Церква, що все стоїть на сторожі моралі й добра своїх вірних. Через повну абстиненцію має бути привернена захитана рівновага уміркованого католика, мають бути паралізовані зачасті промахи на цьому полі.

Під теперішню пору католицький абстинентський рух доволі сильний та гарно розгалужений. Що більше, від 1909. р. він зорганізований в централю Міжнародної Католицької Ліги до боротьби з алкоголем, що має свій осідок в Берліні.

Польський абстинентський катол. рух має свою централю в Познані. Компетентна духовна власть визнала його офіційально за один з органів Католицької Акції, признаючи йому його далекосяглість в ширенню католицьких засад.

Теперішній Св. Отець, маючи змогу кілька разів промовляти до абстинентів, заняв до цеї справи дуже прихильне становище, вказуючи на абстинентський рух як шлях, де можна вратувати чимало душ.

Але й на наших землях має абстинентський рух світлу свою минувшину в т. зв. брацтвах тверезости. Їхнім покровителем був львівський митрополит Йосиф Сембратович. Язва пиянства ще й тепер поширена сильно по наших селах. — Здається, що це рідке явище, щоби в селі не було коршми. На Гуцульщині пішла з горілкою не одна власність. — Хто був в горах, здає собі справу з того спустошення. Наш Впреосв. Митрополит у своєму посланні до гуцулів звертає їм увагу на порок пиянства та заохочує їх, щоби втікали від коршми та горівки.

Декілька його думок наведемо на сьому місці:

„Аж лячно, кілько то коршем у Вас на Гуцульщині! Часом одна біля одної стоять рядом, так що подумав би хтось, що се нехристиянське село. А здається, що в неодному селі більше коршем можна побачити ніж хрестів. — З коршем розходяться по селі усякі беззаконня. З них іде

¹⁾ Polski Kongres Przeciwalkoholowy, 165 ст.

до кожного християнина покуса, що тягне до гріха. У коршмі виучуються люди пиянства, тої страшної хвороби по наших селах. Там люди тратять на пиянстві здоров'я тай гріш. Кілько то людей через коршму на віки згинуло. Кілько то людей завела коршма на дочасну погибель, а відтак і на вічну. Хто буває підхмелений або й п'яний, то в його життю легко знайдуться проклони, сварня, а часом бійка. Не обійдеться і без блудства (нечистоти), а до того й перестане п'як бути чесним християнином. Бідні ті діти, що їх батьки п'яні. Якщо Вам миле Ваше життя, якщо Вам мила свята земля, що Вас носить, якщо Вам миле щастя дітей, оминайте здалека коршму. А якщоб хто з Вас хотів ще й після мого письма — каже так Митрополит — держати фляшку горівки, то нехай каже собі вималювати таку голову трупачу, що її приклеюють по антиках, на фляшках, що мають в собі трутину. Най люди знають, що у тій фляшці є! Бо за горівкою тягнеться як довгий ланцюх усяке беззаконня тай усяке нещастя" (131—136 ст.¹)

Англійський кардинал Manning став абстинентом щойно в 65-тому році свого життя. Помимо цього за п'ять літ своєї праці здобув собі таке признание, а з тим і успіхи, що на його похоронах зі самого Лондону брало участь 28.000 абстинентів, а поміж ними тисячі давніших алькоголіків.²) Значиться, що відповідно поведена праця на цьому полі поплачується.

Ось докази, що в кругах найвищої церковної єрархії не бракує прихильників, а то й апостолів абстиненції.

З церковної старовини годиться тут згадати такої міри проповідника, якими був св. Василій Великий. Він у своїй проповіді у Великодному часі бідкається, як алкоголь потрапив знищити за один день цілу його працю за великий піст. Прийшли свята, а християни їх зневажили надмірним та грішним ужитком алькоголю. — Якжеж буде міг зійти на них Дух Святий на Зелені Свята, коли вони так зневажили Великдень!¹), запитує святий.

Як дуже уважала Церква пиянство за порок, якому треба видати конечно безпощадну війну, говорять про те достаточні спеціальні місії, присвячені поборюванню цієї язви, закладання брацтв тверезости, відбирання від упавших присяги, що зірвуть раз назавжди з дотеперішнім способом життя.

За повною абстиненцією промовляють — ще інші моменти, яких Церква не може легковажити:

- 1) Світова криза, тяжке економічне положення усіх

¹) Пастирські послання Митрополита Андрея Шептицького (1899—1904 рр.), Львів 1935. р.

²) X. Polski Kongres Przeciwalkoholowy, 159 str.

¹) X. Polski Kongres przeciwalkoholowy. 149—152 str.

народів, а зокрема нашого, каже нам вчитись ощаджувати, саме через поздержність від напитків. Одначе й тут належить вистерігатися пересаді. Абстиненція це неодинокі до рога до ощадности. Вона може в нас поступати ще й іншою дорогою, а дальше еконо мічне забезпечення нашого народу залежить ще й від інших чинників. Отже знову треба тут берегтись перед узагальнюванням.

2) Шкідливе ділання алькоголю передусім небезпечне в молодому віці, тому треба витати радісно факт, що саме молодь стає в ряди абстинентських товариств.

3) Здержаність від алькоголю виробляє в молодій людині силу волі, цю конечну прикмету до створення сильного характеру. Треба з признанням висловитися про бувший наш пласт та інші наші теперішні виховні товариства як КДУМ, що свою програму ділання закрюють щоправда на ширшу скалю, як сама абстиненція, одначе рівночасно жадають від своїх членів, щоби не пити та не курити.

Великі завдання розкриваються й стоять перед нашим Т-вом Відродження. Але ті моменти треба би ще поглибити деякими, зачерпненими з давних брацтв тверезости. Наш нарід ще доволі глибоко релігійний, тому ці моменти не остануть для нього байдужими.

В пропаганді абстинентського руху підчеркується у нас звичайно виключно національні мотиви, але тоді ця наша чеснота тверезости полишається лише природною чеснотою. Шкода, щоби пропадала даром така наша заслуга діла вічності. Що іншого знову, коли ми нашу охоту стати абстинентом скріпимо, не виключаючи національних мотивів, ще й релігійними. Цей надприродний мотив нашого ділання можемо собі різно сформулювати: може ним бути Божий закон любови ближнього й охота прийти ближньому з помічю. Може се бути рід умертвлення, відмовлення собі дозволеної річі, в тій цілі добровільно на себе прийняте, щоби надолужити Богу за ті зневаги, що їх причиною пияцтво, як: за брудний зиск з пропінації, зневага святочного дня, бо в сей день, як вільний від тяжкої роботи, чимало людей віддається з подвійною силою пиятиці, за корчемні криваві бійки, за нелюдяне побиття дітей, жінок п'яними батьками, за згіршення, дане пиянством, загалом за зневагу Божого образу й подоби в людині, що призначена до вічного життя.

Церква розпоряджає не лише мотивами, але й з а с о б а м и, що додають людині нових сил, щоби встоятись в боротьбі зі злом, — а пиянство в церковному розумінню велике зло, бо тяжкий гріх.

Щира свята сповідь й обітниця, зложена перед заступником Церкви, зовсім інакше ділають на людину, що ще не зовсім стратила змисл для віри, як звичайне собі

приречення, дане людям. В сповіди прощаються каянникови його гріхи, його душу скріплює Божя ласка, тому по такому душевному очищенню йому легше зірвати з давнім життям. Саме свідомість, що він ще не страчений для вічності може додати йому багато відваги й сили, щоби встояти при добрій постанові. Молитва і св. Причастя се дальші засоби, щоби ступати вперед раз вибраним шляхом. Вартість сих надприродних засобів мусить людина пережити, щоби не переходити над ними легкодушно до порядку денного. Сподіюсь, що віруючі абстиненти потраплять їх оцінити.

До цього долучується глибока виrozumілість і любов, з якою приймає Церква кожного свого упавшого члена й ніколи не збороняє йому до себе доступу.

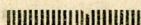
Абстинентський рух, поглиблений надприродними моментами й піддержуваний такими самими засобами, набирає значіння церковної ради. Хто його вибирає, робить щось совершеніше, щось більше над те, як приказано, а се вже геройська чеснота, рада, а не сам обов'язок.

Цю думку розвиває дуже гарно кардинал Маннінг, коли каже:

„Уміркованість добра, абстиненція гірша. До уміркованого уживання алкоголю ми обов'язані усі обітницею, даною на хрещенні. До повної абстиненції не обов'язаний ніхто. Вибирають її ті, що хочуть вести життя більше досконале. Щасливі ті, що скинули зі себе кайдани пиянства. Але ще більше щасливі ті, що зложили приречення повної повздержности не з власної потреби, в тій цілі, щоби других словом і приміром ратувати від духової смерті¹⁾).

Католицький абстинентський рух стає на засаді: хто в силі зрозуміти ці аргументи і вони йому промовляють до переконання, нехай вступає в його ряди. Се відповідає словам св. Письма: „Могій вмістити, да вмістить“. Хто в силі се зрозуміти, хай йде за тим.

Так виложений абстинентський рух не може викликати усмішок з другої сторони, бо він побудований на основах, дорогих кожному католикови й патріотови. Тому перед абстинентами таких поглядів склонить голову кожний ідейчоловік.

¹⁾ Т. с. 140 ст

о. Г. Костельник

Релігія розпусти

(На маргінесі книжки: Олена Ржепецька:
„Вічне Полум'я“ — оповідання)

Здавалось би, що в наших протибольшевицьких кругах, які беззастережно ставляться до християнської релігії, по такому довгому й зріжничкованому досвіді, вже не може появилися книжка, що своїм змістом і духом зовсім виразно пропагує „релігію розпусти“ в стилі В. Винниченка. А однак, на жаль, воно не так. Белетристична нагортка в наших часах — тому, що ми до всячини привикли — така задурманюча, опянююча, що заглушує тверезе розуміння змісту книжки — особливо в літератів, що вже з фаху обстоюють якнайбільшу свободу в белетристиці, а замало в'яжуться практичними консеквенціями. І ось може вийти така чудасія, що видавництво, яке принципіально поборює большевицьку життєву ідеологію, часом видасть і таку белетристичну книжку, якою отверто пропагує большевицьку „вільну любов“.

Давні лікарі, що ще не мали поняття про бактерії, коли лікували заразливо хорих, дуже часто й самі заражували здорових. Подібно й нинішні літерати, навіть коли хочуть інших „лікувати“, часом несвідомо пропагують духову заразу, бо ще легковажать собі „духові бактерії“.

*

В „Українській Бібліотеці“ (Івана Тиктора — „Нового Часу“), як ч. 47. вийшла 1936. р. книжечка: Олена Ржепецька: Вічне Полум'я, — оповідання; з передмовою Л. Нигрицького. Я прочитав ці оповідання — і зжахнувся. Чистий В. Винниченко — в спідниці! А навіть ще доповнений В. Винниченко! Авторка, досі в нас майже незнана, емігрантка з Вел. України (родж. 1890 р. в Житомирі), стала писати під впливом В. Винниченка — і залишилася духовою дитиною Винниченка дотепер, нічого не навчилася із жахливих большевицьких експериментів, хоч і мусіла втікати перед большевиками.

В своїй книжечці О. Ржепецька способом В. Винниченка пропагує т. зв. „вільну любов“, гльорифікує її і — чого ще нема в В. Винниченка — знущається над легальним, шасливим подружжям.

Ржепецька в трьох оповіданнях описує любов і життя трьох жінок. Дві з них ледачі, і саме їх авторка гльорифікує і одна з них ідеальна, і саме над тою авторка до безтями знущається. Все виявляє вже вінетка на окладинці.

На ній намальовані три горючі серця: перше ціле червоне — це власне символ найбільшої ледащиці, яку авторка описує першу з черги; друге серце ціле чорне, тільки крайком обведене червоною смужкою — це символ тої ідеальної подруги, яку авторка описує другу з черги; третє серце червоне з великою чорною плямою — це символ третьої жінки, яка ледащиця, але не до кінця.

Я мушу проаналізувати писання Ржепецької, бо інакше певно стягнувши на себе закид, що ніби мої твердження перебільшені.

*

Перше оповідання має заголовок „Манівцями“. Тут якась дівчина — покритка, інтелігентна, що в кожному оточенні почуває себе „вищою“, „дистингованою“, оповідає про свої переживання. Виступає на сцену, коли її любчик найшов собі іншу, а їй сказав що, „не любить мене“; тому вона відіждить до матери й до брата. Тут спершу тужить, але „час — великий лікар і загоєє найглибші рани..... Треба якось жити, а може й пошукати щастя. Щастя... Що таке щастя?“ — „ молодих літах в такі місячні ночі я жагуче просила в життя кохання, одного безмірного кохання, котре або піднесе мене на височінь, або знищить...“ І тепер вона, назвім її Х., хоч перша любов принесла їй такий матеріал для змудріння, не уявляє собі інакшого щастя, як у „вільній любови“. І небавом найшла собі другого любчика, Андрія Павловича, молодого, гарного, доброго, лагідного. Сама найшла і сама його звела (докладно по директивах В. Винниченка).

Але „про Андрія ніхто не скаже, що він розумний“. А Калліст, якого потім пізнала, „молодий, плечистий хлопець, з незграбними рухами і негарним лицем, буває дуже гарним, коли говорить“. І став їй Калліст подобатися, а Андрій остогид їй. „Хотілося крикнути, повалить на землю, товкти ногами і витовкти з нього лагідність і ніжність“. „Я дивлюсь на нього, чую, як в мені зроджується шалене бажання підняти руку і вдарити його міцно, міцно по голові...“ Ось і такі почування має ця „дистингована“ дама Х. Далі: „Розлючена я схоплююсь з канапи: — Ну, а тепер вже йдіть справді; чуєте ви? Геть!..... Кілька днів маячило передімною страшне вороже лице, гидке лице...“

„Чорну мокру ризу розстелила осінь на землю... Одноманітне цюкання годинника і ще щось невиразне, що припадало в тиші чорної ночі, нагадують минуле, повне пестощів, тепла і любови й в безсильній злобі міцно бю кулаком по стіні“.

Потім ця пропаща людина в одного лікаря вкрала „пуделечко з морфієм“. Далі: „Тепер я з увагою читаю

оповістки про самогубства і по них учуся гордувати життям. Як гарно не боятись смерті, піти їй на зустріч і плюнути ввічі: „От бач, хоч ти дуже страшна, але я не боюся тебе“. В тім є якась особлива, оригінальна до хоробливости краса“. Та на це ще час. „Страх пхнув“ (страх перед самотою) даму Х. в обійми Андрія Павловича. Далі:

„Значну ролю грають сні в моєму життю: сон пхнув мене в обійми Калліста“.

Також Калліста дама Х. сама привабила до себе і сама звела. До Андрія, коли його зводила, вона сказала:

„Я говорю про те, що добродійні дами закрючвали-б мене, коли-б побачили мене, але — додаю зі злости — я роблю те, що мені подобається“ (славне Винниченкове правило).

А до Калліста в анальогічній ситуації каже: „Так знайтеж: покіль ви тут балакаєте, чесна людина (про себе) нічого не слухає: чесна людина думає про те, щоб пригорнутись до вас, поцілувати вас і щоб ви любили її. Думки чесноі людини...“ То той „розумний“ Калліст раз назвав даму Х. чесною людиною, а вона так на це zareагувала.

„І з тої пори, якби він тільки приторкнувся до мене гарячою рукою... попередні постанови зникають, і я безвладно падаю все нижче й нижче, падаю зі злістю й образливістю...“

З чого ця дама Х., той ідеал авторки, жиє, цього авторка не каже.

Дама Х. тільки гуляє собі — навіть при шиттю чи вишиванню її не бачимо. Виходить, що вона жиє на кошт матери й брата урядника.

Раз, коли собі гуляла ще з Андрієм, вони бачили, як горить шкурятиний завод. На це дама Х. до Андрія, якого саме тоді „здобувала“: „— Хіба це пожар... От якби вигоріла хоч половина цього брудного міста, то може-б з того попелу виросло щось нове, гарне.

— Це було-б велике нещастя для бідних людей — тихо зауважує людина (Андрій) з соромливою усмішкою.

Моя злоба клубком котиться мені до горла і щоб не заплакати, я майже кричу:

— А чом не подивитись на їх нещастя? Щастя люди ховають від нас; не бійтеся, не поділяться з ніким — ні з вами, ні зі мною; гнилі рани показують...

Ви уявіть собі великий пожар, а не такий, як цей, і завтра на пожарищі ви побачите натовп обідраних людей, лазять по згарищі, бабраються в попелі, надіючись знайти побитий горщик чи миску, в повітрі носиться йойкання і скорботне скігління. Кожній людині, яка підійде до них, буде сотий раз оповідати про втрати; опісля все це кінчиться жебранням і закликами в газетах про допомогу...“

„Андрій Павлович задумано дивиться на мене й питає:
— А ви?

— Що — ви? — не розумію я.

— Ви умієте ховати свої рани?

Хвилину думаю над його запитанням і відказую:

— О! Я буду битись об стіну головою, але нікому не пожаліюся.

Чую, як з цими словами всю мене наповнює гордість“.

Очевидно, все те сказала дама Х. тільки на те, щоб „зловити“ Андрія. Але її хороблива гордість, що тягне свої соки з нещастя інших (пригадується нам тут Нерон, що хотів бачити пожар Риму), типово виростає по лінії Винниченка, який кличе (в романі „Чесність з собою“): „Цілуй на злість всім трупам!... На трупах цілуй!“ От собі моральна каналія! І та каналія ніби ще й молиться (також по директиві Винниченка“).

Коли вже й Калліст став їй нудитися, до неї стали прилітати спомини „як гайвороння на труп“. Тоді дама Х. стала молитися: „А як я молилася в ту ніч. Молитва вилітала з моїх грудей разом зі шматками мого серця. Не допомогло нічого...“ Не допомогло? А якжеж можна би грати на фортепіані, в якому струни цілком порозпущані й піврані? Яка це могла бути молитва, коли дама Х. мала ось таку віру-релігію:

„Кохання, розпука, високі творчі думки, ненависть і обридливисть до життя, несвідомість, тяжкі хвороби — все це спало тут (на кладовищі), прикрите землею, придушене камінням. Товсті, підготовані сльозами й стражданнями, хробаки клубляться в тих черепах, де колись жили яскраві, різноманітні думки й гарні почування“.

Тільки такі самі хробаки могли товктися в душі дами Х., коли вона ніби так ревно молилася — бо яка віра, такий і її овоч.

Дама Х. написала лист до свого першого любка, що вона хоче бути його „рабинею, тільки рабинею“, щоб тільки дозволив їй вернутись до себе. Нівроку, „файна“ рабиня, що бажала ногами витовкти з Андрія Павловича лагідність і ніжність! Перший любчик відписав холодними словами.

Втім померла їй мати.

„... Мати померла. Мати, що займала так мало місця за життя в моєму серці й душі з її беззмістовною розмовою і маленьким виснаженням тілом, ось тепер вмерла... Не чути голосної розмови зі служницею, нарікань на Бога, на лікаря, на своїх дітей, на все живе на світі“.

Але дама Х. нічого не працює, з'їдає материн хліб, зводить мужчин, нікого й нічого не любить, тільки своє до хоробливості розперезане, чуття, і ніби вона вища від своєї матери... А бодай би такі діти нікому не родилися! Мати лежить мертва, а дама Х. змагається зі смертю:

„Чуєш ти, все живе — нічого не вмирає. Даремно працюєш. Пройдуть може віки, поки людина поборе тебе і буде лягати на спочинок тоді, коли стомиться життям, коли сама побажає цього... А тимчасом може ти стоїш тут коло вікна і слухаєш, то ще раз кажу: — не боюся тебе і плюю на тебе! Я підходжу до вікна і плюю просто перед себе“.

Морфіністка вже цілком зідіотіла! Навіть коза не відноситься до смерти так по дурному — але це „релігійна філософія“ авторки! Зараз по похороні прийшов до пані Х. Андрій Павлович. Пані Х каже до нього, що між ними вже все скінчено, „бо в мене є любчик — Калліст; от і все...“

— Значить, любите Калліста?

— І Калліста не люблю! — відвертаюся я від вікна і підходжу до нього.

— Боже, який він маленький!...“

І знову дама Х. у своїх очах дуже „велика“!

Вкінці вона сама. „Виймаю пуделочко з морфіною і, повернувшись, бачу, що я не не сама. Малий попелястий чоловічок (персоніфікація етичних законів, це наша заввага) сидить на поруччі ліжка і, стукаючи нога об ногу, саркастично сміється...

— Слухай ти, сіра людино, чого ти занадився до мене? Що хочеш мені сказати? Може ти — пересторога, а може — глум?

Давно ти був у мене. Памятаєш. Саме тоді я зробила те, що люди називають злим вчинком. Але я не жалкую і трапиться мені вдруге такий випадок, я зробила-б те саме.

Тоді він ще любив мене і во ім'я тої любови і людських законів на мені лежало його „заборонюю“. І те „заборонюю“ я переступила, для нього переступила.

З тої пори пропав мій сміх і щирість з ним“.

Виходить, що „дистингована“ дама Х. зрадила вже й першого свого любчика, що це був просто її „фах“. А тоді він найшов собі іншу, а її нагнав. Далі дама Х. говорить до „сірого чоловічка“:

„Смійся з людини, що ніколи не бачила перед собою простої дороги, а все йшла манівцями, де за кожним кутком підстерігало мене щось несподіване, непереможне й страшне, і змусило мене з жахом бігти від життя з півдороги.

— Хочу заснути під „музику вітру“.

Авторка так стилізує цю свою „ідеальну“ героїню життя, що з одного боку каже їй безрозумно тинятися за своїми еротичними пристрастями, а з другого боку каже їй ніби по героїськи зносити всяке горе, яке неминуcho супроводить такий спосіб життя: не жалувати ні за чим, не нарікати і не боятися смерті. Це до хоробливости розпере-

заний епікуреєць і стоїк в одній особі. Тип, який у життю, особливо між жінками, не був а є, бо до стоїцизму можна наближатися тільки з великою дозою практичного, тверезого розуму, а дама Х. не має ні крихітки такого розуму. Але авторка ішла за тим, щоб мати якусь основу гльорифікувати такий жіночий тип, що згорює в огні своєї „вільної любови“ — оте ціле червоне серце на вінетці. І перед самогубством вкладає авторка своїй „героїні життя“ в уста ось такий пеан:

„І тепер я не нарікаю, Боже, й благословляю Тебе.

Благословляю за молодість безжурну, повну бажань, помилок і радощів життя...

Благословляю за ночі розкішні, зоряні з чарівним місяцем, з синім небом, живими мріями, надіями палкими...

...за щастя мук, шукань, страждань, поривань і розпуки...

...бо ти дав життя людині зі золотими очима, що любила мене...

Благословляю тебе, Всеблагий, і покірنا волі твоєї складаю у ніг твоїх дар твоїй — моє життя і мою втомлену, невиразну душу...

Чуєш, сирій, не нарікаю я...”

Бог, до якого тут дама Х. молиться, це не християнський Бог, а „божище“ В. Винниченка: щось аномальне, темне наче болото. Отже ця молитва в дійсності не має ніякого релігійного сенсу, а послужилась нею авторка тільки в тій цілі, щоб, як сказано, гльорифікувати, благословити такий ледачий жіночий тип.

Жах! Тип дами Х. це тип, який освіта звела до найпоганішого упадку, до повного розстрою природи й до зідіотіння. Рознуздані пристрасти це „моральний рак“, що людині ніколи не дає спокою, ссе її, аж її цілком зломить. І цей тип „благословити“, захвалювати як найідеальніший тип жіночого життя?! Жах! Чиж не та струя в європейській літературі довела до большевизму, до большевицької аморальности, до „вільної любови“ і всіх наслідків, що з того випливають? І це в нас видає „Новий Час“, а передмову пише Л. Нигрицький!

Буває часом, що, бачучи такі явища, попадаю в духову депресію та думаю собі, що інтелігенція (інтелігентна верства) є *insanabilis*. Було би архикомічне, як би кожний інтелігент уважав себе за найбільшого математика, астронома, фізика... А кожний уважає себе за найбільший авторитет саме в найсубтельнішій сфері життєвої метафізики, релігії та етики. І виходить таке, що „глядаючи, не бачуть, і слухаючи, нечують“.

Так і в нашій випадку певно скажуть деякі літературні критики, що це ніби не так, як я тверджу, бо Ржепецька ніби нічого не говорить від себе, не „благословляє“

й не заохочує, „не оправдує і не обвинувачує“, як пише Л. Нигрицький у „Передмові“, тільки описує дійсні жіночі типи — а це хіба в літературі вільно...

Побачимо! Ходім далі.

(Продовження буде)

Про закладання зразкових садів

Одною з головніших і поплатніших галузей рільного господарства, яка не вимагає великих вкладів, а приносить великі матеріальні доходи, є садівництво. Взірцевий і промисловий сад має не лише дати великі матеріальні користи, але має становити також змілу садівничу культуру овочевих дерев і корчів, яка виконана точно після певних і кінцевих засад сучасної садівничої культури, має бути зразком для цілої громади й околиці. Щоби те вповні досягнути, треба перестерігати точно подані нами в цій статті практичні вказівки і поради. В місцевості, положеній далеко від залізничної станції, найкраще садити зимові сорти яблунь і груш, та угорські сливи. В околицях, де легко можна продати літні й осінні овочі, н. пр. близько більших міст, кураційних місточок, і літниць, можна садити вишні, черешні, сливки, також яблуні і груші. В більших торговельних садах, що мають простір 3—4 моргів, треба садити не більше, як дві до чотири відміни дерев одного роду (то зн. 2 — 3 сорти яблунь, або 2 сорти груш і т. д.), бо як дерева зачнуть родити, то власитель саду буде мати тоді багато овочів одної сорти і легко знайде купця та продасть по добрій ціні.

Весна найвідповідніша пора на пересаджування овочевих дерев. Овочеві дерева-щепи, треба все спроваджувати з ліпших садівничих шкілок. Треба знати, що до садження наляються виключно деревця цілком здорові, гарні, з добрим і сильним-дрібним корінням. Коли хто думає посадити морг-два саду, тоді з замовленням деревець краще звертатися все до фахівців городників чи сажівників, і до рільничих товариств, чи до садівничого інспекторату при рільничій палаті н. пр. у Львові, вул. Коперника 20. При тім треба вважати, щоби овочеві дерева садити відповідно до якості землі і підсоння, а також вибирати найкращі роди і сорти овоч. дерев. Тому все в таких справах треба удаватися до фахівців. Закладаючи сад, треба насамперед **зробити плян саду на папері**. Треба визначити місця на деревця, що треба робити при допомозі ленти-тасьми чи метра на площі, де мають бути засаджені деревця. На пляні значимо ширину і довготу ґрунту в метрах, після чого легко вже назначити лінії дерев і ширину цілого саду. Треба знати, що перша

й остання повинні бути віддалені від границі саду о половину віддалі, яка є між деревами в саді, а то тому, щоби в будучині корони дерев не закривали горою ґрунту сусіда. Тому найкраще садити деревця в квадрат. Тоді є змога механічної управи землі між деревами в саді. Приготовити плян саду на папері може кождий, навіть без помочі дорогих мірничих знарядів, користуючись лентою чи шнуром. Зачинаючи робити поміри, треба до того мати відповідні тички-пали, лінійований папір й олівець. Спершу на ґрунті, де маємо закладати сад, витичуємо просту лінію і в тих пунктах вбиваємо палики. Дальше, йдучи за витиченими лініями, повбичати тички в землю так, щоби вони взаємно себе крили, впоперек, поздовж і на скіс. Витичивши лінії, відмірюємо таке віддалення, яке має бути — 8 чи 12 метрів. Віддалення між деревами не все є однакове, бо коли земля краща, тоді садимо рідше деревця. На землях гірших, ялових на поживні складники, садимо деревця густіше.

Найкраще садити деревця в слідуючих відступах: яблуні від 10—15 метрів, груші від 8—10 м., черешні від 7—10 м., вишні і сливи від 5—7 м., морелі і бросквині від 4—5 м., порічки від $1\frac{1}{2}$ —2 м., агрест від 1—2 м., орехи що 15 м. До деревець найкраще уживати соснових, смерекових чи ялових паликів. Палики повинні бути приготовані скорше, бо вони потрібні також до витичування проєктованого саду. До деревець високопенних повинні бути палики овгі на 2.50 м. грубі в проміні 8—10 см. Щоби палики не гнили скоро в землі, треба долішню часть палика вложити до бочки чи іншого начиння, наповненого 5 процентовим розчином синього каменя (гірчан міді) і тут держати через 8—10 днів, доки палики не наберуть зеленкуватої краски. По упливі того часу палики виставляємо на короткий час на сонце, щоби добре висохли, і щойно опісля можна їх уживати. Палики можна також осмалити на вогні, а нарешті засмарувати долішній кінець тиром.

Земля під сад. Найліпшою землею для саду є земля з глиноватим підґрунтом, де родиться добра пшениця і буряки. Не гірша є також така земля, де родиться жито, коби лише її добре управити та погноїти. Натомісць на землях багнистих і мокрих, можна садити деревця тільки на горбках, навожених передтим родючою землею. На мокрих, пісковатих і тяжких глинястих землях, ліпше садити дерева з весною, на всіх інших в осені. Дуже добре, коли ґрунт, призначений на сад, є заслонений від сходу і півночі, а більше похилий до полудня і полудневого заходу.

Ґрунт під сад треба глибоко переорати з осені, а добре, коли пару літ на місці, де маємо закладати сад, будемо управляти окопові рослини як: картофлі, буряки, капусту, моркву і т. п.

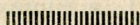
Ями краще копати кілька місяців наперед, н. пр. коли думаємо садити дерева на весну, тоді краще викопати ями в осені. Коли садимо в осені, треба викопати ями в літі, десть у червні чи в липні. Ями треба копати 1 м. широко в промірі, 40 см. глибоко в спід. При копанню ділимо землю на дві рівні часті, спідню верству кладемо на один бік, а верхню на другий бік ями. Опісля при садженню, верхня земля іде на спід на коріння, а спідня на верх. Дуже добре, коли по середині ями насиплемо копчик зі землі, щоби опісля при садженню було можна розложити на нім коріння деревця. Ніколи не треба давати до ям свіжого гною, що часто роблять наші селяни. Перед самим садженням деревець треба добре їх оглянути, чи вони здорові, чи не покалічені корінці, пень, корона. Перед садженням треба всі довші і грубіші корінці скоротити ножем, обрізати покалічене чи роздерте коріння. Обрізувати треба все на скіс так, щоби рана була звернена до землі. Корони дерева в осені не обтинається ніколи, але на весну. При садженню деревець весною, протинаємо корону зараз. Оріхів не обтинається ніколи. Обтинання галузок в короні переводиться в той спосіб, що у кісткових т. є. черешень, вишень, сливок, бічні галузки в короні обтинаємо на $\frac{1}{3}$, 6—8 очок залишити. А в зернових, яблунь і груш, $\frac{1}{2}$, 8—10 очок залишити. Чоловий провідний гін у корони обрізується на 3-4 очка вище побічних гонів в короні. Відхилення від того правила буває при таких випадках: як деревце з доброго ґрунту посаджено на лихий, тоді обрізувати більше, рівнож у деревець слабих (зле розвинених) обтинається більше, чим це подано вище і — навпаки.

Само садження деревець відбувається так: впоперек ями кладеться кусник, так на $1\frac{1}{2}$ м. довгої і простої лати, щоб мати на оці поверхню ґрунту. Це річ дуже важна, бо тоді не посадимо дерева за глибоко. Заглибоке насадження дерева є дуже шкідливе і має далекосяглі злі наслідки для будучого розвитку деревини. Що наші рільники у 80% садять деревця заглибоко, за те дерева хорують вічно на раки, пізно і рідко родять овочі. Коли вкладаємо деревце до ями попри положену лату, то так, щоби корінева шийка була вище 5 до 10 см. над поверхнею землі. Коріння деревця розкладаємо на всі сторони; але заки дамо деревце до ями, треба раніше утоптати добре ногами спід ями, а то тому, щоби після садження не осідалося надто деревце в землю. На середині ями насипаємо копчик верхньої землі і щойно тоді на тім копчику розкладаємо коріння деревця. Деревце мусить садити двох людей: один держить деревце при палику в руці, а другий обсипає його коріння мілкою верхньою землею. може і більше людей обсипати деревця при садженню, тоді і скорше садиться. Добре є, при загортанню деревця

землею, потрясати ним час від часу так, щоб між корінцями дісталася мілка земля, все при потрясання ним, легко підітьгаємо його до гори так, щоб його не посадити заглибоко. Не треба кидати землі на корінця цілими брилами, як то роблять наші селяни, але насамперед роздроблювати її, посікти рискалем. Топтати треба головню на обводі ями, кругом і краєм, а не надто сильно товчи ногами по коріннях. Зі землі, що лишилася, робимо в осені копчик довкола дерева, а на весну відповідну миску, щоби мала де задержуватися вода. По посадженню деревця треба його прив'язати до палика, солом'яним житним перевеслом. Прив'язуємо в двох місцях; в горі під короною, і на долі. Прив'язувати треба у „8“ (вісімкою). В такий спосіб прив'язане деревце не буде тертися до палика і навпаки. Треба також забезпечити деревця на зиму перед морозом і заяцями. Отже для забезпечення деревець від заяців найкраще обв'язати всі пні дерев, житною простою соломою. Замість обвивання соломою можна деревця намастити розробленою в гноївці жовтою глиною з вапном, з додатком нафти або худоб'ячої жовчі. Такої кори заяць певно не рушить.

Михайло Бардеза

Смереків п. Жовква — Żółkiew.

Святочна Академія у 300-ліття смерти митр. Рутського

Дух Великого Митрополита, Йосифа Велямина Рутського вітає в особливий спосіб цього року, у 300-ліття його смерті, над нашою Церквою і Народом, та пригадає і нам, священикам, і світським провідникам Народу на невміручість і актуальність ідеї Церковного З'єдинення, в першу чергу серед Українського Народу. Віддаючи в цій ювілейній році поклін Великому Митрополитові, віддаємо водночас поклін і тій великій ідеї та ставимо її на чоло наших найважливіших чергових завдань. Рутський і українське церковне З'єдинення — це синоніми. Знайомлючи ближче з Рутським українське громадянство, — одночасно підносимо серед нього вагу і значіння унівної ідеї для українського Народу.

300-літній ювілей смерті Рутського дав нагоду українським центральним культурно-освітнім установам у Львові зложити поклін не тільки цьому Великому Єрархові Української Церкви, але також і тій ідеї, для якої він жив і працював, — а це вони зробили на Академії, яку влаштовано в неділю 21. березня. Відбулася вона заходом Духовної Семінарії, Просвіти, Наук. Товариства ім. Шевченка, Рідної

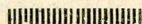
Школи, Богосл. Наук. Товариства і Богосл. Академії в салі Великого Театру, в год. 12 в полудне. Салю виповнили представники духовенства із своїми Преосв. Владиками на чолі, відпоручники українських центральних установ, багато світського громадянства, а особливо молоді, високошкільної і гімназійної. На обширній сцені, на малиновому тлі पिшався великий образ Рутського, украшений зеленю і національними, жовто-блакитними драперіями.

На великій салі панував святочний настрій, який ще збільшився після відчитання Преосв. Кир Никитою „Слова“ Високопреосвящ. Митрополита Андрія про „великого Вождя зперед 300 років, який вказував правильні шляхи“ та вів ціле життя боротьбу з „духом схизми, духом анархії, неладу, духом заперечування авторитету“, — а промова о. Ректора Сліпого влучним малюнком тла і відносин на українських землях в часі діяльності митр. Рутського поставила перед очі українського громадянства постать Рутського в цілій силі і величі.

Музична частина програми була теж добре уложена і не менше гарно введена. Хор питомців Духовної Семинарії відспівав два псалми Бортнянського: „Вскую при-скорбна еси“ (на початку) і радісне „Небеса повідають славу Божію“ (на кінці Академії), а мішаний хор Львівського Бояна чудово відспівав теж Бортнянського „Блажен муж“. Питомець А. Цегельський відограв скрипкове сольо (А. Corelli—Leonard: La Folia), а вершком музичної частини було сольо Михайла Голинського, що своїм могучим, повним металічного блиску, голосом, відспівав сильну, драматичну композицію В. Барвінського (94 псалом: „Боже одомщення зглянься“).

Загалом ціла Академія була введена дбайливо, з належним пієтизмом до особи Великого Митрополита і з великим мистецьким смаком, була вона може трохи замало розреклямована і тому не стягнула стільки публіки, на скільки вона заслуговувала.

Х.

Нові книжки.

о. Д-р Андрій Ішак.: **Догматика Незединеного Сходу.** Частина загальна. Том. I. Львів 1936. Накладом Греко-Катол. Богословської Академії, ст. 280, велика 8°.

о. Іриней Назарко ЧСВВ.: **Евхаристія й культура** Львів 1937. Накладом Марійського Товариства Молоді, ст. 36, вел. 8°.

Катихизм Марійських Дружин. На основі Гаррасера уложив о. Іриней Назарко ЧСВВ. Львів 1937. Накладом Марійського Т-ва Молоді, ст. 42, 16°.

Антін Лотоцький: **Було колись на Україні**. Історичні оповідання. IV. Романовичі. Обгортка й рисунки Петра Андрусева. Львів 1937. Накладом Видавництва „Наш Приятель“, ст. 66, мала 8°.

о. Маркіян Марисюк ЧСВВ.: **Що дає нам свята Церква?** Жовква 1936. Бібліотека релігійної освіти ч. 12. Видавництво ЧСВВ. в Жовкві, ст. 32, 16°. Ціна 20 сот., з пересилкою 30 сот.

о. Маркіян Марисюк ЧСВВ.: **Чи треба сповідатися?** Жовква 1937. Бібліотека релігійної освіти ч. 13. Видавництво ЧСВВ. в Жовкві, ст. 32, 16°. Ціна 20 сот., з пересилкою 30 сот.

Календарь Миссійного Вѣстника на рік 1937. Рочник III. Составил *Александр Ильницькій*, каноник и редактор. Ужгород-Пряшев, ст. 160, мала 8°. Ціна з поштовою пересилкою 4 К. чеські.

Die Göttliche Liturgie Unseres Heiligen Vaters Johannes Chrysostomus übersetzt von *Dr. Myron Hornykevitch*, Konsistorialrat und griech.-kath. Pfarrer zu St. Barbara Wien I. 2. verbesserte und erweiterte Auflage. Volksliturgisches Apostolat (Pius Parsch) Klosterneuburg bei Wien. стор. 127, 16°.

Це Літургія св. Йоана Золотоустого в грецьким і церковнословянським тексті та в німецьким перекладі. На жаль, церковно-словянський текст з московською вимовою.

X. Nikodem Ludomir Cieszyński: **Roczniki Katolickie**. Na Rok Pański 1937. Tom XIV. Nakładem Autora. Poznań 1937. Skład główny u Autora w Poznaniu przy kościółku P. Jezusa, ст. 388, мала 8°.

S. M. Kuczyński: **Czas i miejsce odgraniczenia się Ukraińców od Moskwiczów**. Warszawa 1937. Nakładem „Biuletynu Polsko-Ukraińskiego“, ст. 34, 16°.

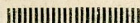
X. Dr. Michał Sopoćko: **Miłosierdzie Boże**. Studium teologiczno-praktyczne. Wilno 1936, ст. 20, 8°.

Ks. Dr. A Jankowski: **Jeszcze o tytule i nazwie „ksiądz“**. Włocławek 1937, ст. 60, вел. 8°.

Selim Ortay: **O niepodległości Krymu**. Warszawa 1936. Wydawnictwo kwartalnika „Wschód“, ст. 34, 8°.

Sprawy Narodowościowe. Dwumiesięcznik poświęcony badaniu spraw narodowościowych. Warszawa 1936. Nr. 4—5. ст. 341—568, вел. 8°. Ціна 5 зл.

У цім найновішій томі незвичайно цікава стаття С. Фогельсона п. з. „Ruch naturalny ludności na Polesiu“, багата хроніка і відділ рецензій.

Всячина

Св. Отець благословить паломників. „Settimana Santa“ — Страсний Тиждень в Римі мав цього року незвичайно урочистий вигляд. Серед вірних панувала радість з приводу виздоровлення Св. Отця. Наплив паломників з цілого світу великанський, оцінювано їх на 25.000 осіб. Страсний тиждень почався богослуженням в церкві св. Петра, в Сикстинській каплиці. Перший раз від часу своєї недуги Св. Отець відправив архиєрейське богослуження в церкві св. Петра в приваті 60.000 вірних і паломників з цілого світу. Опісля Св. Отець з'явився на балконі церкви, уділяючи багатотисячним масам, що його з захопленням витали, апостольського благословення.

Нові енцикліки Св. Отця. Дня 18. березня ц. р. Св. Отець Пій XI вислав всім єпископам світу енцикліку „Divini Redemptoris“ про безбожний комунізм. В ній звертає Папа увагу цілого світа на цю найбільшу небезпеку наших часів, яка загрожує всім народам. Св. Отець підкреслює свої симпатії до нещасних народів ССРСР і протиставить погубній доктрині комунізму відвічні правди католицької Церкви. Папа поручає державам і поодиноким католикам, в першу чергу духовенству, поглиблювати правди католицької віри та направляти і поборювати зло через віднову християнського життя, через співчуття і поміч для терплячих, а передусім через перестерігання засад справедливості між працедавцями і працівниками.

Підчас богослужень в неділю дня 21. березня ц. р. відчитано з усіх проповідниць католицьких церков Німеччини енцикліку Св. Отця, яка всебічно обговорює важке положення католицької Церкви в Німеччині, передусім справи виховання молоді. Конфлікт між Католическою Церквою, згідно Ватиканом і гітлерівською Німеччиною, як бачимо, знов загострився, але, як подають часописи, є деяка надія на скорі і мирне поладження конфлікту.

70-ліття Преосв. Григорія Хомишина. Дня 25-го березня цього року святкував Станиславів 70 ліття Преосв. Кир. Григорія Хомишина. В катедральній церкві того дня відправив архиєрейську св. Літургію єпископ-помічник, Преосв. Йоан в сослуженні оо. Крилошан. По заамвонній молитві відспівано „Тебе Бога хвалим“, а по Службі Божій многоліття Ювильятові. По Літургії відбулася на честь Ювильята святочна Академія, влаштована молодю станиславівських українських шкіл. Після Академії представники духовенства і світських установ складали в канцелярії Єпископської Консисторії побажання для Ювильята на руки Преосв. Йоана.

Високодостойному Ювилятові складаємо сердечні побажання обильного Божого благословення у важкій Архипастирській праці.

Розв'язання буковинського греко-католицького Вікаріату. Греко-католицький Вікаріят, оснований семигородським єпископом А. Русу ще 31. III. 1931 згідно із 4. статтею Конкордату, що запевняє греко-католицьким Українцям окрему управу, міністр Яманді розв'язав. Розв'язання це акт репресії проти єп. Русу (який, до речі, хоч Румун, гідно опрокинув безпідставні доноси на своїх підчинених священиків Українців) за те, що він вніс до суду скаргу проти вивласнення гр. катол. церкви Воскресення Госп. в Сучаві і віддачі її православним. З цього приводу і з приводу „обидливої поведінки рутенського пароха“ (о. Сімовича, що є одночасно вікарієм) та інших „іредентистів у церковних речах“ — піднято в румунській шовіністичній пресі штучний алярм, підсичений ще інтерпеляціями в парламенті нашого відомого „приятеля“ та патентованого знавця від „рутенської небезпеки“ проф. Йорги, — а вслід за тим вже цілком легко прийшла ліквідація бодай якої такої автономії нашої Церкви на Буковині.

Неімовірне, але правдиве. Найновіші „Вѣсти“ Лемківської Адміністрації подають м. ін. ось такі розпорядки: 1) „Заборона політики вѣ церквѣ: Забороняється поновно спѣвати вѣ церквахъ пѣснь „Боже великий“. 2) „Заборона часописовъ: Забороняється пренумерувати, читати і поширювати часописи: „Наш Лемко“ и „Український Бескид“ тому, що они ширять роздорѣ межи населеньемъ“.

Здається, що правителі Лемківської Адміністрації, воюючи з „політикою“ в церкві, самі від тої „політики“ не можуть увільнитися.

До цієї справи ще повернемо.

Непокликані „місіонарі“. Під таким заголовком помістило „Діло“ з дня 17. березня ц. р. допис з Бережанщини, у яким подає ось що: „Відомий зі своїх подвигов писар волости Мала Плавуча, Томаш Хлоста, родом з Ченстохови, завзявся per fas et nefas побільшити мале число парохіян римо-катол. ксьондза Фр. Волощука з Малої Плавучі. З тою метою вибрався перед кількома днями до с. Цецори і давай здобувати нові „душички“. Зайшов до хати Данила Баяка і Дмитра Вальчишина, зачав списувати урядові протоколи та доказувати, що ці родини ще за діда й бабці були римо-католиками, хоч вони всі є і бажають залишитися греко-католиками, бо в цьому обряді всі були охрещені. За кілька днів закликав Хлоста Дмитра Вальчишина до канцелярії волости у Малій Плавучі і в гострий спосіб, доказував йому, що він є поляк і таким мусить бути! — Тепер управа волости Мала Плавуча покли-

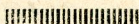
кується на зарядження бережанського староства з дня 16. XII. 1936. ч. А — 16 та домагається від парохіяльного уряду у Великій Плавучі видачі метрик для згаданих родин, а також ще й для інших.

Що скаже на ці „місіонарські“ подвиги Томаша Хлости з Ченстохови Міністерство Віроісповідань та Внутрішніх Справ?? — питається „Діло“.

А ми повищий запит можемо спрямувати хіба ще й до духовних властей польської латинської Церкви, яка, видно, такі вибрики світських і духовних осіб толєрує й апробує.

Новий єпископ Укр. Прав. Церкви в Америці. Часописи донесли, що Укр. Правосл. Церква дістала єпископа, за яким від смерті єп. Жука довго шукала. Є ним о. Теодор Шпилька, що має покінчені теологічні студії в католических духовних семінаріях і на католических богословських факультетах (Станіславів, Грац, Львів). Новий єпископ походить з Галичини і від нашої визвольної війни перебував на еміграції в Чехословаччині, де його пражський православний єпископ Саватій висвятив на священника, а консисторія Укр. Правосл. Церкви в Америці запросила його прийняти кандидатуру на її єпископа, яку прийняв 15. травня 1936. В жовтні 1937 покликав його до Царгороду патр. Венямин і по одержанні відповідних інструкцій виїхав номінально до Америки, де прийняв монашество і був 17. грудня 1936 піднесений до гідності архимандрита, приймаючи ім'я Богдан. Архієрейські свячення відбулися 28. II. 1937 в Нью-Йорку в грецькій катедрі, а святителями були архієп. Атенаторас і єп. Калістос, оба Греки.

Заклик до місійної праці. Чин ОО. Єзуїтів східного обряду приготує кадри унійних працівників для майбутньої праці між нез'єдиненими. М. ін. ведуть вони новіціят східного обряду в Альбертині к. Слоніма, до якого приймають абсолювентів середніх шкіл старого типу, і виїмково абсолювентів чотирьох класів гімназії нового типу.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 214-78.

Артистично-різьбарсько-столярська - позолотнича робітня

виконує всякі церковні роботи, як: іконостаси, престולי, кивоти і т. п. на час, стилєво й дешево.

За солідне виконання ручить своїм майном.

Михайло Зварич.

Рогатин, вул. св. Юра 6.

ЗНАНА ЗІ СОЛІДНОСТІ

КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ

ВАСИЛЯ ХОМИНА

у Львові вул. ДОМІНІКАНСЬКА II.

Тел. 283-95

б. співробітника першорядних заведень, в Білгороді і Загребі (Югославія). Виконує всякі замовлення з обсягу мужеських і священичих одягів, як: реверенди, мантоліни, колпаки, кольоратки, папістики, загортки, порохівники, плащі, футра, фраки, смокінги, маринарки, студентські однострої і т. п. Гарнітури з власного і доставленого матеріалу.

Ціни як найприступніші. Солідне виконання, після найновіших взорів моди і випробованого англійського крою.

1. Реверенда грецька з гварантованої крепи .	80—125 зл.
2. " римська " " " .	75—120 "
3. " " " " кам'яру .	70—115 "
4. Пальто зимове з сибєрини на вовняній ваталіні .	95—155 "
5. " літнє з бєльської крепи	90—145 "
6. " " з кам'яру	85—130 "
7. Мантоліна римська	35— 70 "
8. Порохівник	40— 80 "
9. Колпаки	5— 15 "
10. Кольоратки	2— 10 "

НИВА

ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ

ЧАСОПИС

ТРАВЕНЬ

1937

З М І С Т

Стр.

Редакція:

Радість Воскресення 161—163

о. Донат Новицький:

Ніч на Соловецькім Кремлі 163—168

о. А. Лошній:

Великдень в річнім церковнім уставі нашої
Церкви 168—173

Сільський парох:

Економічний реферат 174—180

о. Г. Костельник:

Релігія розпусти 180—186

о. В. Рабій:

Забуті скарби 186—187

Василь Глібовицький:

Деканальні книгозбірні 187—188

о. Г. Костельник:

І далі плутають 189—192

Нові книжки 191—192

Ті, що відійшли від нас 193

До місійної праці 193—194

Всячина 195—200

Адміністрація розіслала на адресу П. Т. Отців Передплатників „Ниви“ пригадки і просить вирівнати рахунки.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америка 2'50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Радість Воскресення

Муки і смерть Ісуса Христа на Голгофті і Його славне воскресення — це найбільші події в життю Богочоловіка, а заразом вони найважливіші й рішальні у ділі нашого відкуплення і нашого піднесення зі стану гріха до небесних висот. Найбільша ж сила у Воскресенню Христовім. Без нього ціле діло Богочоловіка тратить усе своє значіння й увесь свій змісл, бо „коли Христос не воскрес, тоді й марне наше проповідання, марна й наша віра“ (1. Кор. 15, 14). Відберім християнству Воскресення — не останеться з нього нічого.

Літургічне уяття Відкуплення й Обновлення світу страстями, смертю і воскресенням Сина Божого — просто геніяльне. Богослуження Східньої Церкви, малюючи богословсько-догматичне значіння цих подій, віддають це з глибоким відчуттям і в незвичайно мистецький формі. Не дивниця, що на кожного вірного нашої Церкви велике і ніколи незабутнє вражіння робить страдально-величя атмосфера Страсного тижня і осяйне сонцем та святою радістю Воскресення. Страшний тиждень і Воскресення в богослуженнях нашої Церкви — це пречудове зображення найбільшої драми все-світу, що відогралася на Голгофті, і найбільшого тріумфу, що збувся в життю Богочоловіка та припечатав ціле Його діло. Геній церковного Сходу оспівав це не тільки під богословсько-догматичним оглядом, але теж під оглядом мистецьким у такій формі, що другої, рівної їй, годі собі й уявити. Контрасти смерти Безсмертного, страстей Безстрасного, смерти Того, що життя всім дає, відчуті і віддані з особлив-

шою ніжністю і поетичністю. Византійське церковне мистецтво VIII—IX. в. підноситься тут до найвищих висот, а безсмертні й святі піснєписці осягають апогей своєї творчості.

Глибокий смуток Страстей і небесна радість Воскресення — хоч які це річі суперечні собі — творять одну цілість і тому мають звичайно одну спільну назву „Пасха“. Пасхою називалася колись Велика Пятниця і загалом цілий Страсний тиждень, т. зв. Пасха розп'яття (*Πάσχα σταυρώσεως* — pascha crucificationis). Пасхою називалося теж, і досі називається, саме свято Воскресення, т. зв. Пасха воскресення (*Πάσχα ἀναστάσεως* — pascha resurrectionis). Ця єдність обох седмиць, Страсної і Світлої, що зображують найвеличніші події з життя Ісуса Христа, походить ще з апостольських часів.

Хрест зв'язаний тісно з Воскресенням, і немає Воскресення без хреста і Голгофти. Це зазначила наша Церква ще в середині Великого посту, в Хрестопоклонну неділю, коли взивала вірних кланятися Хрестови Господньому, а одночасно й славити Його святе Воскресення.

Тому для всіх, хто впродовж цілого церковного року вглиблюється у життя Церкви, у зміст її богослужень, у її т. сказати б обрядософію, хто — одним словом — живе життям Церкви, Страсний тиждень і Воскресення це час глибокої застави, час горячих покаянних сліз, сердечної вдяки та найбільшої радості з приводу відкуплення і запоруки нашого майбутнього воскресення. Богослуження тих днів такі могутні, що в силі зворушити і найбільш закаменілого грішника. Направду — варто жити на світі й нести усі наші життєві скорби і терпіння для того тільки, щоби раз у рік, у ті святі дні, бути на цих богослуженнях та переживати всю велич Відкуплення, увесь святий жах Голгофти і небесний тріумф Великоднього ранку.

Та з усього найкраще і найвеличавіше Воскресення. У світлі його небесної слави особа Христа, Розп'ятого й Помиженого, набирає іншого зміслу, іншого значіння. В нім ціле християнство знаходить свою наймогутнішу опору.

Воскресення Христове — це могутча, загальна і всестороння радість. Радість з природу того, що Христос славно побідив смерть, доказав Своє Боже післанництво і божественність Своєї науки; радість, бо своїм воскресенням Христос підняв з гріховного упадку чоловіка, отворив йому зачинений рай, двері вічного життя, і дав запоруку і його славного воскресення; радість для всіх прибитих смутками і горем, для всіх, що несуть свої хрести, яка звіщає їм, що до воскресення й слави веде дорога тільки через хрест і Голгофту; а вкінці радість Христового воскресення це суд над Його ворогами: наче лиховісна буря несеться грехіт

страшних слів на адресу ворогів Христа. „Да воскреснет Бог і расточатся врази Ёго і да біжать от лица Ёго ненавидящі Ёго“. У світлі Воскресення — які ж бідні, які нещасні всі ті, що ненавидять Христа!

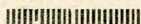
Тією радістю наповнена вся обстановка Великодня: радість гомонить в церкві і поза нею. Радість першого „Христос воскрес“, співаного перед зачиненими дверми церковними, така могутча, що витискає сльози з очей і найтвердшої людини, а підчас співання Пасхальної Утренні ця радість перемінюється просто в якусь молитовну, повну містики й небесного щастя екстазу. І не дивота: бо це ж „Пасха Господня, Пасха от смерти ко жизни“ і нею „от землі к небеси Христос Бог нас приведе“ — чи ж нема чого радіти і побіду оспівувати?!

* * *

Воскресення — свято радості цілої вселенної, „світу видимого і невидимого“, одиниць і народів.

Коли у Великодній ранок задзвонять дзвони і їх золотий гомін, як могутчий вістун, покотиться по всій страдальній Землі Українській, по містах і селах, по родючих полях і розспіваних лісах, понад гори і ріки, несучи всюди радісний гимн Христового Воскресення, нехай він влиє в серця мільонів ту свідомість і надію, що після кривавої Голгофти все приходить Воскресення.....

Редакція.

о. Донат Новицький.

Ніч на Соловецькім Кремлі

(Продовження)

— Іване Петровичу, дружина вже відіхала? — запитав він.

— Так, Павле Андрієвичу, відіхала, відповів сумно Осмолов.

— Я вас розумію, Іване Петровичу. Розумію, друже, як самотно і погано у вас на душі... Зрештою про те не будемо сьогодні говорити. Як загоїться рана в серці, розкажете мені докладно, що нового на волі... Тільки про одне — вибачте мені, друже, за влізливість — запитаю вас зараз: чи не довідалися ви від дружини, наскільки правдиві поширені між нами слухи про масовий розгляд наших справ і широку амністію?

Дуже мало вірю в те, Іване Петровичу. Але самі розумієте, як хвилюють кожного в'язня такі балачки і як хочеться

переконати себе, що всі ті чутки вже вкінці не звичайна соловецька „радіо-параша“, але є в них якась крихітка правди. Дивна в нас, вязнів, психологія: скільки вже разів в часах мого шостилітного перебування в таборі появлялися уперті чутки про амністію, скорочення часу кари, перевірювання справ, новий кодекс і т. п., кождий раз при тім говорено, що все вже позитивно вирішено, чекається тільки на підпис Калініна, навіть наші таборові власти потверджували ті чутки, а головно ми самі вірили, що всі ті чутки оправдані, самі переконували себе, що по жовтневих святах будемо дома, — та до цієї пори немає ніякої полекші, ніякого просвітку...

— Дорогий Павле Андрієвичу, ви все так тверезо дивитеся на справи. Покиньте і цим разом мрії, не давайте волі вашому серцю, жийте розумом... Скільки разів переконались ми, що всі ці амністії, перевірювання справ Колегією ОГПУ, будьто би на вимогу Наркомюста і прокуратора Катаняна; всі т. зв. „разгрузочні“ комісії, які кождої осені, перед замкненням пароплавби, приїзять на Соловки і справді скорочують речинці кари вязням, — все це, Павле Андрієвичу, не для нас, чесних інтелігентів, каєрів, бувших людей, а всі чутки, всі балачки на такі теми, — це звичайнісенькі діявольські затії самого ОГПУ, а їх ціль одна: не давати нам спокою і тут, на проклятих Соловках.

— Так, сказав задумано й сумовито Павло Андрієвич, ваша правда: ні мені, ні вам немає чого чекати на скорочення речинця. Вправді дістають передчасне звільнення і добрі, чесні люди, але це дуже рідкі випадки. Ми оба, Іване Петровичу, по Соловках поїдемо на Сибір на 3 роки, відтак на 3 роки на Ураль, відтак — „мінус шість“, а потім... потім знов на Соловки. А все ж таки, Іване Петровичу, так хочеться волі, так бажалося би визволитися від совітського кошмаря і подихати інакшою, християнською атмосферою...

Чи чули, Іване Петровичу, різко перервав хід своїх думок Павло Андрієвич: сьогодні розстрілюють „винуватців“ тифу. Казав мені Лука Антонович, а він близько жие з „исотчиком“ Бубенком.

— Може бути. І я чув про те вчора. А чи звернули ви, Павле Андрієвичу, вашу увагу на те, що ГПУ засудило на розстріл усіх тих, хто працював над статистикою тифозних занедужань і випадків смерти при різних пунктах і шпиталях. І направду, защо, нпр. засудили на розстріл православногo священника К., секретаря Голгофтського лазарету?! Я його дуже добре знаю. Познайомився з ним в „собашнику“¹⁾ на Лубянці. Мене приводили туди з Бутирок на

¹⁾ Велика спільна келія, у якій на декілька годин приміщують увязнених, часто в неправдоподібно великій кількості, що їх звозять із різних московських тюрем для переслухань, або щойно арештованих.

переслухання, а його того дня якраз арештували. Визначний священик. Повна чару особистість. Не подобались ГПУ його проповіді і той пастирський вплив, яким він славився серед інтелігенції. Кілька разів взивали його до ГПУ і там начальник церковного відділу радив і домагався, погрожуючи негайним розстрілом, щоби перестав проповідати, а коли панотець добродушно і з усмішкою відповідав йому, що в своїх проповідях зовсім не заторкує політики, не критикує ніколи совласти і ставить собі за завдання виключно тільки — піднесення релігійно-морального духа вірних, — чекіст лютився, мов діавол, тупав ногами, бив руками та дико кричав:

— Повторюю вам, громадянине К., ще і ще раз: цього якраз ми не бажаємо собі. Краще вже відкрито критикувати і лаяти совітську владу, ніж поширювати і закріплювати вашого християнського духа! Хіба ж ви не розумієте, що ви підкопуєте підстави совітського устрою?! Успішність нашого устрою залежить саме від цілковитого прогнання релігії з усіх закутків життя!.. Мені вас жаль! Зрозумійте ж це! Ми з вашим Богом не помиримось. Ми виповіли йому, і саме йому безпощадну війну...

— Як же вас так, громадянине уповажнений, розуміти: то кажете, що Бога нема, то знов виповідаєте йому безпощадну війну! Деж тут здорова льогіка?!

Не тобі, попе, учити мене! — закричав чекіст. — Наша льогіка проста: знищити з коренем старий світ, а разом з ним і тих, що мають на навід якийнебудь ідеалістичний вплив.

— А якже ж тоді погодити з вашими словами закон про свободу совісті? — запитав священик.

— Закон про свободу совісті, весело засміявся чекіст: це тимчасовий параван для буржуазних політиків. Марксист, духовний отче, не цураються дипломатії. Закон про свободу совісті не лиш що не перепиняє нам вести боротьбу з релігією, але навпаки: якраз помагає нам.

— Та як же воно так? — дивувався священик. Щось дуже хитра ваша політика!

— Так, так, хитра для вас. Для лєнінця це все звичайне і природне. Ми воємо з релігією в ім'я свободи совісті, ради розкріпощення мас від руйнуючого впливу релігії, ради визволення їх від буржуазних пересудів і темного клерикалізму. І навпаки, коли треба покрити собі з вашого брата і ваших заграничних оборонців, ми заявляємо: в СРСР немає переслідування релігії, бо в нас, мовляв, є закон про свободу совісті, у справі культів не мішаємось, православне, католицьке та інше духовенство замикаємо до тюрем не за релігію, а за політику...

— Бог вас покарає, громадяни комуністи, за ваше ли-

цемірство і за боротьбу з правдивими святощами духа, — тихо, але рішучо сказав о. К.

— Ось куди ви заїхали, шановний клерикале! Чи не від католицьких ксьондзів навчилися ви такої сміливості? Ми навчимо вас пошани і скромного способу думання, громадянине К!...

По одній такій розмові о. К. арештовано. Наша зайомість в „собашнику“ була дуже коротка. Та завдяки збігові обставин по двох роках ми стрінулися на Соловках.

Жаль мені його. Та потішаю себе тим, що й тепер, у страшній ізоляторі, де він дожидає своєї смерти, не стратив і там християнської рівноваги духа і глибокого уповання на Бога...

— Іване Петровичу, атжеж ми забули на нашу запашну рибу. Їдьте.

— Спасибі вам, Павле Андрієвичу, що розважили мене і примусили хоч трошки забути на своє горе. Ще ніколи з таким гострим болем не розлучався я з дружиною, як сьогодні. Бог знає, чи ми ще побачимось і де... Скільки наших знайомих зложило вже тут свої кости...

По обіді приятелі пішли до своїх рот.

В 7. годині вечором вязень Осмолов був, як звичайно, у своїй канцелярії. Машиністка Лідія Олександрівна Мілютина, до якої завзято залицявся „исотчик“ Гольдман, в секреті сказала йому, що сьогодні в ночі має бути „робота“, і що будуть розстрілювати не тільки на Сікирці, в Саватові, на кремлівським кладовищі, але навіть у самім Кремлі.

— А це що за новина? — обурився Іван Петрович: дотепер, оскільки я знаю, нікого в Кремлі не розстрілювали. Зовсім побожеволіли...

— А знаєте, Іване Петровичу, перебила йому Лідія Олександрівна, де саме на Кремлі будуть нині розстрілювати?

— Та хіба ж можна вгадати? Чекісти такі мудрагелі, що і в склянці води розстрілять. Але який глузд, яка ціль стріляти людей в Кремлі, де перебуває кілька тисяч вязнів?! Зрештою, розумію. Тут нічого нового немає. Вони постановили зайвий раз показати нам, що можуть зробити все, що захочуть, і що можуть заболоченим чоботом потоптати найбільші святощі, н. пр. гідність людини так, що одним безправно відбирають життя, а других лякають стражданнями безпомічних жертв.

— Так, так, ваша правда, Іване Петровичу. Розстріли увязнених у самім Кремлі це нова ознака здичіння і біснுவатости марксистів.

А чи не знаєте, де будуть розстрілювати?

В темній кімнатці, напроти пекарні, у тій самій, у якій переводили десинфекцію річей хорих на тиф. Мені здається, що це вершок цинізму, огиди й підлоти...

Спазми стиснули горло і Лідія Олександрівна не могла докінчити своєї думки.

Десинфекція завошивленої одежі, тифозні бактерії, тисячі людей, що заєдно дрожать у мурах Кремлю за своє життя, розстріли фіктивних винуватців смерті тисячок людей, п'яні і брудні оргії дійсних винуватків лиха, розстріли людей в нутрі доволі тісного Кремлю, — ось картини, одна жахливіша від другої, що мигтіли в думках Мілютиної й Осмолова.

Мабуть в той самий час у різних європейських кляюх вільнодумців ішла зїдлива критика старої клерикальної моралі та середньовічного обскурантизму, і промовці в ім'я справедливості, рівності і братерства взивали до нищення старого світу, щоби на його руїнах збудувати нове царство, де не було б експльоатації людини людиною і де високо цінилась би людська гідність...

Лицеміри і темні невіжі, стримайте потоки вашого порожнього і гнилого красномовства, та удайтеся на Соловки: там побачите ваш новий світ, ваше царство рівності і братерства, царство, яке і вам приладить місце на Соловках.

Якщо ви усміхаєтесь, читаючи отсі стрічки очевидця соловецьких жорстокостей, то я вам скажу отсе: там на Соловках мучаться і помирають серед жахливих фізичних і моральних терпінь і ті, що, заразившись вашими ідеями і служачи червоному царству, показалися невідгідними вашим побратимам: члени опозиції і людці, що бажали жити широко та зачали грабувати пограбоване.... пролетарське добро.

Не забудьте, що в потоках несправедливості і дикого терору гинуть вчорашні друзі...

В десятій годині вечором вернувся вязень Осмолов з вечірніх занять у свою кімнату.

Співмешканці принесли у міжчасі соловецького чаю, горячого кипятку і запиваючи смачні скірки недопеченого чорного хліба горячою водою, перед сном вели балачки на теми дня.

Іван Петрович, як усі завважили, був прибитий на дусі. Лице загострилося. Очі почервоніли. Під очима чорні підкови... Маючи для нього велику пошану, бо був прекрасною людиною, і бачучи його горе по відїзді дружини, співмешканці постановили скоротити вечірні розмови і вчасно покластися спати.

В 10 годині світло загашено.

Осмолов не міг довго заснути.

Сумні, гнітучі і неспокійні думи не давали йому спокою. Знов заволоділа ним реакція, яка — як здавалось — була вже дещо ослабла.

Дружина, що її горячо любив, стояла йому живо перед очима.

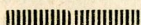
Довго лежав він на своїй причі з отвореними очима і ніяк не міг заснути.

Аж ось живо і чітко станула перед ним друга близька і дорога йому істота, його син, і якийсь дивний внутрішній спокій наповнив душу страдника.

— Сину мій, дорогий мій сину, мій рідний, ти моя кров, — шептали його уста: моє майбутнє, рости на славу...

І з тією солодкою мрією бідний страдалець заснув.

(Продовження буде).

о. А. Лошиній

Великдень в річнім церк. уставі нашої Церкви

2. Великдень, як день надання новозавітного закону любови

Вже в минулих річних господських празниках ми бачили, як наша Церква, навіязуючи до Старого Завіту, особливим своїм богослуженням, Вечірнею з Літургією св. Василя В., уводила нас до вищого розуміння духа Нового Завіту. Ще виразніше робить се Церква Великоднем, де подає нам новозавітний закон любови. Як Старий Завіт у відношенню до Нового Завіту був приготуванням, а всі його приписи були лиш символами, які утілювали в собі менше видний і дальше сягаючий первень, так наша Церква своїми обрядами ще більше приготує нас до ідеальної, щасливої будуччини у вічності. Тому обряд, як взагалі вся церковна штука не є самі для себе ціллю, але вони, як середники, мають вводити нашого духа у безмежні країни буття.

Кожний чоловік у своїм духовім розвитку поступає в той спосіб, що від досвідного, конкретного пізнання зноситься до вищого, абстрактного розуміння, так і старозавітні засади, стосуючись до нижчого духового рівня тодішнього людства, були представлені у нижчій, точно означеній і готовій формі (10-тьох заповідей), в противенстві до Нового Завіту, де вже ті самі моральні засади піднесені до абстракції (2-ох заповідей любови). Тим самим при застосуванню в життю новозавітні заповіді домагаються вищої, внутрішньої інгеренції, себто духових сил самого чоловіка, — розуму і волі. В тім якраз лежить вищість новозавітних приписів від старозавітних. Бо, як там вистарчало тільки зовнішнє, невилічне сповнення точно означених приписів, так тут треба вже вищого пізнання і розуміння новозавітної, моральної засади, щоби своїми умовими силами скріпити волю до свободного сповнення цих засад.

На таке вище, рефлексійне пізнання вказувала нам наша Церква ще в річнім своїм празнику „Просвіщення“. Таке просвічення домагається від нас в кождім конкретнім випадку нашого життя належного і відповідного достосовання себе до такого найзагальнішого і абстрактного, новозавітного закону і скермування до нього своєї волі. Бо тільки на такій дорозі пізнання і хотіння є чоловік в силі здобути найвищу, бо необмежену форму свого існування, а нею є безсмертність. Відчуття такої безсмертності, не з гори, механічно, без нашої заслуги нам даної, — але нашої власної, самочинної, опертої на таким суб'єктивнім розумінню новозавітного закону любови, і радість з такого відчуття дає нам празник Христового Воскресення.

Так наш новозавітний закон „як благодать і істина“, що „Ісус Христом бисть“, є без порівняння вищий від старозавітного, який „Мойсейом дан бисть“ (Іван, I, 17). Як день П'ятидесятниці був для Жидів днем оголошення тамтого закону, так наш Великдень це день оголошення новозавітного закону любови. Тому то Великдень має таку обрядову подібність до старозавітної П'ятидесятниці.

Як Ізраїльтяни приготувалися до своєї П'ятидесятниці тридневним очищенням, а на третій день всі вийшли з шатер під гору, яка курилася серед громів і блискавиць (Ісход XIX. 18), так і ми по тридневнім приготуванню у В. четвер, п'ятницю і суботу почали в день Великодня свою пасхальну відправу на дворі, перед замкненими церковними дверми, серед безнастанного відгомону церковних дзвонів, при кождоразовім співі великодного тропаря: „Христос воскрес із мертвих...“, з відповідними стихами і при густім кадильним димі¹⁾, що мав ще на початку зноситися в церкві з посудів, поставлених серед церкви. Приписується уставом кадити на дворі, а далше і в церкві при престолі, підчас ектеній, по кождій пісні канону. А як по природнім зворушенню, викликанім наданням закону, потім по його одержанню, настала природна реакція — радість з закону, так також і в нас від найдавніших часів толерує Церква ту великодну радість, що виявляється у наших народних гагілках, на посвяченім місці, довкола церкви.

3. Обрядово-богослужбне виявлення новозавітного закону любови у великодній відправі.

Вся великодна відправа, це виразний голосний гимн тріумфу праведників. Основа цього тріумфу лежить у нашій моральній правості, яка тут немов ідентифікується з Божою Святістю. Моральні сили нашого життя у Великодни скон-

¹⁾ Пор. приписи уставу під цим оглядом і статтю о. Р. С. Пасхальна утрєння. „Нива“, 1933, ч. 4, ст. 134.

центрувались у найвищій напруженню для досягнення цієї лучности, яка dokonується між людьми і Богом через наданий нам Христом новозавітний закон любови. Цей закон, як надприродний наш лучник з Богом, стався причиною такого неземського, великодного настрою. А такий настрій підтримується у великодній відправі передовсім пасхальним канонам і особливими великодними обрядами.

Найглибший і найідеальніший вираз нашої лучности з Богом виражають наші богослужбні канони загалом, а з окрема пасхальний канон.

Біда тільки, що канону, як богослужбної нашої форми, ми не доцінюємо, бо не розуміємо його. Відправу утреннього канону майже всюди лишаємо самому дякови, а самі підчас канону, як не сповідаємо, то певно, не розуміючи його, не беремо активної участі у його відправі. А коли ми, священики так відносимося до канону, то вже нема дивниці, що й вірні підчас співу канонних ірмосів, майже все і всюди, виходять з церкви. І коли говориться про задовгі наші відправи і дискутується над реформою богослужень, то цей реформаторський замах мав би в першій мірі відноситися до канонів. Та коли би ми вглибилися у богослужбні канони¹⁾ нашої Церкви, то переконались би, що ці особливі пісні є найзнеслішими богослужбними формами, якими найкраще можемо піднятися до Бога.

Чоловік, як скінчене єство, молитвою має сягати до нескінченного Божого єства. А такою найзнеслішою молитвою є якраз наші канони. Бо кождий канон дає найідеальнішу синтезу скінчености з нескінченістю і дочасности з вічністю. Це походить звідси, що всі канони основуються з одного боку на часових і обмежених фактах, а з другого понад усі ті канонні факти пробивається у кожній пісні канону вища, надприродна сила, що проводить тими фактами. Тому не дивниця, що у всіх важніших чинах нашої Церкви приходить ця канонна форма молитви.

Ідея новозавітного закону любови поступенно розвивається відповідно дібраними богослужбними канонами, так у денних наших богослуженнях, як також, ще виразніше, у річних. — Почавши від Вечірні, де на перший плян висувається більше історичний і конкретний мотив відкуплення, ця ідея любови йде через канон у честь Преч. Діви Марії на Повечерію, а відтак на утрненній каноні, що в диспозиційнім¹⁾, четвертій стиху до утренного запіву на: „Бог Господь і явився нам...“ вказує вже на Христа, як той „камінь, єгоже небрегоша зиждуші“, а він „бисть во главу угла“. Тут, ця ідея любови так нас дотичить, що утрненнім канонам

¹⁾ Пор. Богослужбні канони, „Нива“ 1931, ч. 6.

¹⁾ Пор. Великий піст в річній церк. уставі. „Нива“, 1936, ч. 3, ст. 86, 87, а передовсім ст. 88 (кінець)

ми вже найліпше можемо приготувитися до того, щоби на Христі, як угольнім камені нашої моральної будови, так підпорядкувати нашу дочасність супроти вічності, щоби в літургійнім каноні ця сама ідея любови дійшла до можливо найвищого нашого виявлення у суб'єктивній нашій правості. Тому ідея всіх канонів найліпше увидатнюється в літургійнім каноні.

Літургійний канон, хоч найкоротший зі всіх канонів, є найважніший, бо в основу цього канону ввійшла найважливіша і найбільша подія, перед якою всі інші дивні події, що ввійшли у другі канони, бліднуть і то аж до цілковитого їх зникнення у цім каноні. А цею подією літургійного канону є подія — факт жертви Божого Сина за нас. Та важність літургійного канону лежить не тільки в об'єктивнім представленню новозавітної ідеї любови Бога до людей, у відданню Свого Сина за нас чи виходячої з цієї основи найзагальнішої любови людей до Бога, але літургійний канон висуває на перше місце важнішу для нас, бо нашу власну суб'єктивну правість, оперту на факті реалізації ідеї любови.

Що в літургійнім каноні в першу чергу йде про нашу суб'єктивну правість, це бачимо вже з початкових слів цього канону, у яких виражена ця наша практична, життєва і моральна засада: „Возлюбим друг друга, да єдинодумієм ісповіми — Отця і Сина і Святаго Духа, Тройцю Єдиносущну і неразділну“. На більше увидатнення нашої правости, опертої на любови, вказує і сама форма, якою висказується тут одно речення священиком, а докінчують його вірні. Вираженої у цім реченню глибини і ширини цієї життєвої засади любови, якої жерелом є Отець і Син і Св. Дух, як Тройця свята, єдиносущна і нероздільна, не можуть поняти ще оглашені самі від себе, без вищої помочі, тому й їх виключується з цієї часті Літургії.

Відблеск літургійного канону так дуже ділав на уложення дальших таїнствених чинів, благословень і освячень нашої Церкви, що тільки у таких церковних діях нема канону, які безпосередно, чи посередно були злучені з Літургією. А до таких дійств належать всі св. Тайни, які майже все повинно уділюватися підчас, або по Літургії, а також освячення і благословлення Церкви, що усовершенюються свяченою водою, а водосвяття також майже все повинно відбуватися безпосередно по Літургії.

Як літургійний канон, з одної точки, підносить Божу святість у її надприродній законності, так і кождий богослужбний канон підносить ту саму Божу святість, тільки з різних точок погляду. Та як найвиразніше виступає ця Божя Святість у застосованню до нашої суб'єктивної правости, в деннім правилі на Літургії, так у відношенню до річ-

ного уставу ця сама Божя Святість ще виразніше являється в річній празнику Воскресення. З цієї причини на перше місце великодної відправи висуває наша Церква цю богослужбну форму канону. Тому для підкреслення цього виразно домінуючого характеру канону, у Воскресній Утренній відпадає весь вступ, злучений з псалмами, як також диспозиційний заспів: „Бог Гдь...“, зі стихами; нема тут також сідалнів, поліелею, величаній, степенних, ні навіть євангелія, зі всіми приналежними частями. Всі ці часті Утренні, що в іншій часі року приготовляли до канону, тепер в пасхальній Утренній відпадають. Тим самим ця Утрєння є дуже коротка, бо обмежується майже виключно тільки до канону.

А сам пасхальний канон надзвичайний у своїм вислові. Св. Іван Дамаскин поклав тут такі образи і фігури, які викликають у нас такий стан відчуття нашої безмежності, якого ніколи не можна би було осягнути і найдокладнішим історичним, чи річевим представленням Христового воскресення, як факту самого в собі. Одним словом, цей воскресний канон, це найзнесліший гімн преведників. У всіх піснях цього канону пробивається такий безмежно радісний тєн тріюмфу, основаного на внутрішній, моральній гармонії між природним нашим життям і надприродною засадою буття, що виходить з новозавітного закону любови.

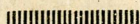
Побіч пасхального канону і весь зміст великодної відправи відповідає гармонії і єдності нашої природи з надприродою, осягненої любовю. Вся пасхальна відправа перемішана з одного боку такими словами і зворотами, що означають конкретність, скінченість, обнятість часом і простором, як: земля, мір видимий, чоловік, смерть гріб..., а з другого боку такими абстрактними і необнятими висказами, як: небо, мір невидимий, Бог, безсмертність, ап... А всі ті парадоксальні звороти і речення у великодній відправі не обертаються у відірваності, абстракції від дійсного нашого життя, але реалізуються і завершуються на стиховній, яка все, так у повсєднєвній, рядовій службі, як також у кождім празничнім крузі, особлившими собі дібраними старозавітними стихами і тропарями, найкраще віддає ідею даної богослужбної пам'ятки, чи празника. Великодна стиховна іде у цім напрямі ще дальше і не обмежується до словного виразу ідеї Великодня, але цю ідею демонструє також обрядовою формою, якою давніше був загальний поцілунок мира, а тепер видимим образом такого самого почування є цілування хреста в руках священника. В такий спосіб тепер у цій видимій, реальній формі, ми стаємося лучниками між всіми визнавцями надприродного Христового закону любови, основою якого є глибокий у змісті великодний привіт: „Христос воскрес! — Воістину воскрес!“.

Немов відгук так понятої в часі Великодня Божої Свя-

тости, що реалізується тепер життєвою любовю, чим виражається вже наша суб'єктивна правість, відбивається у тім, що устав приписує в кожду неділю, як у дні повторення пам'ятки Христового воскресення, співати все на вечірні дібрані стихи першої катизми: „Блажен муж..“ і прокімен: „Господь воцарися, в ліпоту облечеся..“ зі своїми стихами, а утринній недільний канон все завершити, перед світільним, потрійним співом: „Свят Господь Бог наш“. А все це так точно приписане до кождої неділі, що нпр. недільний вечірній прокімен не уступає жадним іншим прокіменам у той день, хочби і найбільший Господський празник припав на неділю, а празничний, великий прокімен переноситься тоді на вечірню самого празничного дня, пополудни.

Коли ми за рукою нашої Церкви, ще від початку церк. року, а передовсім від головного Господського празника, Воздвиження Ч. Хреста, почали поступовно входити у розуміння Божої Святости, опертої на любови, і коли ця Божя Святість так виразно відбилася в нашій моральній правості в останнім річнім періоді Вел. посту, то тепер в день Великодня, на Христі оперта наша правість має знайти своє завершення у формі тріумфального переходу (пасхи) від дочасности аж до відчуття нашої суб'єктивної безсмертності. А таку безсмертність осягається новим законом Христа — любовю.

Бачимо отже, що в день Великодня подає нам наша Церква найвищу, Божу чесноту любови і то в такій припадній формі нашого східнього обряду, що дійсно чуємося в той день новими людьми, немов новою, одуховленою „тварю“. А це відчуття тим виразніше, що наша Церква не ставить нас у вигіднім, немов упривілейованім, пасивнім положенню в тім вищім, духовім світі, але домагається від нас нескінченної, нашої власної, суб'єктивної активності. Якраз таким домаганням робить нас наша Церква наче новими творцями, що вищим просвіченням розуму і волі маємо доходити до такого нашого існування в необмежености, що рівняється безсмертності. А коли будемо жити в такім духовім настрою, який подає нам наша Церква своїм обрядом, тоді всі наші зусилля будуть родитися під аспектом вічності, а саме дочасне життя буде мати вищий змісл, а навіть найбільший життєвий трагізм знайде свою красу і значіння.

Економічний реферат

(Дискусійна стаття).

(Докінчення)¹⁾.

Вернімся ще до справи „податкових привілеїв“. Чи духовенство, жадаючи полекш на основі § 83 закону з 1866 р., жадає податкових привілеїв? Ні. Маєткове положення католицького духовенства зовсім інакше, як других горожан, табулярних власників нерухомостей.

Дотація духовенства, як це признає сам уряд, є замала і далеко недостаточна, і її вже кілька разів редуковано. В залучнику А до конкордату зазначається, що при вимірі дотації буде втягнений в рахунок дохід з земель, які посідають парохіяльні приходства (24 зол. річно від гектара). Рівночасно ті парохіяльні землі обтяжені податками: ґрунтовим, комунальним, вирівнюючим громадські бюджети, шарварковим, дороговим, при вимірі якого високо оцінюється духовенству дохід з поля, підчас коли двірські обшари на основі рахункових господарських книг, які виказують постійно дефіцит, звільнені від доходного податку від ріплі. Як парох поплатить всі ті данини, то йому майже нічого не лишається з такої „дотації“ на своє і своєї рідні удержання, а до „неужитків“ треба хіба доплачувати.

Рільна господарка священика найбільше коштовна, і найменше рентовна зі всіх господарських груп.

Це можна доказати, але окремим рефератом.

Висновок такий, що священик який хоче поплатити всі податки і заспокоїти найпримітивніші потреби життя, свого і своєї рідні, мусить задовжуватися.

Не дочекавшись кінця кризи, умирає, а поле не остає при його спадкоємцях, які з його доходу при кращій господарській кон'юктурі сплатять довги. Поле висувається їм зпід ніг, лишаються довги, які рідня зі своєї „мізерії“ мусить поплатити, починаючи вже від першого дня смерти свого кормителя нужденне існування. Чи при таких обставинах

¹⁾ В першій частині цієї статті, на ст. 137 „Ниви“ за квітень 1937, замість „на залежності н. пр. доходного податку“ — має бути — „на залежності н. пр. дорожнього податку“.

Комунальні додатки в рр. 1925 — 1930 побирав повітовий виділ, він побирає й дорожній податок; замість належного звороту ком. додатків можна жадати на основі розпорядку Мін. Скарбу з 1930 р. зачислення їх на залежності дорожнього податку, або майбутніх його вplat. Дорожній податок мусимо платити, це вже вирішив Н. Адм. Тр., зате від шарваркової данини ерекції повинні бути вільні на основі § 83 ґром. закону з 1866 року. — Заввага Автора.

можна говорити про „податковий привілей“? Навпаки, уряд, узгоднюючи просьбу католицького духовенства, щоби звільнити ерекціональні ґрунта бодай від комунальних додатків, виконає лиш акт справедливости.

Крім повищих податків, платить датоване ґрунтами духовенство від р. 1933—1934 ще маєтковий податок, який виносить 44% від безпосереднього податку, якого вимір вищий як 60 зол., а 22% від виміру нижче 60 зол. Цей податок, це давня маєткова данина від нерухомостей, тільки унята в нову форму. На цю данину в своєму часі Митрополичий Ординаріят дозволив кожній парохії продати відповідну скількість поля. — Розрахунки вплаченої в роках 1922—1926 маєткової данини виказали значну надвишку вplat від ерекціональних ґрунтів. На основі умови межі Митроп. Ординаріатом і Міністерством Скарбу з цієї надвишки покривалися недоплати тої данини деяких парохій. Однак ті недоплати не сконсумували цілої надвишки, яку виплатили другі парохії.

Митр. Ординаріят зволить ласкаво заключити з Міністерством Скарбу нову умову, силою якої цією надвишкою покривалися би залежності теперішнього маєткового податку. Крім цього Митроп. Ординаріят зволить ласкаво вирішити в користь датованого землею духовенства, щоби цю данину, побирану в формі маєткового податку, якщоб по сконсумуванню надвишки вона дальше обов'язувала, — платили священики не зі свого доходу з поля, але покривала її сама субстанція нерухомостей, — як це було при ричалтовім плаченню давньої форми данини. — Це також в часті облекшить податковий тягар, наложений на ерекц. поля.

Друга справа цієї групи, це порушення границь ерекціональних ґрунтів. За австрійських часів був припис, що на жадання нового пароха, при віддачі темпораліїв, ерекц. ґрунта віддавано в присутности „геометра“ і відпоручників духовної влади, на місці, після аркуша посілости. За те парох не платив. Чи за польської держави є така норма, нам не відомо. — З розпорядження Митр. Ординаріату, ч. 10351. Р. Є. з 1931 р., годі було (не з нашої вини) скористати. Фактом є, що є багато таких парохій, у яких границі і межі ерекц. поля є порушені — особливо в часі війни і по війні. — Є випадки, що цілі парцелі знаходяться вже від давна в чужім уживанню, про що парох навіть не знає, в деяких випадках справа за давнєна, однак треба таку „затрачену“ парцелю викреслити з катастральної книги, щоби не оплачувати за неї податку. Є межові справи свіжі, які можна на місці поладнати. Однак до того всего треба інжиніра. Це справа досить коштвна, не під фінансову силу пароха. Цю справу можна би розв'язати в такий спосіб, що Митроп. Ординаріят заангажує одного-двох інжинірів-Українців, а вони

з відповідними повноваженнями, по порозумінню з адміністраційною владою, розіхались би, весною чи літом, по парохіях, які цього зажадають. З цього була би ще одна користь, що інженір дав би фахову пораду в тих місцях, де покопані відповідно рови відводили би підмоклі ґрунта.

Інженір-землемір повинен визнаватися на катастральній маніпуляції, він міг би провирити в скарбових урядах, чи вимір податку відповідає точно парцелям, що їх уживає парох. Є випадки, що в наслідок помилкової маніпуляції в катастрі, парох оплачує податок за чужі парцелі. — Остає питання про винагороду інженіра. Оскільки Митроп. Ординаріят не міг би його оплатити, то можна утворити фонд з місячних датків від кожного пароха, н. пр. 1 зол., стягнених з дотації.

Справа така для ерекції важна і корисна, що мало знайдеться таких Отців, які протестували би проти цього. Кожний невеликим коштом може справити граничні спори на полях парохії. Зрештою тут рішить авторитет Митроп. Ординаріату. Підводи і харчування належали би до дотичних парохів, де працює інженір. Подобиці можна устійнити при порозумінню Центральної Економічної Ради з повітовими, чи деканальними радами.

Третьою справою, яка належить до цієї групи, це стан ерекціональних господарських будинків. Вже мешкальні парохіяльні доми в багатьох місцевостях знаходяться в дуже лихій стані, а що торкається господарських будинків, то їх стан просто катастрофальний. В багатьох місцевостях нема потрібних будинків, в інших стан їх у стадії розвалу. Не треба доказувати, як утруднена і наражена на втрати рільна господарка, коли нема зовсім, або нема доброї — стодоли, шопи, возівні, стайні, хлівів, і т. д. Збіжжя і паша руйнується, її часто розкрадають, нема де передержати живого і мертвого інвентаря. Про огорожу, — так потрібну на обійстю, — нема що й згадувати, бо вона постійно паде жертвою „опалу“ сусідів приходства. Хіба сильний мур з залізними штахетами удержався би. Та на це нас, парохів, не стати. На „конкурентцію“ парохіян і „колятора“ годі числити, це справа дуже трудна, законно досі, здається, не вирішена. Коли треба пошити соломою замокаючий дах будинку, то парох не може допроситися збірки околотів на пошиття, хоч обіцяє за роботу сам заплатити. Цю справу зволить ласкаво Митроп. Ординаріят взяти під увагу до авторитетного вирішення.

* * *

Перейдім до справ III. групи, які нас зближують до самої проблеми: поправи та рентовности рільної господарки на ерекціональних полях.

В першу чергу Митроп. Ординаріят зволить ласкаво зорганізувати Центральну Економічну Раду, на взір Інспекторату над ерекціон. лісами, з фаховою порадою рільничого інжиніра та бюро́м порад і оборони в правних і податкових справах. Ці справи не потребують ширшої мотивації. З Центральною Економічною Радою стояли би в зв'язку зорганізовані повітові й деканальні економічні ради, яких завданням було би: уряджувати дискусійні зібрання на теми рільної господарки, реферати рільних інжинірів, практичні поради на місцях (як: досвідні поля, які штучні навози в даній місцевості вказані), організування рільничої бібліотеки з часописів і книжок. Правду сказавши, крім одиниць, загал духовенства рільничими видавництвами зовсім не цікавиться.

В цім рефераті не можемо випрацювати загальний плян рільної господарки, хоч би лиш для повітового округа, бо це справа нелегка, а навіть недоцільна. Кожда місцевість має своєрідні обставини господарки, з якими треба числитися, багато залежить від індивідуальної вдачі місцевого священика та його фінансової спроможности. Це завдання Економічних Рад, дискусійних зібрань, фахової поради рільного інжиніра і вони повинні вирішити, яка господарка в даній місцевості більше поплатна, збіжева, чи тваринно-годівельна, чи може молочна, оскільки оплатиться вклад на продукцію городовини на продаж, як заложити та вести сад, пасіку, як поправити видатність сіножате́й, пасови́ськ, і т. д. Священики парохі, маючи, так сказати б, моральну і матеріальну опору в деканальних, повітових, та Центральній Економічній Раді, більше заінтересуються своєю господаркою, зможеться їхня індивідуальна ініціатива до інтензивнішого, поступового способу господарки.

Мимоходом завважимо, що рівень нашої рільної чи тваринної господарки рівняється рівневи господарського знання нашої мужеської чи жіночої прислуги, яка оре, сіє та кормить живий інвентар. А наші слуги звичайно не мають зеленого поняття про обрі́бку ріллі, орудування новітніми рільничими знарядями, про кормлення живого інвентаря і т. ін., а коли ще сам господар-парох мало на тім визнається, то можемо собі уявити, які можуть бути висліди такої господарки. Зрештою як навіть парох розуміється на господарці, то він не всилі всего і всюди сам доглянути, а фізичне виконання рільної та домашньої праці таки спочиває в руках прислуги, чи найнятого робітника. Ця проблема дуже важна і тяжка до розв'язки, бо ми не маємо населення з господарським вишколом, як це є у західних народів. В догляді господарки пароха помічу повинна бути і є його рідня. — Чи не удалося б Центральній чи повітовим економічним радам урядити дешеві курси господа́рського

знання, теоретичного і практично—показового для дітей священників? Гімназіяльна молодь вищих клас в часі літніх ферій допомогла би своїм батькам в господарці, а по скінченню гімназії багато дітей священників остає дома, не студіюючи далі, з браку фондів, або студіюючи дома, що найдешевше, себто право. Діти священника, обучені на таких курсах, не тільки батькови помогли би, але і в селі мали би поле до праці над піднесенням рівня рільної господарки та не марніли би фізично і психічно в примусовім нераз безділлію.

В наших міркуваннях насуваються щораз нові проблеми, яких годі в одному рефераті вмістити. Вибираємо що важніші. Саме насувається проблема обшару землі, на якій священник може вести сам рільну господарку. До самостійної господарки вибирає парох парцелі ближче села положені, а їх скількість залежить від фінансової спромоги вкладу в господарку. Дальші парцелі і парцелі на прилучених з правила віддає він в аренду. Кому? Розуміється повинен віддати своїм парохіянам, а в ніякім випадку Жидам. Молоді, ще не досвідчені парохі, повинні в економічних радах поінформуватися старших, досвідних парохів, яку форму аренди вибрати, про висоту чиншу, які покласти застереження в письменних умовах; на який протяг часу винаймати поле і т.п. Йде про те, щоб мати найбільший дохід з аренди та забезпечити рілля перед виснаженням її віднаємцями злою, рабунковою господаркою. Гноєння, плодозмін, добра орка, це засадничі умовини доброї господарки і це мусить бути застережене в контракті, а парох повинен контролювати виконання цих умовин. — Найкорисніша форма аренди це усталений письменною умовою чинш від парцелі, в грошах або озимім збіжжю. Здавалося б теоретично, що корисніше віддавати рільні парцелі на спілку, себто віднаємець дає парохови половину збору. Цю форму можна хіба з мусу, виїмково, і то не у всіх околицях, практикувати. Ширше мотивувати це, багато місця забрало б. Скажемо коротко, що парох, — хочби собі як обціював припильнувати „спільника“, ніколи не дістане належної часті збору, ні що до скількості ані теж що до якості збору. При тім часто приходиться до дуже небажаних, передусім в теперішніх часах, спорів межі священниками і парохіянами. Погній і обрібка парцель, відданих на спілку, є гірші, ніж парцель виаренованих за чинш, в грошах, чи збіжжю.

Вкінці порушимо важну справу, що має рішальний вплив на поправу рентовности нашої господарки. Це грошева справа. Всяке підприємство потребує гроша, рільна господарка також. Брак готівки це чергова, може найважливіша причина нерентовности нашої рільної господарки.

Священник, що обнімає парохію, повинен мати свій

власний капітал, як перший вклад у господарку. Відповідно до висоти цього капіталу веде він свою господарку добре або зле. — Та не всі священики мають потрібну готівку, а навіть вже загосподаровані потребують час від часу більшого чи меншого капіталу, щоби піддержати господарку на відповіднім рентовнім ступні. — Щоби господарка оплачувалася, потрібний добрий живий та мертвий інвентар: коні, корови, безроги, дріб, плуги, борони, вал, культиватори, молотілка, вози, сани, сівалка, якою найкорисніше сіяти, бо збіжжа рівно і рівночасно сходить, рівночасно дозріває, не вилягає, а ощаджується 20% на насінню, вкінці штучні навози та зміна насіння. Ми це вичисляємо в тій цілі, щоби собі зясувати, якого великого засобу гроша треба, щоби це все справити, закупити, а без чого всяка господарка, сходить на нерентовне капарство.

А скільки того інвентаря в часі господарки нищиться, у священика в двоє більше, ніж у селянина. У священика доля живого і мертвого інвентаря спочиває у руках часто несовісного слуги, чи робітника. Щоби направили шкоди і доповнити браки, священик все мусить мати готівку. А котрий священик в нинішніх часах її має? Такі щасливці — це білі круки.

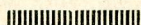
В такім випадку мусить парох оперувати кредитом. Розуміємо не консумційний а продуктивний та інвестиційний кредит, як вклад у господарку, яка має рентуватися. Держава організує для рільників такі кредити. Ми, священики, з них не можемо користати. Поминувши інші причини, ми не є табулярними власниками ґрунту, чого вимагає державний, чи банковий кредит. Є ще кредит під застав збіжжя, дуже корисний і потрібний. Возьмім приклад з господарського року 1936—1937.

В осені, себто у вересні 1936 р. ми продавали пшеницю 1000 село по 17 зол. В лютім 1937 р. ціна пшениці 1000 село була 26.50 зол., себто з різницею 8.50 зол. на сотнари. В осені потрібний конечно гріш. Вже в д. половини серпня розіздяться податкові езекутори, діти їдуть до шкіл, приходять всякі інші осінні видатки. Продаємо збіжжя наперед, себто з умовою пізнішої доставки, бо нема ще часу молотити, і на тій умові також тратиться, але ради нема, бо це мус. Маючи доступний кредит на підклад збіжжя, кілько гроша можна заощадити, продаючи збіжжя тоді, як його ціна підскочить?!

Митрополичий Ординаріят, зволить ласкаво утворити фонд, з якого могли би священики, ужитковці ерекц. поля, користати з легко доступного дешевого кредиту, а в міру розвитку того фонду можна би також уділяти підмог на рілну господарку, в випадку елементарного нещастя. Норму забезпечення таких позичок вирішила 0 Центральна Еко-

номічна Рада в порозумінню з повітовими чи деканальними радами за апробатою Митроп. Ординаріату.

У цьому рефераті старалися ми представити що важніші проблеми, які дотичать справи, порушеної у відозві Високопреосвященного Митрополита Кир Андрія про економічні ради. Ми дуже вдячні Високопреосв. Митрополитові за ласкаву ініціативу в такій важній квестії, як поправа нашого матеріального положення. Поминаючи вже справу відновлення духовенства, що треба би уняти в окремий реферат на основі точної статистики, закінчуємо наш реферат одною заввагою: хочай дохід з ріллі, це одинокє джерело нашого і нашої рідні удержання, однак господарські справи повинні ми так поладнати, щоби вони не забирали нам часу, потрібного до духовної душпастирської праці в нашій парохії. Не падаймо на дусі, памятаючи на Христові слова: **Шукайте передусім царства Божого, а все інше додасться вам.**

о. Г. Костельник

Релігія розпусти

(На маргінесі книжки Олени Ржепецької:
„Вічне полумя“ — Оповідання)

(Продовження)

* * *

Друге оповідання Ржепецької має заголовок „Невгасима лампада“.

Тут виступають дві сестри, як головні особи: „пристійна Марфа“ й „красуня Марія“. Імена з певністю доцільно (тенденційно) так дібрані, щоб були корелятом до євангельських сестер Марії та Марти, бо як у євангелії, так і тут — по оцінці авторки — „Марія ліпшу пайку вибрала“.

Сестри, як дорослі дівчата, живуть на удержанню свого брата Юрка, офіцера. „Марфа всім серцем була привязана до Юрка, була йому вдячна за опіку й частенько думала над тим, що брат змарнував своє життя для сестер. Марія ніколи не задумувалась над чуттям брата, приймала його, як щось належне їй“.

Уже цей перший цитат все нам демаскує. Марія, симпатія авторки, це лагідне повторення дами Х. з попереднього оповідання: вона хоче тільки вживати життя, брати його, шуміти в життю, але зовсім не журиться тим, на чий кошт це йде, не має живих родинних, чи вза-

галі етичних почувань, любить тільки саму себе, своє „пушисте“, „романтичне“ життя. Побачимо, що й третя дама в третьому оповіданні такий самий тип. Невже це реальний змісл казав авторці добирати саме такі жіночі типи і симпатизувати з ними? Ні, це сказала їй її життєва філософія, отже тенденція.

Скажуть мені критики: Алеж у книжечці Ржепецької нема тенденційности (як ми бачили, Л. Нигрицький уже сказав це).

Та це наївне або нещире становище, яке не розрізняє реальної тенденційности від формальної. Формальну тенденційність („людоньки, робіть так і так!“) у белетристичних творах звичайно скривають, бо вона тут не „пасує“. Але реальну тенденційність находимо в кожному белетристичному творі. Кожний автор пише „з переповнення свого серця“ і пише на те, щоб той фасон життя, що його він вважає за відповідний та вартісний, прославити й поширити між людьми.

Автор не фотографує життя, бо він не мертва машина, але робить доцільну селекцію з життєвих явищ і типів, одно опускає, друге розмальовує, прикрашує, щоб воно брало людей за серце, щоб люди тим переймалися і в життю йшли за тим; або щось зображує в чорному світлі, щоб людей відстрашувати від того. Значить: автор пише доцільно, отже тенденційно. Інакше людина й не може писати, тому що має розум, який зі своєї природи діє доцільно. Інша річ, що при всьому тому один автор буде писати менше тенденційно, інший більше тенденційно.

Ржепецька — так само, як В. Винниченко — пише якнайбільше тенденційно. Цеж апостоли „нової моралі“, „нової релігії“ і всюди безцеремонно проповідують її. Дуже поверховно беруть справу ті критики, котрим здається, що ніби Ржепецька описує переживання трьох жінок, а від себе ніби не говорить — наче фотографічний апарат. У дійсности ці три жінки це дуже виразні експоненти серця й душі самої авторки. Вона в них воплоує свою філософію, свою віру, свій фасон життя — що вона любить, а що не любить, що вважає за гідне, а що за негідне.

Цілу філософію авторки, цілий її фасон життя виложила нам уже дама Х. з першого оповідання, а властиво сама авторка на тій дамі. Життєве заінтересування О. Ржепецької страшенно вузьке: шалене, а до того „вільне“ кохання — ось і все. В тому ціла її філософія, найвища ціль життя. Таке кохання не може тривати довго, бо завсіди тягне за собою якусь катастрофу. Ржепецька виразно каже: „Любов, той рідкий, бажаний гість, який не

довго затримується у людей". З того слідує ось таке „етичне“ правило: Коротке життя з шаленим, „вільним“ коханням — тільки це вартісний фасон жаття. А чесне, хочби й найшасливіше, подружжя — це той „сірий чоловічок“, це фасон життя для менших духом, що мають „порожнє“ (на вінієтці „чорне“) серце, яких символом є „панчоха“. Ця „фільософія“ авторки вяже одною ниткою всі три її оповідання.

В другому оповіданню, як ми вже сказали, симпатією авторки є легкoduшна красуня Марія. До неї залицявся генерал гвардії князь Булавин. У його обіймах, чи в легальному подружжю, чи без подружжя — не знати, прошуміла Марія — і невдовзі померла. Генерал Булавин поставив їй пам'ятник на могилі. „Білий, засмучений ангел кидав троянди на білу плиту, під якою спочила радісна красуня Марія“.

Марфа це чесна жінка, тому авторка садистично (а до того подурному) знущається над нею, щоб так відстрашувати людей від чесного подружжя. Марфа вийшла заміж без любови, тільки з почуття обов'язку — щоб не бути тягарем для свого брата. Її мужем став поручник Євген Копитко. Звертаємо увагу на добір прізвиськ: Копитко — від „копито“; а там був князь Булавин — від „булава“. Ось до яких подробиць сходять тенденційність авторки!

Ця тенденційність просякла ціле оповідання в усіх подробицях.

Копитко прийшов до дому Марії та Марфи, щоб освідчитися красуні Марії, але замнявся перед їх братом — і освідчився Марфі. Марфа освідчини прийняла, хоч догадувалася, що в справу вмішаний брат, але вийшла від свого внутрішнього питання: „А може Юрко хоче, щоб я вийшла заміж?“ І по розвазі сухо відповіла: „Я згоджуюся бути вашою жінкою“.

Поручника Копитка авторка описує: „Товариші любили його, салдати боготворили, хоч і глузували поза очі з його маленького росту“. — „Білявий, маленький. з дрібними рисами — на цілу голову нижчий від Марфи. „А Марфа дивилася на нього великими, темними без полиску (значить, без глибшої душі) очима“.

Осмішення ідеальної подружжї пари готове: це люди добренькі собі, чесні, але з природи упосліджені, менше обдаровані, і саме тому вони чесні. Перед вінчанням Марфа журилася:

„Хто буде доглядати Юрка, заварювати йому чай, набивати папіроси, прасувати його сорочки, чекати з вечером? Хто догляне Марію, яка не любила нічого для себе зробити“. Журилася й тим, якого джуру має її наречений, „щоб був хоч чистий та справний“; скільки весілля буде кошту-

вати, як буде з помешканням — „музики не треба, гостей якнайменше, щоб не обтяжати офіцерський бюджет Євгена та Юрка“.

Ця пара була дуже щасливо дібрана. „Двадцять шість літ прожила Марфа з Євгеном, ні на одну добу не розлучаючись з мужем... Її дім, вона сама, ціле її життя й почування належали до Євгена“. Те щасливе пожиття описує авторка на не цілих двох сторінках.

А потім Євген помер. До мертвого свого мужа Марфа шепотіла зтиха: „Що, маленький, це (амерти) трудніш було, ніж свататись?“ Очевидно, авторка тим хоче виявити плиткість душі Марфи, яка при проблемі смерти ніби не вміє глибше духом сягнути (а всетаки це питання Марфи глибше, ніж ідіотичне плювання дами Х. на смерть!!).

„Вже на третій день на могилі Євгена стояв високий хрест з невгасимою лампадою“.

Від цього й ціле оповідання дістало заголовок. Невгасима лампада це символ Марфи. В її душі ніби лише стільки життя, скільки світла дає надгробна лампада — а Марфа: мертва могила.

Хто тільки поверховно читає дальшу частину оповідання, той може набрати такого вражіння, що ніби авторка тут змальовує вірність у подружній любові, якої не заломлює ніяке терпіння; отже оповідання ніби не тільки гідне, але наскрізь етичне. Та в дійсності авторка розмальовує ту „духову могилу“, яку ніби тягне за собою чесне подружжє життя. Марфа в подружжюму життю мала тільки дрібне щастя, щастя сірих людей, без великого розмаху; а що чесно жила, тому не попала в ніяку катастрофу, отже задовго жила. Те „задовго“ по смерті мужа перетворилося в життєву могилу, в якій життя тільки гнило. Пса варта такий фасон життя, пса варта такий життєвий тип — це „панчоха“, а не справжня людина, в якій бється живе серце! Ось це дійсний сенс того оповідання.

Щасливе подружжє життя Марфи авторка згадала на не цілих двох сторінках, а її „духове гниття“ розмальовує подрібно, садистично аж на 27-ох сторінках!

Марфа замешкала близько кладовища, з її кімнати було видно хрест на могилі її чоловіка. І Марфа „більшу частину дня просиджувала“ на кладовищі „в гостині в мужа“.

Значить, жила Марфа могилою, а не життям, тому також її життя перетворилося в могильне. По десятиох роках „її ноги відмовлялися служити“, терпіла від безсонниці, „не будучи в силах тамувати біль, вона стогнала на ліжку, наче ранений звір“. „Минуло кілька місяців. Марфа Миколаївна, всіма забута й опущена, за порадою дяка з церкви на кладовищі, подала прохання, щоб її прийняли до міського притулку“.

Стоп! Тенденційність авторки, щоб могли знущатися над чесною Марфою, тут аж надто разяча. Авторка не дала Марфі ні дітей, ні родини, ні грошей — очевидно тільки тому, щоб її могли вкінці запакувати до „міського притулку“ (захисту). Алеж Марфа була ошадна та господарна і довго жила з мужем і мусіла мати якусь пенсію по мужеві — капітані, отже як це сталося, що вона була приневолена на старість жити з ласки в „міському притулку“?! А все те відбувається ще в передвоєнній Росії!

Авторці так треба було — ось і все. І „Марфу Миколаївну з її невеликим (!) майном привіз до притулку дяк“.

Та передтим авторка ще виложила свою філософію життя і — зовсім незгідно з психічним типом Марфи — впакувала її в душу Марфи.

Коли, на весні, Марфу в останнє принесли дяк і сторож кладовища до могили її мужа, вона впродовж двох годин ніби ось таке роздумувала собі:

„Те щастя, що тягнулося роки, після якого залишилися біль і порожнеча в серці, для вічності було лише миттю.“

Що значать перед нею, перед тією страшною для людського розуму вічністю, страждання атома — Марфи?

— ... Що якби встали всі ті покривджені й злучили свої голоси з живущими в одну нечувану молитивну симфонію, щоб всі ті незчислимі мільйони рук благаючих простягнулося до неба? Чи збудився б там той грізний Бог в тих безмірних, безконечних висотах, чи обізався б до них з потіхою? Чи його караюча рука поблагословила б їх страждання?

Життя, не помічаючи, чавить людей, як тяжко наладований віз — жука на дорозі.

Тільки смерть справедлива для всіх. В її обіймах кожний знайде спокій і відпочинок. Вона захистить їх від болю, страху розлуки, знесилення й самотности, одчаю, хвороби й старости.

Ось поруч під чорним мармуровим хрестом спить якась Ольга Терлецька. Жила вісімнадцять літ. За десять, сто, тисячу років Ользі Терлецькій все буде вісімнадцять літ, вона не постаріється ніколи. Смерть дотримує слова — дає життя безконечне.

— ... Там внизу направо, в тих різноколірових кам'яних будинках гніздяться живі. Пощо? Щоб їх приволокли колись після тяжких змагань зі смертю сюди на гору?

— ... Пощо жив її брат Юрко, з гарячим кришталевим серцем, що віддав свою молодість двом сестрам? З того серця висмоктали хробаки кров, а з голови, повної шляхетних думок, виїли мозок“ (це ми вже стрічали в першому оповіданню).

„А де тепер душа Євгена? Чи колишеться вона хоч

часом в тих китицях пахучих, лілійових? А може вечорами метеликом бється коло віконця ляпади? — ... Де все те, що дає зміст і красу духа живої людини? Куди зникає, в яких просторах загублюється по смерті? Де воно?

Очима, повними сліз, вона подивилася на місто. Там, де живуть живі люди, для яких вона давно вмерла. Втім її затуманений погляд затримався на численних могилах. Для них вона ще була жива.

... Їй знов прийшло на думку, що вона так мало просить у життя: тільки мати можливість прийти й посидіти коло цього горбочка землі“.

Яка це плитонька суматоха думання — справжнє „духове болото“! А саме це „філософія“ авторки. Та яким чином авторка впакувала це „духове болото“ в душу Марфи? Колиб Марфа дійсно мала таку життєву філософію „короткожити, але шуміти“, то не могла би була залишитися собою: не могла би мати тих родинних почувань та тої подружжї вірності, чим її обділила авторка. Такий тип, як Марфа, можливий тільки на основі глибшого релігійного життя. Марфа, що як вдова жила тільки споминами про свого мужа, мусіла черпати свою потіху не з болотняної „філософії“ авторки, але з чистої криниці релігії. Авторка це зовсім тушує — очевидно тільки тому, щоб могла знущатися над Марфою.

Все, що тільки могла, авторка тенденційно дібрала в тій цілі. Ось куди вона впакувала „міський притулок“, в якому умістила Марфу: „Містився він на третьому подвір'ї шпиталю, поміж трупарнею та дровітнею, за якою починався шпитальний сад. Внизу був притулок для старих, на першому поверсі жили божевільні, а другий поверх займала служба та персонал лікарні“. Мабуть на цілому світі нема такого поміщення „притулку для старих“: у шпиталі, поміж божевільними, поміж трупарнею та дровітнею — але якжеж інакше авторка наситила би свій садизм у відношенню до чесних жінок?

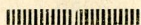
І тепер на цілих 23-ох сторінках авторка описує могильне життя-гниття Марфи в „міському притулку“, в тому „домі страждання“, як авторка виразно називає його. З вулиці до призначеної салі занесли її два нешкідливі варяти, що привитали її: „Помре панчоха! — Ця панчоха помре!“ Ще й коли виходив вже зі салі один з тих варятів, „сумно проголосив: Панчоха помре!“ Отже аж три рази „панчоха“! Ох, яка страшна та авторка, що так огидно знущається над типом чесної жінки!

В кімнаті, де помістили Марфу, „свобідно поміщалося шість ліжок, біла кафльова піч коло дверей та безліч запахів від ліків та старечих зіпсутих жолудків. Смерть давно стояла на порозі кімнати, затроювала своїм подихом палату

і ніхто не знав; коли вона надумається підійти до когось з шести ліжок“.

„Та жінки, що лежали, мало цікавилися чим. Вони забули свою молодість, здоров'я, не мали споминів, не мали надій... Лет їх думок не далеко вилітав (лет вилітав!!) поза межі палати, а найбільше спинявся коло ліжка“.

(Докінчення буде)

о. В. Рабій

Забуті скарби.

Читаючи „Ниву“ кільканадцять літ, замітив я, що наше духовенство мало інтересується нашими музейними справами. Доказом цього те, що досі не появилася у „Ниві“ ніяка стаття про старинні наші пам'ятки, хоч музеїв у нас є з кожним роком щораз більше.

Справи ці не можуть нам бути байдужні, бож вони нас безпосередньо і посередньо ангажують і дотичать. Наші церкви, каплиці, дзвінниці, приходства і парохіяльні уряди криють у собі повно великих, забутих скарбів, які є свідками нашої культури і мистецтва ще не використаних, які густо-часто марнуються на не своїх місцях, а яких почесні стійки — це музей. Духовенство наше, щоправда, збагатило наші музеї тисячами цінних експонатів. Що більше, духовенство дало почин до повстання багатьох музеїв на наших землях, як члени основники, — а світло нашого народного життя ХХ. віку, Національний Музей у Львові повстав і розвивається завдяки своєму великому меценатови Високопреосвященному Кир Андрієви, Галицькому митрополитови. Однак загал духовенства не дуже займається тими речами, чи пак мало прив'язує ваги до цих справ. А шкода!

Загляньмо тільки до наших місцевих музеїв: Лемківщини, Бойківщини, Гуцульщини, в Стрию, Яворові, Сокалі... А побачимо, скільки там наших історичних неоцінених скарбів, скільки жертвених рук причинилося до їх належного опрацювання і вивінування! Яке це все дороге і миле для кожного з нас! Ці речі нам спеціально близькі і своєрідні: тут побачимо старий наш фелон, дерев'яну чи шкляну чашу, ікони, церковні книги, печатки та інші наші храмові і станові прастарі пам'ятки.

Спитає дехто, що належить давати до музеїв, щоби їх збільшити нашими, ще закинутими пам'ятками, які є в наших руках, і які, при добрій волі, вийдуть на денне світло краси і слави нашої церкви, народу і обряду. Отже все надається до музеїв, а головню: археологічні викопалини,

давні акти, документи, свідоцтва, метрики, хроніки, старі книги, бібліотеки, рукописи, ікони, образи, статуї, фігури, нумізматики себто: давні гроші, медалі, печатки парохіяльних урядів, старі тканини, фелони, ризи, матерії, плащаниці, чаші, хрести, зброя та інші старинні забуті річі.

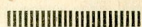
Доложім, Всеч. Отці, трохи праці й труду, а найдемо в себе ці скарби. Вийдім на церковне горище, відчитаймо роки печатаних, а може й писаних церковних книг, св. Євангелій, перешукаймо дбайливо шафи, де зложені церковні ризи, ліхтарі, мирниці, тощо. Відшукаймо перлини-дорогоцінності наших церков, вони наші, духовні. Віддаймо це все до музеїв, бо воно тільки там надається. — Звернім ще увагу на парохіяльні хроніки та старі храми Божі. В нас по парохіях мало є церковних хронік. Хроніка це минувшина нашої парохії-села. Це жерела історії Церкви і народу.

В моїм парохіяльнім уряді є писана хроніка, яку опрацював бл. п. о. О. Полянський, бувший місцевий парох. Хроніка читається, як історична повість з жерелами і фактами минувшини. Покійний о. Полянський писав її продовж чотирьох літ. Це є одна з найкращих хронік Лемківщини. Її читають свої і чужі люди.

Такі хроніки повинні в нас бути в кожній парохії. Збираймо жерела, пишім парохіяльні хроніки для наших будучих поколінь.

В багатьох околицях на Гуцульщині, Бойківщині, Лемківщині задержалися подекуди наші старі храми у прекрасних місцевих стилях. Заховуймо ці старенькі наші святощі. Бережім їх, не даймо їм загинути. Це живі свідоцтва віри нашого народу. Це гордощі нашої культури на наших східних і західних землях!

Отже до діла! Більше уваги на ці справи, більше про них пишім. бо це наші діла, бо це наші речі.

Василь Глібовицький

Деканальні книгозбірні

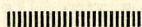
Від довшого часу помітно оживилась у нас пропаганда за пресою. Це безсумніву відрадне явище, що кількість нашої преси та круг її читачів щораз зростає. Була вже крайня пора рушити цю таку важну справу з місця. І здається можна вже бути оправданим оптимістом що до успіхів цієї акції. Однак при цьому не сміє ніяк остати по заду другий, може це важніший чинник культурної роботи — книжка. Ця, куди старша і поважніша посестра преси з різних причин значно усунулася в тінь. Передовсім маємо на увазі

книжку поважного, наукового змісту. Такий стан справи є яскравим недомаганням, що мусить діждатися скорої поправки. Саме над цим хочемо вкортці застановитися та поділитися деякими думками відносно поправки.

Про необхідність підручної книгозбірні для кожної освіченої людини зайво й говорити. Це так само зрозуміле, як і те, що вояк мусить бути випосажений у потрібну зброю. Зокрема люди на становищах провідників не можуть ніяк обійтися без цієї духової зброї. А вже в першій мірі треба це віднести до священників з їх таким відвічальним і складним званням. Багате й основне знання, і то модерної редакції, мусить посідати священник, якщо хоче належно відповісти вимогам, що ставить до нього його становище й саме життя. Без сумніву ідеалом під цим оглядом є власна багата підручна книгозбірня. На жаль, цей ідеал з різних причин тепер тяжко досягнути. Тимчасом потреба остас не менше пекуча. Приходиться отже шукати якогось виходу, бо годі довше терпіти це разяче недомагання.

Добрим виходом, мабуть, буде творення спільних деканальних книгозбірень. Під різним оглядом ця думка являється доцільною й практичною.

Така книгозбірня легко дається здвигнути жертвами чи сталими вкладками кондеканального духовенства. Надто буде вона час від часу помітно збагачуватися книжним спадком по поодиноким умираючим священникам, що радо передадуть бодай частину своєї бібліотеки до такого корисного вжитку. А завдання такої книгозбірні є справді велике. Її актуальна й недешева література стане у спасенній пригоді для, не раз так дуже заклопотаних, авторів рефератів на деканальних соборах. Рівночасно побільшиться число тем та поглибитись зміст цих рефератів з великою користю для референтів і слухачів. В парі з цим зросте й інтерес для книжки і вона сама знайде скорше охочих аматорів. Очевидно така книгозбірня мусіла би в першу чергу рефлексувати на вартісні твори і то в одній з доступних європейських мов, бо те, що існує в нашій мові, повинен і так кожний священник мати. Зміст такої книгозбірні міг би бути в міру спроможности справді багатий, бо крім богословії простягався би й на сумежні ділянки людського знання. Відносно добору відповідного матеріалу треба би порозумітися з компетентними в цій справі фахівцями, найкраще за посередництвом окремого референта при Т-ві св. Андрея. Також цим шляхом було б добре зорганізувати збірні замовлення книжок, при чім можна одержати дуже великі знижки ціни. Самозрозуміле, що на місцях мусіли б бути вибрані окремі бібліотекарі, що дбали би вже про якнайкращу справність цих деканальних книгозбірень.

І далі плутають *)

В „Новій Зорі“ з 1 квітня с. р. ч. 24 якийсь Й. К. відповів на мою статтю „Становище „Місіонаря“ до стигматизації Насті Волошин“, що була випечатана в „Ниви“ ч. 3. с. р. Непідписаний автор (так вигідніше) сердечно собі сварить на мене, мою статтю називає „діятрибою“ (пашквілем), а мене „садистом“. „що зовсім зсунувся з глуздів“, закидує мені „софістерію, розраховану на плитці уми“, „плутанину“, „хаос“, каже, що я „горлаю і лаю Місіонар“ і т. ін.

Автор, наче „старий gaduła“, розпустив язик і говорить собі, що тільки слинка наднесе. Довільно перекручує мої вискази і цілу справу. Я був написав: „Що „Місіонар“ має апробату свого місцевого єпископа — мої книжки про про Настю Волошин також мають аналогічну апробату“. А Й. К. на се відповідає: „Автор, покликуючись на єпископську апробату своїх книжок, має претенсії, що церковна власть через те вже рішила справу стигматизації Н. В.“. І далі повчає мене, як треба розуміти апробату церковної власти.

До чогож се пришити, чи прилатати?! А вже мої слова про ординаріатську апробату „Місіонаря“ та моїх книжок про Настю мають саме таке значіння, що ординаріатська апробата ні в одну з тих випадків мериторично справи не рішає; а формально, коли вона для „Місіонаря“ достаточна, то хіба й для моїх книжок вона має таке саме значіння.

Але Й. К. наївним способом, імпутуючи мені немудрі думки, що їх він сам видумав, хоче мене представити дуреньким, бо інакше взагалі не мав би куди розганятися проти моєї статті. Він далі написав: „Рішення в справі правдивості і надприродного характеру стигматизації чи інших дивних явищ уважає о. Г. К. за дуже легоньку справу. Це після нього тільки „життєвий процес усталювання правди“. Даруйте, отче Й. К., але я так немудро ніде й ніколи не писав — а що Ви не можете зрозуміти моїх висказів, я тому невинен!

Щось інше факт стигматизації, а щось інше проблема стигматизації. Вже „Місіонар“ у своїй статті плутався, бо не розрізняв тих двох моментів. А Й. К. цілком ігнорує факт стигматизації, говорить тільки про проблему стигматизації — і здається йому, що він „повідмішовує“ (се його слово) те, що ніби я „помішав“, та що він мене тим „побиває“. Алеж я зробив закиди „Місіонареви“ тільки щодо його відношення до факту стигма-

*) У своїй статті „Становище Місіонаря“ до стигматизації Насті Волошин у 3 числі „Ниви“, — мав я на думці виключно тільки автора статті в „Місіонари“. — Автор.

тизації Насі Волошин. Отже Й. К. цілком змінив „предмет спору“ — говорить собі, що хоче.

Думаю, що багатьох милить вираз „правдива стигматизація“, бо собі уявляють, що в тому вже включується поняття надприродности стигматизації. Й. К. так і пише виразними словами: „Справжня стигматизація без сумніву належить до явищ надприродних“. А се зовсім не так!

Правдива стигматизація се така, що виступає самочинно, на тлі глибокої побожности (а не на якимсь хоробливім підложу), вільна від усякого ошуканства та симуляції. На основі отсих характеристик наука про стигматизацію збирає й класифікує конкретні стигматизаційні випадки. Випадок Насі Волошин нині вже настільки прояснений і певний, що наука мусить зачислити нашу Насю до черги правдивих стигматичок. Саме се може усталити звичайна життєва диференціяція правди й неправди. А чи стигматизація взагалі щось надприродне, чи природне, чи в одному випадку вона може бути щось природне, а в другому щось надприродне — се щойно проблема, яку зовсім не легко вирішити.

Але певне, що такий майстер від „повідмішовування“ понять, як балакун Й. К., тут ніколи нічого путнього не скаже. Він собі згори уявляє, що ніби буває потрібна стигматизація: надприродна, природна і демонічна. А що ще не знати, до котрої з тих трьох категорій належить стигматизація Насі Волошин, тому „здержливість Місіонаря“ тут саме вказана, розумна й оправдана. Така нитка розумування Й. К., що не мав відваги підписатися повним іменем.

Та се поплутання основних понять і вивернення цілого мого спору з „Місіонарем“. Й. К. мусів би вперед доказати, що правдива стигматизація, як ми її здефініювали, може бути також природна і демонічна. А що сього ще ніхто в світі не доказав, то се все тільки проблема.

Але невже про сю проблему я вів спір з „Місіонарем“? Ні, зовсім не про се мені йшло, а про те, що „Місіонар“ зовсім інакше віднісся до стигматизаційних фактів нашої Насі, ніж був віднісся перед кількома роками до аналогічних фактів Тереси Найман. Чому ж „Місіонар“ тоді так не лянсував думки про ошуку при стигматизації?!

Отче Й. К., „hic Rhodus, hic salta“! А Ви, втікаючи від фактів, хочете „декуватися“ за параваном філософічної й теологічної проблеми. Се дійсно „софістерія, розрахована на плитку уми“ — щоб Вам відповісти Вашими словами.

Ми дуже добре знаємо, де властива причина тої „здержливости „Місіонаря“ і Вашого, Отче Й. К., „мудрування“. Не по стороні Насті вона, а в тій кон'юктурі, що Настя опинилася в руках т. зв. „византійців“, яким Ваші одностудії тільки того одного бажали, щоб себе при тій нагоді порядно зб'ямували. Ось що! Але чи не задалеко сягає та ваша політика? Чи не заможно тої політики? Чи вона не прожирала й вашу віру, як ржа залізо?

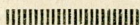
* * *

Я нароком натякаю на віру, бо Й. К. у своїй балакливості ні сього не залишив у спокою. Він закинув „Ниві“, що вона, хоч католицький часопис, зважилася виступити з такими „напастями“ проти „Місіонаря“. А з моєї віри пожартував собі Й. К., що навіть „римський комісар“ не розкусив би мене — аякже!...

Гм! Коли ми вже на се зійшли, то щось пригадаю отцеві Й. К. За моєї пам'яті вже два „комісари“ приїздили з Риму, і ані я з ними, ані вони зі мною не мали ніякого клопоту. Зате саме деякі з тих, що нас, „византійців“, вічно хочуть навчати респекту перед Римом, якось десь перед останнім „римським комісарем“ (візитатором) гороїжились — і посипалося пір'я, очевидно не з римського комісара.

Аякже!

о. Г. Костельник

Нові книжки.

о. Осип Мартинків: **Повна Служба Божа на 3 голоси.** Муз. Накладня „Торбан“, Львів.

Перед кількома роками появилася була „Служба Божа“ на три голоси в укладі о. О. Мартинкова, зложена на церковно-народних напівах. Пісні були складені примітивно, а видання (на цикльостилі) було навіть поганеньке. Коли невеликий наклад уже вичерпався, вийшло нове, справлене видання, яке появилася на днях заходом Муз. Накладні „Торбан“ у Львові.

Нове видання цієї „Служби Божої“ представляється значно краще, ніж попереднє. Пісні уложені на 3 голоси, а саме: 2 сопрани і альт, або 2 тенори і бас, а також 2 сопрани і бас, чи тенор, альт і бас. Тому можна їх співати всюди, де є хоч сякий такий хор. Треба зважити, що отся „Служба Божа“ є уложена на цих, церковно-народних мотивах, які у нас в церквах по більшій часті співають. Відповідно, хоч трохи, підучений хор може легко її відспівати,

а в його співі може взяти участь ціла церква. А це власне є завданням нашого церковно-народного богослуження. В деяких піснях треба було відступити від давнього, часто зовсім незрозумілого шаблону. Саме бувають у нас церковні півці, які виспівують Бог-зна-що, не входячи у зміст молитви-пісні. Це власне доводить до перекручування текстів, а разом з тим до того, що пісні стають зовсім незрозумілі для вірних. І власне в тому велика заслуга о. Мартинкова, що редагуючи нове видання цієї Служби Божої, мав на увазі підпорядкувати музиці текст, себто зміст молитви.

На жаль, по наших містах, ба навіть по селах, де є зорганізовані хори, впроваджують московщину співанням всяких Даргомижських, Римських-Корсакових, Дехтяревих і т. д., а правдива наша, від давен принята церковно-народна пісня йде в забуття. Тому належить прийняти отсю працю о. Мартинкова з великою прихильністю, і зараз таки приступати в школах і церквах до науки цієї „Служби Божої“. Завважається притім, що увесь текст і наголос молитов є справлений після нового „Служебника“, який видано у 1930-у році нашим греко-кат. Єпископатом.

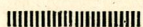
Як зачуваємо, Муз. Накладня „Торбан“ розіслала усім гр.-кат. Парохіяльним Урядам відповідні проспекти, тому можна сподіватися, що оцю „Службу Божу“ замовлять за-інтересовані уряди для своїх потреб. Незалежно від того набувати її можна також в книгарнях. *М. Кр.*

Ювілейний Альманах українських католицьких богословів Перемиської єпархії. Зібрала Редакційна Колегія. Перемишль 1937. Накладом гр.-кат. Духовної Семинарії в Перемишлі ст. 268, 8^о.

За прикладом Львова пішов і Перемишль, видаючи свій альманах.

Привід до видання цього альманаха дали дві події, а радше два ювілеї: вісімдесятьліття уродин Св. Отця Пія XI та шістьдесятьліття уродин, тридцятьліття священства і двадцятьліття владичтва Преосв. Йосафата, перемиського Архипастиря, що зійшлися разом в 1936 році. Видавці альманаха бажають вшанувати згадані ювілеї своїм твором, як про це вони самі пишуть у вступнім „Слові“.

Альманах виданий дбайливо й чепурно, на гарнім папері, з численними ілюстраціями. Насувається притому одна думка. Якщо це альманах богословів себто студентів богословії, то чи не забагато в нім праці професорів священників? Саме ці священники дали найбільше й найцінніші статті, полишаючи богословам здебільша ділянку поезії. Крім них в альманаху помістив свою вартісну студію про перший альманах перемиських богословів з в. 1852 п. з. „Льрвакь зь надь Сяна“ — др. Евген Грицак.

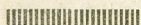

† Ті, що відійшли від нас.

о. Плятон Карпінський, парох Острівця к. Теревовлі, помер 19. квітня ц. р. в 65 році життя. Покійний, активний діяч на церковно-народній ниві Теревовельщини, був одним з кращих наших проповідників. На всіх майже релігійних чи національних святах Теревовельщини лунало Його красномовне слово. За української держави був у рр. 1918—19 членом Національної Ради в Станиславові, а по її упадку просидів в таборі інтернованих в Модліні 5 місяців. Був завзятим бібліофілом та зібрав велику бібліотеку, у який багато цінних гомілетичних творів. Переклав низку проповідей з чеської мови і видав їх окремими книжками (Блудний Син, Книга Йони, Воскресення), а крім того поміщував свої переклади і в нашій журналі та в „Меті“ В. Й. П.!

о. Григорій Плакида, парох Старого Скалата, помер 19. квітня ц. р. в 60 році життя. Покійний був дуже інтелігентною людиною, студіював теологію у Львові і в Інсбруці, належав як питомець до редакційної колегії журналу „Церковний Схід“, що його перед війною видавали студенти богословії Галицької церк. провінції. Брав теж як священик активну участь в церковно національній життю Скалатщини і в часі відомих подій в 1930 році потерпів чимало лиха. — В. Й. П.!

о. Павло Михайло Демчук ЧСВВ — помер 1. квітня ц. р. в Крехові, в тамошнім монастирі, в 64 році життя. Богословські студії покінчив Покійний в Римі. В 1898 році вступив до Василіянського Чина. Від 1911 року до світової війни був секретарем ВПреоств. митрополита Шептицького. Після війни був якийсь час професором моральної богословії та сповідником в Духовній Семинарії у Львові. Пізніше був професором у Василіянських богословських школах, духовником в Українській Папській Колегії в Римі, і першим унійним працівником по війні в Тороканях на Поліссю. Та найбільшою заслугою Його життя було віднайдення мощів св. священомуч. Йосафата в Білій на Підляшшу дня 20. XII. 1915, та перевезення їх до Відня, де вони й донині, у церкві св. Варвари, спочивають. — В. Й. П.!

До місійної праці!

Виділ Окружного Відділу у Львові подає членам Товариства св. Андрея Львівського Протопресвитерату до відома:

На повних зборах того ж Виділу і на кількох зібраннях

назначеного Комітету було основно обговорено справу покликання до життя спеціального кружка священників-проповідників — місіонарів, членів Товариства св. Андрея Львівського Протопресвитерату, які зобов'язують себе до тяжкої і відповідальної праці при улагоджуванні духовних вправ по парохіях того ж Протопресвитерату, за благословенням ВПреоств. Ординарія.

Щоби це спасенне діло перевести в життя, звертається Виділ Окружного Відділу у Львові до всіх ВПр. Деканатів Львівського Протопресвитерату з усильним проханням при найближчій нагоді (евентуально на деканальнім соборчику) справу таких духовних вправ (місій наших світських духовників) обговорити, охочих до такої систематичної праці, знаних своїх проповідників намітити і зобов'язати їх порозумітися з місійним комітетом при Окружнім Відділі у Львові.

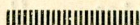
Комітет місійних праць має обов'язок: а) випрацювати взірці таких духовних вправ (три- або п'ятидневних місій); б) постаратися про відповідну бібліотеку проповідничих підручників, щоби їх випозичати своїм місіонарям; в) уложити низку схематичних наук; г) устійнити при цих науках відповідні церковні богослужбні відправи; д) для духовних вправ (місій) в означеній парохії і в означенім часі, — після умови й устійнення програми з настоятелем парохії, — назначити відповідних місіонарів з названого Кружка, очевидно за порозумінням з Духовною Владою.

Цю важну справу годиться перевести як слід. Тому по зголошенню деканальних співробітників скличеться ширший зїзд намічених і зголошених ОО. Місіонарів для остаточних нарад і прийняття відповідного правильника, конечного для доцільного переведення наміченого завдання.

Світські духовники мусять ділом показати, що і між ними є правдиві і гарячі ревнителі і проповідники слова Божого, що вони є повні любови пастирі вірних і побожні будівничі Царства Божого на землі.

Проситься о негайні відгуки в цій справі охочих оо. Співбратів до Виділу Окружного Відділу у Львові на адресу голови Виділу: о. В. Д. Садовський, парох у Св. Спаса, Львів, вул Корняків 1. І. пов.

Виділ Окр. Відділу Товариства св. Андрея Львівського
Протопресвитерату.

переглядови джерел і причин пропаганди атеїстичного руху в світі та випрацюванню метод і програми протиакції. На закінчення конгресу має відбутися велика міжнародня маніфестація на честь Христа-Царя перед пам'ятником Христового Серця під гаслом „*Pax Christi in regno Christi*“. — Конгрес зачнеться 25. червня, в год. 16³⁰ в церкві св. Мартина, а зараз після того буде перше інавгураційне засідання. По привітальних промовах буде прочитаний перший реферат о. Ledit-a (Рим) у французькій мові п. з. „Христове Царство і пародія християнства в сучасній кризі“. — 26. червня, крім раннього богослуження, відбудеться друге пленарне зібрання, на якому о. др. Algermissen (Hildesheim) виголосить в німецькій мові реферат про силу безбожницького руху в Європі, а відтак будуть представники різних народів складати звіти з безбожницького руху і з праці в поодиноких краях для Христового Царства (у своїх рідних мовах). Пополудни буде польський реферат о. Косібовича (Краків) про духові причини безбожницького руху і далші звіти з поодиноких країв. — 27. червня проф. др. Bauer (Köln) буде по німецьки говорити про соціальні причини безбожницького руху, а о. прал. др. Савицький (Пельплін) по польськи про моральні причини безбожництва. По викладах передбачена дискусія. — Пополудни від 15—17⁵⁰ год. будуть засідання національних секцій з рефератом і дискусією на тему релігійних причин безбожництва у власних краях. — Четвертий день Конгресу 28. червня виповнять реферати: о. рект. Gemelli-я (Міляно) про соціальну відбудову християнського життя (в італійській мові), проф. др. Галецького (Варшава) про духову відбудову католицького життя (по польськи), о. Lhande-a (Париж) про моральну віднову християнського життя (по французьки) і о. проф. дра Guardini-я (Берлін) про релігійну обнову християнства (по німецьки). Дня 29. червня, в останній день Конгресу, буде відправлена в год. 10 рано торжественна Сл. Божя на стадіоні, а в год. 15 згадана маніфестація перед пам'ятником Христового Серця. — Крім цього буде великий релігійний концерт, а на час конгресу буде влаштована вистава церковного мистецтва, вистава католицької книжки й ін. — Карта участі в Конгресі коштує 10 зл., по яку належить зголошуватися в Начальнім Інституті Католическої Акції, Познань, Алєї Марцінковського 22.

Зїзд польських біблістів. Дня 31. березня ц. р. і в перших днях квітня відбувся в Кракові, в Духовній Семинарії, перший зїзд польських біблістів, головним завданням якого була справа основного обговорення проєкту перекладу св. Письма на польську мову з первісного тексту. На евентуальне зреалізування цього діла передбачено десять літ при участі цілого ряду вчених, старших

і молодших. На зїзді виголошено багато рефератів які найбільша оберталися коло перекладів св. Письма на польську мову. Деякі професори біблісти взяли на себе кошти видання книг, ними самими перекладеними. Крім цього Зїзд числить на фінансову допомогу Епископату і Католи. Акції. Видання нового перекладу (Поляки, як в домі, користуються і досі перекладом св. Письма, зробленим при кінці XVI. ст. Єзуїтом Вуйком, який нині під оглядом мови вже дуже перестарілий) рішено зачати від св. Книг Нового Завіту. Для належного переведення цілого діла вибрано т. зв. Головний Комітет, до якого війшли оо. професори: Архутовський (Краків), Стах (Львів), Крушинський (Люблин) і Гронковський (Познань). Крім цього створено два підкомітети: один для перекладу Ст. Завіту, а другий для Нового Завіту. Оба підкомітети мають навязати контакт з поодинокими перекладчиками. Також рішено засадничо, що переклад буде зроблений з оригіналів, а зразком для коментарів має стати вірцеве німецьке видання т. зв. „Bonner Bibel“. Рішено теж відбутися найближчий зїзд в 1938 році.

Міжнародний Зїзд для справ Церковного Сходу відбудеться в Римі, в днях 2—6. травня 1937 з такою програмою: Дня 2. травня торжественна Сл. Божа в церкві св. Атанасія, а пополудни перше прилюдне засідання зїзду в авлі міжнародньої вистави католицької преси. Дня 3. травня рано відбудуться перші сходи голови католицьких товариств і редакторів унійних часописів. Відтак асумпціоніст о. С. Салаявіль виголосить реферат н. т. „Апостольство на річ християнського Сходу при помочі преси“, а о. Pilkington н. т. „Апостольство для християнського Сходу при помочі товариств, присвячених церковному Сходові“. Дня 4. травня реферат о. прел. Rancier а п. з. „Апост. праця для церковного Сходу між духовенством і в семінаріях“, а о. Сіпіягін н. т. „Апостольство для Церковного Сходу між вірними“ (літургічні конференції, зїзди і т. д.). Дня 5. травня прийме учасників Зїзду секретар Конгрегації для Східньої Церкви Кард. Tisserant, а відтак учасники будуть на аудієнції у Св. Отця. Вечором того дня відбудуть учасники прогулку до Василіянського монастиря в Grottaferrata. На 6. травня Тов. св. О. Николая, яке працює над зєдиненням церковного Сходу з Заходом, головню через ширення почтання Святого, запросив всіх учасників Зїзду взяти участь у благословенню моря, яке щороку після стародавнього звичаю відбувається в Остії.

Бібліотека Києво - Печерської Лаври. Як подають часописи, славу бібліотеку Києво-Печерської Лаври з цінними рукописами і дуже рідкими стародруками постановили большевики продати на ліцитації в Злуч. Державах Америки, щоби збільшити свій запас чужоземних валют. Бібліотека

Печерської Лаври між своїми цінностями має м. ін. біблію, подаровану византійським імператором князеві Володимирови. Разом з книжками має бути продана велика кількість літургічних предметів високої мистецької вартості, забораних по церквах і монастирях України й Росії, які мають велике історичне значіння.

Повітові старости і богослужбова мова. Варшавське православне „Слово“ (13 число ц. р.) подає осьщю: Вища церковна влада довідалася, що пп. старости деяких повітів новгородського воєвідства звернулися до настоятелів православних парохій у підчинених собі повітах, видаючи розпорядки в справі уживання польської мови в Православній Церкві. І так п. староста Воложинський візвав до себе на день 10. березня ц. р. духовенство деканату і звернувся до зібраних в числі 14 парохіяльних священників, попередивши їх про заборону дискусії, і потім видав розпорядок, щоб усі священники, так у школі, як і в церкві, не тільки в дні державних свят, але й завсіди послуговалися польською мовою. П. староста додав, що треба змагати до того, щоб і богослуження постійно відправлялися польською мовою. Рівночасно п. староста заявив, що в разі відмови когонебудь із священників від виконання цього розпорядку, про тих, що відмовляються, буде зроблений відповідний висновок, про що кождий мусить пам'ятати.

П. п. старости столпецького та щучинського повіту звернулися до православного духовенства з подібними розпорядками, себто наказали послуговуватися виключно тільки польською мовою при навчанню релігії, у проповідях і зносинах з парохіянами, а також щоби змагали до відправи богослужень виключно польською мовою.

З огляду на те, що ті розпорядки противляться постановам конституції і Тимчасовим Правилам про відношення Уряду до Православної Церкви в Польщі, Вища Церковна Влада звернулась до Центральних Державних Властей з представленням необхідности скасувати вище вказані розпорядки“.

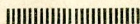
Стільки „Слово“. Коментарів до повищої вістки не треба давати, вони самі кождому насуваються.

Зріст латинського Костела на Волині. КАП подає, що в луцькій латинській дієцезії є сьогодні 132 латинські парохії. В часі відновлення польської держави було їх там ледви 59, отже за 17 літ прибули 73 нові парохії. В тім часі вибудовано кількадесят костьолів і коло 100 каплиць. Богато костьолів, річ ясна, перероблено з бувших православних церков.

Розкопки у Пересопниці на Волині. В осені 1936 недалеко села Пересопниці Рівенського повіту (там повстав перший український переклад св. Євангелій т. зв. Пересоп-

ницька Євангел'я, зладжений архимандритом тамошнього монастиря Григорієм в рр. 1556—1561) переведено розкопки. Розкопано урочище Замостя. При тих розкопках натрафлено на стару оселю, яка була передмістям старого княжого городу Пересопниці. Розкопки у цій місцевості перевів делегат державного археологічного музею в Варшаві О. Цинкаловський і поставив таке твердження: В урочищі Замостя у княжих часах XI—XII. вв. існувала оселя-передмістя, про що свідчить багато землянок-хат, заповнених керамікою з того часу. В землянках відкрито печі, т.к, глиняне начиння, а в одній з них круглі жорна. В часі дальших розкопок відкрито на тому самому м.сці оселю з бронзової доби (2000 літ до Христа) і ціле цвинтарище (з тої ж доби) скорчених кістяків. Висліди обох розкопок будуть опубліковані окремою працею. (Ц. і Н.).

Стан Євангелицької Церкви в СССР. Німецький журнал „Osteuropa“ у 1. числі з ц. р. помістив статтю про стан євангелицької Церкви в СССР. Від 1935 року ця Церква не має ніякої організованої форми. В тім році „єпископ“ євангелицької лєнінградської округи, др. Артур Мальмгрен уступив зі свого становища з причини старости і лихого здоров'я. В 1914 році було в державі, що нині називається СССР, 250 євангелицьких духовних, 200 парохіальних урядів і 800 храмів та домів молитви. В році 1936 в цілім СССР лишилося вже лише 83 євангелицьких духовних, з яких 49 було на заслання і в тюрмах, 26 ом була заборонена яканебудь духовна діяльність, а тільки 8 духовних є чинних. З тих 8 є 4 Німців, 3 Фінів і 1 Естонець.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 214-78.

Артистично-різьбарсько-столярська - позолотнича робітня

виконує всякі церковні роботи, як: іконостаси, престоли, кивоти і т. п. на час, стилєво й дешево.

За солідне виконання ручить своїм майном.

Михайло Зварич.

Рогатин, вул. св. Юра 6.

ЗНАНА ЗІ СОЛІДНОСТІ КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ

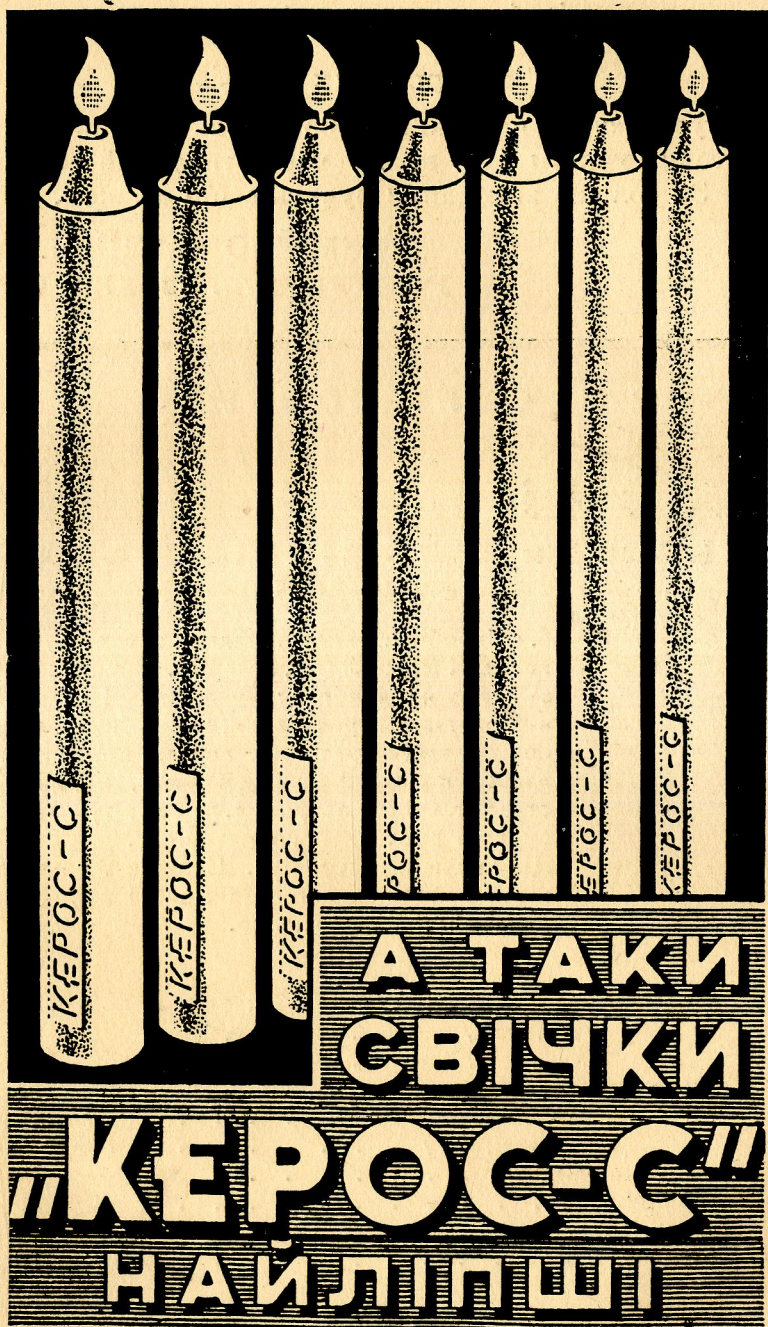
ВАСИЛЯ ХОМИНА

у ЛЬВОВІ вул. ДОМІНІКАНСЬКА II.
Тел. 283-95

б. співробітника першорядних заведень, в Білгороді і Загребі (Югославія). Виконує всякі замовлення з обсягу мужеських і священичих одягів, як: реверенди, мантолїни, колпаки, кольоратки, папістики, загортки, порохівники, плащі, футра, фраки, смокінги, маринарки, студентські однострої і т. п. Гарнітури з власного і доставленого матеріялу.

Ціни як найприступніші. Солідне виконання, після найновіших взорів моди і випробованого англійського крою.

1. Реверенда грецька з гварантованої крепи .	80—125 зл.
2. " римська " " " .	75—120 "
3. " " " " камгарну .	70—115 "
4. Пальто зимове з сибєрини на вовняній ваталїні .	95—155 "
5. " літнє з бельської крепи	90—145 "
6. " " з камгарну	85—130 "
7. Мантолїна римська	35— 70 "
8. Порохівник	40— 80 "
9. Колпаки	5— 15 "
10. Кольоратки	2— 10 "

НИВА

ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ

ЧАСОПИС

ЧЕРВЕНЬ

1937

З М І С Т

	Стр.
<i>Редакція:</i>	
Чи тільки економічні справи?	201—203
<i>о. Й. Р.:</i>	
Справді вже крайня пора рятувати наше па- рохіяльне духовенство	203—212
<i>Роман Лиско:</i>	
Слава Пресв. Богородиці у наших богослу- женнях	213—223
<i>о. Теодор Цегельський:</i>	
Перед сто роками	223—226
<i>о. Андрій Лошній:</i>	
П'ятидесятниця в річнім церковнім уставі на- шої Церкви	226—230
<i>о. Юл. Дзерович:</i>	
Посмертна згадка	231—233
Нові книжки	233—234
Всячина	234—240

Дня 21. 5. 1937 ми одержали зл. 50— (пять-десять) вплачених через The Public National Bank New York дня 22/4 1937.

Хто з заморських 00. Передплатників ви-слав ці гроші і на що? Просимо написати.

АДМІНІСТРАЦІЯ „НИВИ“.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2¹/₂ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 12 зл. річно
півріч. 6 — зл., чвертьрічно 3 — зл.
для Америка 2-50 доларя річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Чи тільки економічні справи?

В повоєнних роках економічні справи станули чи не на першому пляні усього нашого думання, наших старань і нашого організаційного розгону. На тлі важких матеріяльних відносин та важкої матеріяльної кризи — фільма сучасного життя українського католицького духовенства доволі хмарна і невтішна, так з огляду на теперішність, як іще більше з огляду на майбутність. Поодинокі картини тієї фільми це — великі податки, смішно малі користи з рільної господарки, небувалі видатки на освіту дітей, незабезпечення найближчої родини на випадок смерти священика і т. д. і т. д. Вони то й спричинили, що наше духовенство покинуло свою передвоєнну безжурність і байдужність під цим оглядом та взялося доволі енергійно, кождий зокрема, і всі разом, за працю над яким-таким забезпеченням себе і своєї родини, над поправою свого господарського положення, над підтягненням своєї життєвої стопи до вищого рівня. Тому й не диво, що економічні справи стали в останніх роках тією віссю, біля якої обертаються всі наші пляни і змагання, а економічні теми — це найактуальніші теми, над якими духовенство найчастіше застановляється, так на різних зібраннях, нарадах, соборчиках, як теж і в часописних статтях. Економічна тематика сьогодні не лиш актуальна, але й „модна“.

І як з одного боку цей відрух духовенства — робити все можливе, щоби по змозі як найкраще забезпечити себе і свою родину матеріяльно на випадок „лютого времени“ — зрозумілий, а навіть побажаний, так з другого — належить

дуже вважати, щоби під цим оглядом не перетягнути струни. Бо занадто великі старання про справи економічні, господарські, про своє матеріальне забезпечення можуть довести до того, що ми поневолі й несвідомо просякнемо своєрідним матеріалістичним духом, не маючи інтересу — очевидно поза чисто душпастирськими обов'язками — до ніяких інших справ ширшого релігійно-церковного, громадського, чи національного значіння. А наше духовенство все мало і має обов'язки не тільки на полі релігійно-церковнім, але й не менші на полі культурно-національним — і то у рядах провідників. До війни під цим оглядом ми були просто безконкурентні, а по війні, хоч нас помалу починає в деїм виручувати світська інтелігенція, ми ще зберігаємо цю традицію.

Та тих зпоміж нашого духовенства, що на провідних місцях, щораз то менше.

Заабсорбовані з одного боку збільшеною душпастирською працею, а з другого заєдною боротьбою із невідрадними матеріальними відносинами, заєдною погонею за „грошем“ — тратимо з очей великі ідеї, сильні кличі, що одинокі всілі нині закривувати і нас самих і наших вірних і цілий наїід до творчих зусиль над здобуттям наших найвищих ідеалів.

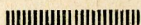
Як дуже наше особисте і станове життя просякнуте тією, так сказати б „економічною психозою“, свідчить невеличкий, а такий дуже вимовний фект. На загальних зборах одного репрезентативного священничого товариства економічні справи заняли собою увесь зміст нарад, промовці запускалися у дрібненькі обрахунки матеріальних користей з різних підприємств, і так пірнули були всеціло у матеріальні справи, що треба було аж остерігавчого голосу і то, що з радістю треба піднести, представника молодого духовенства, який пригадав приявним на зборах, що наші завдання і наша діяльність не обмежуються до одної тільки матеріальної сторінки нашого особистого і збірного життя.

А тимчасом у нашій праї чекає на чергу стільки справ ідеологічної натури! Живемо в таких виїмкових часах, в добі валення давніх вартостей і духової перебудови людства. Наше святе завдання — працювати над тим, щоби ця перебудова була сперта на засадах Христової науки, бо тільки — якщо йде в першу чергу про наш наїід — лиш тоді здобуде він свій найвищий дочасний і вічний ідеал. Наше завдання — змагати, щоби у всі ділянки нашого громадсько-національного життя втискався Христовий дух, християнський ідеалізм, який проганяв би звідтам увесь червоний наїід, яким вороги Церкви і Народу стараються затроїти душу загалу.

А скільки проблем виринає у справі нашого власного ідеологічного перевиховання, ідейного насилення, усталення

спільної платформи праці духовенства на всіх ділянках релігійно-церковного і національного життя! Це ж проблеми, які домагаються своєї негайної розв'язки!

На цю тему можна б писати безліч статей і ми дуже раді були б, колиб наше духовенство, все чуйне й активне, зареагувало на ці справи поважною і розумною дискусією у своїй пресі.

Редакція.

Справді вже крайня пора рятувати ваше парохіяльне духовенство

(В дискусії до статті о. В. Дубицького)

Я переконаний, що кождий парох, читаючи статтю о. В. Дубицького в ч. 3 „Ниви“ за 1937 р., відчував у своєму серці вдячність для автора, який так вірно, основно і дбайливо розглянув наболіле питання матеріального положення нашого парохіяльного духовенства.

На мою думку стаття о. В. Дубицького є повною, висчерпуючою програмою праці. Треба лише негайно знайти способи і засоби її виконання.

Мимо того я беруся за перо, бо насуваються мені заваги, які може спричинять поглиблення питань, що їх так яскраво підніс о. В. Дубицький.

I.

Кожде суспільне явище має свою основу в душевній наставленню загалу або якогось стану суспільства. Я вважаю, що корінем нинішнього дуже сумного матеріального стану парохіяльного духовенства є його індивідуалістично-егоїстичний настрій. У нього є цілковитий брак почуття станового солідаризму. Кождий думає і дбає лише про себе самого. В такій егоїстичній психіці нашого сільського духовенства є щось з психіки нашого дрібноземельного селянина. Розповсюднена у нас пословиця: „Моя хата з краю, я нічого не знаю“, якої селяни придержуються стало в житті, є висловом цього дрібноселянського психічного наставлення.

А вислід є той, що селянство само зі себе незвичайно тяжко і дуже поволи організується, не лише в нас, але навіть у найкультурніших краях Європи. Нині там вже всі стани зорганізовані. Зорганізовані там вже навіть селяни в могутні політичні і господарські (економічні) союзи. У нас, на жаль, ще й досі наше селянство не вміє само себе зєднувати, ані в політичні, ані в господарські організації. Наше селянство ще й досі вичікує і оглядається в організаційних справах на поміч „панів з міста“, часто навіть в особах міських півінтелігентів-демагогів.

А наше сільське духовенство? Воно таксамо вичікувало бездільно цілі десятки літ, заки не прийшов організаційний клич, чи навіть приказ з гори, зі Львова, від наших міських священиків. Сільські священики-парохи, подібно як селяни, організували і працювали в різних народних установах, але самі себе не організували, не створили власної становой організації.

Сей факт треба хіба пояснювати умовами сільського побуту. Коли селянин збудує хату, обгородить обійстя, заборота, та ще й заплатить податок, тоді здається йому, що вже ніяка лиха доля його не засягне. Таксамо діється в психіці сільського пароха. Він жиє самотньо, цілими тижнями, ба й місяцями, не сходиться з товаришами священиками, є зданий у всіх справах, душпастирських та своїх особистих, на себе самого. Наслідком того стає індивідуалістом, а навіть егоїстом, вірить лише у власні сили.

Дякувати Богу, що зазив до єднання й організації нашого духовенства прийшов, що духовенство пішло за тим зазивом, наслідком чого маємо вже нині наше станове товариство св. Андрея, яке так гарно започаткувало організаційну працю. Маймо надію, що дух самопомочі, дух становой і братньої взаємності, на яким побудована ідеологія товариства св. Андрея, прийметься серед найширших кругів духовенства. Коли замість дотеперішнього духа індивідуалізму та егоїзму, запанує дух братнього, станowego солідаризму, тоді без найменшого сумніву наше парохіяльне духовенство потрафить побороти теперішню свою, дуже тяжку матеріальну скруту.

Дух братнього, станowego солідаризму мусить увійти „в кров і кість” нашого парохіяльного духовенства.

Не дрібноселянська ідеологія „моя хата з краю, про ніщо не дбаю”, але клич: „один за всіх, а всі за одного” мусить здійснитися в становім і господарськім життє парохіяльного духовенства. Годі оглядатися і вичікувати помочі від нашої духовної Влади. Наша духовна Влада без найменшого сумніву допоможе нам, якщо лиш ми самі зорганізуємося.

Плян господарської організації парохій, який рамово начеркнув о. В. Дубицький, вважаю дуже доцільним підкладом до випрацювання подрібного пляну.

Вважаю, що Тов. св. Андрея повинно негайно установити окрему комісію для розгляду рамового пляну о. В. Дубицького.

З мого боку позволю собі піддати під розвагу ось що: На мою думку сама деканальна господарська рада не була би в силі опанувати і обняти всі господарські й парохіяльні справи. Праця деканальної господарської ради повинна би спиратися на парохіяльні господарські кружки.

Парохіяльні Кружки (Pfarrzirkel) існували ще перед війною в німецьких і чеських дієцезіях в Австрії. Чи були вони де інде, не знаю.

Ось нарис організації тих кружків. Парохіяльні Кружки складаються з 3—4 сусідніх парохій. Вони становлять основну клітину душпастирської і господарської організації тамошнього духовенства. В деканаті є 4—5 таких кружків.

Основна ідея й основне завдання парохіяльних кружків є взаємна допомога сусідів-парохів в працях душпастирських, громадянських і в справах приватно-господарських. Вони є, так сказатиб, підбудовою деканатів. Потреба і доцільність парохіяльних кружків є впливом обставин сільських парохій. Сільський священник мусить з konieczности провадити дуже різнородні праці у своїй парохії. Він мусить сповняти тяжкі, чисто духовні обов'язки, він мусить працювати поза церквою в найрізномірніших сільських установах і товариствах. Один і той самий чоловік звичайно не має всесторонніх спосібностей, навіть відносно чисто душпастирських справ. Один є добрим проповідником, але слабшим сповідником, а ще може слабшим в церковнім співі.

Так само відносно спосібностей до сповнювання обов'язків у світських установах і товариствах. Один є музикальний, вміє навчити хор і підготувати концерт, чи навіть театральну виставу, інший зате вміє виголосити гарну промову, чи відчит, або вести рахівництво в сільській райфайзенці. Один є замилюваним городником і пасічником, а інший є аматором дробу, кріликів і взагалі є знавцем сільського господарства. Оттак доповнюють себе сусіди парохі. Один другому радить — помагає, несе один другому життєвську тяготу і всім стає легше, всім легше поконувати труднощі і невзгоди життя сільського пароха.

Члени парохіяльного кружка сходяться обов'язково раз на місяць по черзі в домі іншої парохії. А там вони радяться над усіма справами, які в їх парохії є актуальні і які вимагають взаємного сусідського співділення. Там укладається плян спільного, однакового поступовання в різних духовних і громадянських справах. Але не менше важною частиною нарад і праці парохіяльного кружка є розгляд господарських справ кожної парохії, чи радше парохів і взаємна поміч у веденню їх господарств. Вони випозичують собі рільнічі знаряди, вони спроваджують спільно насіння, а вкінці навіть, як цього треба, один другому помагають кредитом, чидають кредитову запоруку на векслях, чи довжних паперах.

Кожний кружок висилає свого делегата на збори деканальної парохіяльної Ради, яка збирається що три місяці.

Раз в рік збирається Епархіальна Рада, якої склад становлять делегати деканальних рад. Добре було б довідатися,

чи й під сю пору є такі організації взаємної допомоги в Чехах, як вони зорганізовані, які в них правильники і вислїди праці.

Секретаріят Тов. св. Андрея легко може засягнути інформацій. Хоч у нас в дносини відмінні, але всетаки добре було би будувати нашу організацію, користуючися доволітним досвідом інших, щоби в данім випадку не протоптувати мозольно стежки, яка вже де інде давно протоптана. Здавалось би може кому, що творити підбудову деканальних господарських рад у виді парохіяльних кружків є недоцільно, бо в той спосіб організація стала би отяжілою, повільно працювала би, а може навіть набрала би ціхи безпотрібного і шкідливого бюрократизму. Однак при ближчій застанові виходить, що якраз господарська організація парохів, оперта о парохіяльні кружки, працювала би справніше. Коли головна ціль організації є давати сталу, моральну і матеріяльну поміч кожному парохови в кождім випадку серед найріжнородніших умовин сільського парохіяльного побуту, то певно що тоту ціль осягнеться скорше, коли останнім, найвищим організаційним звеном буде не сама лиш деканальна господарська рада, але обіч неї ще й парохіяльні кружки. Бо хотайби лише взяти під увагу наші дороги, які нераз протягом половини року є просто безвиїзд-і. Перебг парохіяльних, душпастирських і господарських справ і подій вимагає сталого контакту, сталої поради і сталої взаємної допомоги, а не такої спорадичної, чверть або може навіть піврічної, яку може дати або можна дістати через деканальну раду. Засада взаємної братньої поради і допомоги може бути багато доцільніше здійснена, коли її будуть в щоденнім парохіяльнім життю буттю здійснювати сусіди-парохи, зеднані в парохіяльний кружок, аніж тоді, коли її мали би здійснювати подальше мешкаючі члени деканальної господарської ради.

Щоби здійснювати ідею взаємопомочі, треба знати з близька, з щоденної обсервації, особисті відносини, потреби і недостачі парохів. Таке знання відносин можуть мати лише мешкаючі в сусідстві сусіди-парохи. Є пословиця: „знають сусіди, як хто сидить“. І власне взаємна допомога може бути лиш тоді справді доцільна і помічна, коли вона спирається на докладнім знанню відносин у сусіда-співбрата, члена парохіяльного кружка.

Міг би хтось сказати: таж і без парохіяльного кружка повинен сусід-співбрат помагати сусідови співбратови, особливо коли йому трапиться якась нещастя в родині чи господарстві. Певно, що так. Певно, що й без ніякої окремої організації також досі помагають собі парохи сусіди. Але тут йде про сталу взаємодопомогу сусідів-парохів серед теперішньої тяжкої і все ще зростаючої, не лиш госпо-

дарської, але також часто душпастирської скрути. Богато парохів в борбі з теперішніми злиднями просто опускає руки, попадає в апатію, тратить енергію до всякої, також і душпастирської праці. Такому співбратови конечно треба дати поміч, часто зарівно моральну, як і матеріальну. Коли б була заведена організація парохіяльних кружків, то сусіди-парохи, члени кружка, можуть братися до помочі співбратови, розглядаючи стан справ співбрата на місячних сходинах кружка. Колиж такого парохіяльного кружка нема, то не кождий сусід буде мати відвагу братися за розгляд положення свого сусіда-співбрата, бо дуже часто готовість помочі була би з місця відкинена, мовляв: чого ти лізеш з чобітьми в мою душу, що тебе обходять мої справи, мої злидні? Гляди, щоб ти сам не попав в біду і т. д.

Розуміється, що взаємна допомога парохів, зєднаних в парохіяльні кружки, тим кращє давала би вислїди, чим більше особисті вдачі, характери членів парохіяльних кружків були би згармонізованими, зближеними.

Колиж у задуманій господарській організації не було би парохіяльних кружків, лише деканальні ради, то можливість помочі потребуєчому парохови і співділання сусідів-парохів рівнявся би нинішньому деканальному ладови. Скільки то нераз уплине води в потоках та ріках на області деканату, заки якась справа, чи якась подія в парохії дійде до відома деканату. Вже всі сороки в деканаті голосять про якусь там подію в тій або іншій парохії, а деканат ще про неї „нічого не знає“.

Колиж би були парохіяльні кружки, то від них до деканальної ради всякі відомости та звідомлення ішли би скоро, бо членами деканальної ради були би висланники (делегати) кожного кружка з деканату. Деканальна господарська рада, маючи добрі, скорі, всесторонні і певні відомости про долю й недолю, про радість та горе в поодиноких парохіях, змогла би зі свого боку дуже добре річево й енергійно дбати про справи своїх парохій перед єпархіяльною господарською радою.

Возьму ще приклад з організації учителів. Вони мають свої повітові чи окружні зїзди, але крім них також ще конференції учительського збору кожної школи, де обговорюється не лише чисто педагогічні питання своєї власної школи, але також станові, учительські питання. Передвоєнна галицька Шкільна Краєва Рада почала була організувати т. зв. „трійки“ сільських шкіл. Учителі трьох сусідніх сіл становили педагогічну одиницю. Тут ішло головно про взаємну поміч сусідів учителів в провадженню шкільних городів, улаштуванню досвідів, шкільних прогульок, улаштуванню шкілок овочевих дерев і т. д. Війна перервала започатковане організування трійок.

Вважаю, що зорганізування таких парохіальних трійок далеко потрібніше, ніж шкільних трійок, бо круг діяльності сільського душпастиря є без порівняння ширший і багато трудніший до виконання, ніж круг діяльності сільського учителя. Сільському душпастиреви треба без сумніву більше помочи від його співбратів-сусідів, чим учителеви від його сусідів-товаришів.

II.

Брак оборотового капіталу до ведення парохіального господарства, особливо в перших літах, по приході на парохію, є найчастіше причиною матеріяльних злиднів наших парохів. Щоби можна розумно загосподаритися на парохіальнім господарстві, треба мати бодай 25 відсотків капіталу у відношенню до пересічної ціни парохіальної землі. Напр. є парохія, яка має 50 моргів землі, в ціні 50.000 зол., тоді парох повинен би мати около 10.000 капіталу, щоби купити вистарчальний господарський живий і мертвий інвентар, насіння і т. д.

Чи багато є в нас таких початкуючих парохів, щоби на початок свого господарювання розпоряджали одною чи двома десятками тисяч золотих? Такі парохі, це в нас просто виїмки, білі круки. Звичайно мають наші початкуючі парохі дуже невистарчальний капітал на загосподарювання, а нерідко приходять парохі на парохію без ніякого власного капіталу!

Годі тут розводитися над ріжними способами, заходами і ходами початкуючих парохів-безсребренників, щоби урухомити господарство! Не все і не всюди можливо видержавити парохіальне поле. Але навіть коли початково удасться позірно корисно видержавити парохіальне поле, то по кількох літах поле винищене несумлінними державцями, не знаходить нових державців, або хоч і зголошуються державці, то оферують таку низьку наємну ціну, що вона не вистарчає навіть на заплачення податку. І тоді парох, знов без потрібного власного капіталу, хоч-не хоч, мусить починати ведення господарства на власний рахунок, у власнім заряді. Досить, що сьак чи так, але найбільша часть парохів починає господарювати, затагаючи довги. В тім факті криється дійсна, істотна причина катастрофального масткового стану дуже значної, може навіть переважаючої частини парохіального духовенства. Для того вихідною, підставовою точкою програми господарської помочи нашому парохіальному духовенству мусить бути знайдення жерела і способу кредитування парохіальних господарств. Вважаю, що наші епархіальні фонди майже вистарчають на кредитування парохіальних господарств. Епархіальна господарська

рада мусить цею справою в першу чергу зайнятись, бо це вихідна точка всякої дальшої рятувкової, уздоровляючої роботи. Без уладження розумного кредитування парохіяльних господарств не може бути навіть мови про двигнення цих господарств з теперішнього катастрофального занепаду.

Нема потреби на сім місці вдаватися в подробиці кредитового уладження для парохіяльних господарств. Є дві можливости: 1) створити окремий банк для парохіяльних господарств, або 2) окремий самостійний відділ при тій кредитовій установі, в якій тепер ульоковані епархіяльні фонди. Знаю, що такі окремі кредитові установи для священників є в німецьких, а певно ще може і в чеських дієцезіях.

Кредитова установа для загального кредиту не є відповідна своєю будовою для кредитування парохіяльних господарств. Коли кредит для парохіяльного господарства має бути здоровим, хосенним і спасенним, то він мусить опиратися на цілком інші засади, як се є в загальних кредитових установах. Він мусить мати ціхи райфайзенського кредиту, то є спиратися на довіру і поруці осіб, а не маєтковій, чи грошовій поруці. Не може то також бути векселевий кредит, а вкінці процентова стопа від позичок мусить відповідати дійсній процентовій стопі, яку дає в певній часі пересічне, добре ведене сільське господарство, а не так, як се є в кредитових установах, де висота проценту є вислідною грошового ринку-біржі. Кредитування в парохіяльних касах мусить бути розтягнене виключно на точно означені господарські ціли. Нпр. парох Н. Н. потребує купити пару коней за ціну около 500 зол. Він дістає ті гроші з нашої кредитової установи і мусить предложити доказ, стверджений підписами, парохів-членів його парохіяльного кружка, що він справді ті коні купив для вжитку у своїм парохіяльним господарстві.

Сплачування того довгу мусить бути пристосоване до способу амортизації робучих коней в хліборобській рахунковості, т. є на протяг 10—12 літ. Доки кредит, затагнений на закупно коней не сплачений, доти коні є власністю кредитової установи. Їх може переймити на свій рахунок новий парох, коли б попередник відійшов з парохії, умер і т. д.

Кредитування парохіяльних господарств можна би також скомбінувати з асекурацією пароха, який затагає кредит.

Священнича епархіяльна кредитова установа повинна бути під управою (дирекцією) священників, тому треба би негайно вислати одного священника до котроїсь західної католицької дієцезії, де є добре налагоджена кредитова священнича установа, банк.

Віддавати управу священничого господарського банку в руки світських людей вважаю недоцільним, з причин, про які тут не хочу писати.

На закінчення розважань в справі наладнання кредиту для парохіяльного духовенства хочу ще з цілим натиском зазначити, що ціле отсе переважне питання вимагає негайної, повної, всесторонньої і розумної розв'язки. Ніяк не можна успокоювати себе фактом, що Тов. св. Андрея оснувало вже допомоговий фонд і позичкову касу для священників. Ця установа буде і може розвиватися лише поволи, може й цілими літами. Міжтим парохіяльне духовенство потребує негайної, вистарчальної кредитової помочі, бо в противнім випадку ніяк не зможе вилізти з теперішніх злиднів та побороти теперішню тяжку господарську скруту.

III.

Дуже слушно підкреслює о. В. Дубицький справу фахової підготовки кандидатів богословії і самих вже парохів до ведення якоїсь зарібкової галузі людської праці.

Воно справді так є, що ось у Франції сільські парохі на бідніших парохіях займаються зарібково ремеслом.

Думаю, що в нас така евентуальність може прийти щойно десь в дальшій будучности. Зате ж фахова підготовка богословів і парохів до ведення парохіяльного сільського господарства загалом, чи лише поодиноких його галузей, як ось садівництва, городництва, пасічництва, хову дрібних домашніх звірят т. є дробу, кріликів, шовкопрядки, є питанням, яке повинно бути негайно позитивно вирішеним.

В тій цілі належало би для богословів запровадити обов'язкові виклади науки агрономії, а для теперішніх сільських парохів улаштовувати кількадевні курси з різних галузей агрономії, достосовані до умовин, серед яких приходить ся парохам господарити в різних околицях краю.

Відносно науки агрономії, то в нас є багато парохів, які недоцінюють вартости научного підготовлення до ведення сільського господарства. Наш селянин каже: „дайте мені досить поля, а я вже без науки потрафлю до ладу газдувати“ А наш неедин сільський парох каже: дайте мені грошей, щоб я мав чим газдувати, а вже потрафлю без знання агрономії газдувати"! Жахливо однаковий погляд на вартість і потребу агрономії! В дійсности наука агрономії є нічим іншим, лише вирозумованою практикою-досвідом. Це не є ніяка спекулятивна наука-теорія. Агрономія опирається на здобутках природних наук і на практичних досвідах цілих поколінь учених господарів. Переконливим доказом практичної вартости і користи з науки агрономії є факт, що вже, починаючи від останньої четвртини минулого століття, видатність землі в середущій і західній Європі є два а навіть три рази більша, ніж у нас, мимо того, що наша земля є з природи багато урожайнішою, чим навіть най-

кращі землі в решті Європи. Але ж там кождий четвертий-пятий хлібороб скінчив хліборобську школу, або принайменше вислухав багато ріжнородних хліборобських курсів, та в додатку стало читає хліборобські книжки і часописи. Тож цілком певно інакше виглядало би господарство наших парохів, коли би вони мали научне підготовлення до його ведення.

Знаємо, що теперішні богословські студії перевантажені ріжними научними предметами, але мимо того, з огляду на будучність молодих теологів, муситься ще запрягти їх обовязково до науки агрономії, бодай в загальнім начерку.

Коли би впродовж пяти літ богословських студій дати по одній-дві години викладів агрономії тижнево, то можна би деякі частини науки агрономії вичерпати енциклопедично, а деякі нпр. городництво, садівництво, пасічництво, годівлю дрібних домашніх звірят, можна би вичерпати навіть основно, особливо коли б науку поручити одному-двом спосібним педагогам й досвідним агрономам.

Треба сподіватися, що Ректорати Богосл. Академії і наших Богословських Заведень радо згодяться на введення науки агрономії як окремого, обовязкового предмету науки, бо чейже 80 відсотків слухачів богословії піде на село і буде мусіти добувати собі удержання хліборобством.

Для теперішніх сільських парохів належить зимою улажувати по деканатах агрономічні, кількадневні курси-наради. Воно тепер не так то й тяжко прийде, бо маємо вже досить густу сітку повітових агрономів при повітових філіях „Сільського Господаря“. Ця справа певно цілком легко і доцільно дасться наладнати при допомозі „Сільського Господаря“.

Також корисно було би, колиб кілька сусідніх деканальних рад удержували фахових спеціалістів-інструкторів важніших галузей парохіяльних господарств.

Ось нпр. сусідні деканальні ради полудневого Поділля удержували би фахового інструктора до садівництва і виноградарства, деінде інструктора хову курей і кріликів, деінде інструктора для кормлення молочних коров і молочарства. Без сумніву, що такий інструктор певно виплатився би у виді підвищення прибутків з господарства.

В такий спосіб зможемо протягом кількох літ підвищити господарську техніку наших парохіяльних господарств, збільшити їх прибутковість і вможливити нашим парохам побороти теперішнє їх незавидне господарське положення. Коли це осягнемо, тоді наша церковна праця певно стане жвавішою і видатнішою, бо звісно, що лише „добре забезпечений робітник дає добру працю“. Від цього правила не вільні також сільські парохі. Їм треба уможливити побільшити і зрівноважити доходи з їх господарства.

Добре і фахово ведені парохіяльні господарства стали би показовими, взірцевими господарствами для селян-парохіян. В такий спосіб парохіяльне духовенство сповнило би важну і так дуже у нас потрібну роботу передовиків, піонерів хліборобського поступу в селянських господарствах.

Таку піонерську роботу сповняли у нас, правда лише спорадично, передвоєнні наші парохіяльні господарства, за що здобували собі вдячність своїх парохіян. Знаємо, що є села, а навіть цілі околиці, які завдячують розвиток садівництва чи пасічництва колишнім своїм парохам, садівникам чи пасічникам. Вдячна пам'ять таких парохів-передовиків переходить ще до нині, в другім чи третім навіть поколінню місцевих селян.

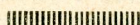
Коли тепер удасться дорогою господарської самоорганізації і самопомочі парохіяльного духовенства, при підмозі нашої духовної Влади, відбудувати підупалі, а то й цілковито знищені парохіяльні господарства, тоді отся піонерська праця відновиться, поглибиться і узагальниться, що вийде не лише на користь сільському народови, але на користь духовенству, бо скріпить його не лише матеріально, але також під душпастирським оглядом. Матеріальний стан парохіяльного духовенства дуже загрозливий і вимагає негайної помочі-санації. Не можна тратити дорогого часу на вступні, підготовні розмови.

Треба скорої, енергійної роботи, яка скорими і доцільними зарядженнями слинита би скоро поступаючий уподок парохіяльних господарств, а тимсамим вирятувала парохіяльне духовенство з теперішнього його безвихідного матеріального положення.

Цілу роботу повинно взяти у свої руки негайно Тов. св. Андрея, покликуючи до роботи окрему секцію для знайдення способів і засобів матеріальної помочі нашому парохіяльному духовенству і для доцільної організації парохіяльних господарств.

Де як де, але в цім випадку треба мати перед очима пословицю: „два рази дає, хто скоро дає“.

о. Й. Р.

Роман Лиско.

Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях

3. Богородичні празники

(Продовження)

Стрітіння (2. лютого)¹⁾

„Утробу дівичу освятивий рождеством Твоім і руці Симеоні благословивий, якоже подобаше...“ (Кондак). Сп'яваючи кондак празника, відразу двуємося, бож ці слова заперечують радше сьогоднішнє свято. Глядимо на стихири і наше здивування більшає: „Чертог многосвітлий і сінь пречистая і храм святий і пространний знутр чертогов зводящий Церкве Господа“. І знову те саме! — Деж є та осквернена жінка, що сьогодні потребує очищення в храмі?! — Деж є та мати, що після Мойсеевого закону не вільно їй було дотикатись жадної святої річи, доки не очистилася в храмі і доки не викупила свого первородного сина, що був посвячений Богові? ²⁾ Не бачимо сьогодні оскверненої матері. Сьогодні все кругом святе і безлорочне! З повною гідністю „днесь священная Мати і святлища висше во святилище прийде явша міру законодавца“... (стихира).

Марія, що Її непорочности не тільки не осквернив, але ще більше освятив Христос своїм різдвом, не потребувала законного очищення. А Христос, як Бог чи собі самому мав пожертвуватись?! Бож той, „єгоже Мойсей под мракм виді і „закона твор-ць“, чи мавби сьогодні підпадати під закон, що нагадував упадок і гріховність чоловіка (1 пар.)?!

Чому ж саме 40-го дня вибралась Мати Божа із своїм Первенцем до Єрусалимського храму?!

„Священная, священного діва принесе во святилище, святителю...“ (стихов.). Жінка, яку скривали пророцтва під видом храму і скинії, дитина, що Її випросили собі родичі довгими молитвами і жертвами в святині, дівця, що виховувалась при храмі і сама сталася храмом живого Бога, Ма-

¹⁾ Це свято сягає своєю давниною IV ст. Згадують про нього св. Отці III, IV, і V. віку, як Методій з Тиру, Амфілохій, Василій В., Кирило Єрусал., Амвросій, Григорій Ніський та Іван Золотоустий. Авторами пісень є передовсім: Андрій Критський, Косма Маюмський, Герман Царгородський і Йосиф Студит. Характер цього празника є богородичний, хоч має він елементи празн. господського н. пр. свій власний „Отпуст“, на Службі Божій „Входное“, а на віддання празника має Апост. і Єванг. тільки дня (празничного не береться), а в неділю — празника і неділі. Цей празник займає 9 днів (1 предпр. а 7 попразд).

²⁾ Лука 2,22, Лев. 12, 2, 13, 15.

рія мала багато більше від кожної іншої ізраїльської жінки причин, щоби зявитися сьогодні по приписам закону в Божім домі. „Пишущє боговидною тростію духовною ты пророци, Діво, храм і сінь і божественний дом владиці всіх о тебе украшахуся“ [Канон] (заявляє торжественно сьогодні Церква).

Колиж Ти Маріє є правдивим і чудним храмом, то єрусалимська святиня це для Тебе найлюбіше, найгідніше і найбільш вчащає місце! — Хтож отже бачучи це, міг би ще дивуватись, чому Марія, хоч не обов'язана, так радо виповняє прадідний закон? Вона не приходить очиститися до храму! Ні! Але приносить свого Сина, щоби освятити храм, піднести його славу і сповнити старозавітне пророцтво, що нова святиня буде славніша, бо витатиме Ангела завіта¹⁾.

А наша Церква прегарними прообразами супроводжає Її до святині. Раз велить Їй бути ковчегом, що його приносять до святині і взиває: „людіє славу Емануїла зряще ликуйте пред лицем божественного ковчега“ (Канон).

Другим разом Марія це Серафим, що непорочними кліщами (руками) приносить вугілля (Христа) і очищує не Ісаїю²⁾, але праведного Симеона від всіх сумнівів, які мав він що до Її дівственного материнства³⁾. Іншим разом Марія пливе до святині неначе легким облаком і несе на собі Сонце: „Да каплють воду облаци, солнце бо на облацї легци носимо єсть на нетлінну руку“⁴⁾ (Канон). Вкраю горяча і посухи, щож може бути краще, над обильний дощ? Дощ прочищує атмосферу, гасить спрагу, скроплює висохлі ниви, вливає енергію і свіжість в охлялі члени. І так як кожний облак сам собою все був доброю ворожбою для юдейської сторони, рівнож і цей „облак легкий“, про який говорить Ісаїя, — Пречиста Діва — міг для Ізраїля принести хіба щастя.

Але часто милиться людське око. Часто нам видається, що сонце посувається по хмарці, хоч по правді хмарка сунеться, а сонце стоїть на місці. І тут теж здається, що Марія несе Дитятко на руках і „Сонце носимо єсть на облацї

¹⁾ Аггей 2, (8—10), Малахія 3, 17.

²⁾ Ісаїя 6, 7.

³⁾ В Євангелію не говорить нічого про походження Симеона і про його звання. В наших богослужіннях він називається священиком, навіть святителем, що приносив законні жертви (гляди 3. II). Та про нього маємо передання, що Симеон, будучи одним із учених людей свого часу, перекладав св. Письмо. Коли прийшлося йому переводити книгу пророка Ісаї і він дійшов до місця: „Се діва во чреві зачнет і родит сина“ (7. 14) зачав сумніватись і думаючи, що це помилка переписчика, хотів перекреслити слово „діва“ і замінити його словом „жена“; тоді негайно з'явився ангел, задержав йому руку і сказав: „Вір в те, що написано. Ти своїми очима побчиш сповнення цього непонятого пророцтва“ (о. Др. Д. Дорожинський: Празничні картини стр. 109).

⁴⁾ Ісаїя 19, 1; Езекиїл 1, 4.

легці". Одначе ні! Сонце своїми проміннями вчинило цю хмарку, щоби на якийсь час поза нього скритись. Перед часом вигляне Воно кілька разів і кине свої божеські проміння в нутро „святая“¹⁾, щоби відтак у слушний час своїми життєдайними лучами наповнити всаленну. А з Облака, небавком посиплеться рясний дощ Божих щедрот.

Марія приносить до храму Законодавця і Спасителя і Симеонові, як представникові Ізраїля вручає Ісуса на руки: „Прийми о Симеоне во обятія, яко Младенца Господа слави, імже спасеніє“ (стиховн. празн.) „Угль проявлейся, божественному Ісаї“²⁾ Христос, яко клещами руками Богородиці нині старцу дається“ (стиховн.). В каноні переведено порівняння: Очищений Ісаїя пішов у світ проповідувати спасення, а врадуваний Симеон відпускається до ада, щоб там проповідувати всім „в Адамі“ умершим Спасителя.³⁾

І зараз навязується розмова. „Симеон руками Слово зря матерними держимо — О, радуйся — вопіяше — Чистая! Младенца боюся обяти Бога світа не вечерняго і міром владіющаго! Ти якоже клещами, руками просвіщаєш мя подавше єгоже носиши світа не вечерняго“ [Канон].

І благодарить старець Ісуса, кажучи: „Світ во откровеніє языков явился єси Господи на облаці сідя легці“; відтак „же противу ізрече дівици — Сей лежить на паденіє і востаніє многим“ [Канон].⁴⁾ Те чуючи Марія, повним невисказаної любови поглядом обіймає своє немовля, а перед Її очима величя картина слави і могутости Її Сина. Він буде в силі піддвинути упавших, а всі, що Йому спротивляться, будуть покарані...

І дальше говорить старець: „Яко на легкім облаці Содітель на Тебе прийде низложий, яко силен египетская рукотворенная, яко всесилен“. [Канон]⁵⁾. Тоді Марія порівнює пророцтво Ісаї. (III парем). Вона бачить, як все годиться... Світло пронизує і розпорошує сутінок поганських народів... а кругом по всіх усядах валяться „рукотворені“ ідоли... І все те зробить Її Син, це маленьке ще немовля!... Марію на хвилю огорнула радісна нестяма...

Але старець говорить дальше: „І твоє серце нетлінная оружїє пройдет,⁶⁾ на кресті зряще Твого Сина“...! Що це Симеон пророкує! О! як болоче вривається перед Марією

¹⁾ 3 рази згадується в Євангелю, як Ісус в своїм дитиннім віці відвідав святиню. Двічі, як немовля (осмого і сорокового дня по народженню), а відтак як 12 літний хлопець.

²⁾ Ісаїя 6, 6.

³⁾ „Адаму ізвістити хотяй іду ко аду живушу і Евї принести благовістіє...“ (7 п. канону).

⁴⁾ Лука 2, 34.

⁵⁾ Ісаїя 19 (Видініє на Єгипет)

⁶⁾ Лук. 2, 35

радісна фільма ясної величавої майбутності! Якже скоро Її рожеві мрії прибирають багряну відтінь. Бо Стрітення це стріча Марії з терпінням. Тут показано Її, скільки Вона має перетерпіти задля імені Ісуса.¹⁾ І Вона це все розважає у своїм серці. Сумно заглядає в щасливі очі старця і питає Його, раз дріжучими устами а раз знов наче з маленьким докором: „Симеоне! Чому ти помішав мою радість зі смутком?! Звідки то під тими чудесними рожами стільки колючок взялося?“..! Ще щось хоче говорити, але біль перемагає беззастережна здача на волю Божу. З Її уст не вийшло слово нарікання! Тільки ціле покірне Її обличчя неначе говорить: „Чашу спасення прийму і ім'я Господнє призову“ (Причастен).

Однак наша Церква не лишає в сьогодинішнім радісним празнику місця на смуток. Вона скоро приглушує цей прикрий тон радісним акордом: Радуйся благодатная Богородице Діво, із Тебе бо возсія Солнце Правди Христос Бог наш, просвіщай суцїя во тмї... (тропар празн.) Вона прислонює цю прикру сторінку, яку відкрив Богом натхнений Симеон, картинами слави. І Марії предсказується сьгодні велику славу між поганами: „Видівше славу Твою язичи всі єдина чистая“ [Канон 7 п.] скажуть „глаголом твоїм послїдующе ублажаєм тя блаженную“ (8 п. Кан.)

І сьгодні виповняють це пророцтво всі народи, до яких дійшло правдиве Христове світло. Невідлучно почитають Ісуса і Марію. Бо всюди, де Ісус „просвіщає всякого чоловіка грядущаго во мїр,²⁾ там і „преславная глаголються о тебе граде Божїй“³⁾.

Сострадання⁴⁾

„Се Агнецъ Божїй — показав на Ісуса св. Іван Предтеча — що бере грїхи світа“⁵⁾. Але раніш Івана праведний Симеон вказав на Пречисту Матір і теж неначе сказав: „Се Непорочна Ягниця, що Її терпінням вийдуть на верх затаєні думки“⁶⁾. Наші богослуження схоплюють цю лучність терпінь

¹⁾ Діян. 9, 15

²⁾ Йоан 1, 9

³⁾ Пс. 86, 3

⁴⁾ Цей празник призначив Замойський Синод святкувати в п'ятницю 2-го тижня по Неділі Всіх Святих, а Атаназій Шептицький впровадив в життя 1735 р. Богослуження цього свята взяте зі Страсних богослужень, а пісні взоруються на хрестобогородичних. Канон Сострадання це ніщо інше лиш „Канон о Распятїї Господнї, і на Плач Пресвятія Богородици“, якого автором є Симеон (Логотет) Метафраст. Тут узгляднуються всі пісні, які відносяться до співстраждання Пресв. Богородиці зокрема ще і „канон на боготїлесное погребеніє ГНІХ і на плач Богородиці“ цього автора.

⁵⁾ Йоан 1, 29.

⁶⁾ Лука 2, 35.

Ісуса і Його Матері, а Їхні терпіння представляють як цілопальну законну жертву. Тому для Ісуса підбирають вони пророчу назву Агнца¹⁾, а для Марії назву „Агниці“. Обі ці назви вміщують в собі невинність, простоту і терпеливість. коротко: правдиву жертву.

Коли наближався час жертви Божого Агнца, тоді і Симеонове пророцтво почало сповнятися. Всі прикροщі, що Їх досі дізнавала Божя Мати, були незначною каплею супроти того моря, що мало огорнути Її душу. Ні вбоге різдво, ні втеча в Єгипет, ні обрізання і стрітення, ні вкінці противники Христа не змогли зменшити Її непорочної і надмірної материнської радості. Але коли „зряще Сина свого чистая творца твари своїх ученик отлучаема“ і „єдиного держама от Юдей“, — пригадала собі, як давно було, і тоді вже Марійська драма швидко замінюється в трагедію. Св. Церква зрозуміла Її материнське серце! Піднімаючи так могутю Її славу, наша Церква вміє теж вжитися у Її страждання, належно представити Їх і оцінити. Тут зрівноважено Богоматеринську радість зі смутком. Бо скільки Богородичного елементу стрічаємо ми в області Її чудесного різдва, майже стільки говорять хрестобогородичні і страсні богослуження про Її терпіння.

Щойно бачила Вона величавий візд свого Сина до Єрусалиму, а кілька днів опісля прийшлося Її побачити похід... Зворушливе материнське серце наказує Її крадькома серед нічного сутінку спішити на місце, де Він часто молився. Вбігає до городу і що бачить?: Втікають ученики... У світлі смолоскипів видно узброєну товпу, що немов на розбійника йде з мечами і друкми...²⁾

— „Что убо прийдосте!? — загороджує товпі дорогу очайдушна мати, а чорні наміри, які читає з їх диких лиць, до живого порушують Її серце. — „Что убо прийдосте!? Убити живаго!?“ — Але якіж ці люди смішні! — заговорила миттю безсумнівна віра Матері в могутність свого Сина. — Саме життя хто побідить?! І Вона спам'ятує безумних: „Аще і на древо возвисите, живот подасть, аще ли во гроб отшлетє мертвеца воставить...“ (Ант. Стр. Утр.), „устидітеся непокоривіі!“

А коли став Ісус перед судом „беззаконних“, дивується Марія: „давий закон і пророки како под законним судищем пристойши Сину!“ Вона ще не розпачає! Ні! Перед Її очима ще свіжі вияви Христової могутності. Вона не вірить, щоби ці могли щонебудь злого зробити Ісусови. Лиш дивується, як це Син Її, що так часто, як хотіли йому Жиди що зробити, „прошед посреди їх ідаше“³⁾, сьогодні це все допускає.

¹⁾ Ісаія 53, 4. 7.

²⁾ Матей 26, 55.

³⁾ Лука 4, 30.

Тимчасом Христос підготовляв щойно своїй Матері терпіння. Вона бачить, як скоро полишили Його найвірніші, здається, ученики. Вона з пересердям кличе за Петром: „Како отрекся єси Спаса, Петре?“ (канон). Аж коли Христа собор беззаконних засуджує на смерть, тоді щойно Марія зрозуміла, до чого йде. Мов мечем прошибнула Її серце чорна невдячність, якою відплатив Йому нарід. „Сину — приближається до Ісуса, обтяженого хресним тягарем — „на смерть тя осудивша неблагодарнії людїє, за єже облак простерл єси в прехождєніє їх¹⁾!)? Уви мні! Безчадствуєся безмужная!“ (Сідал. 5 сер. посту). Яка болюча невдяка! Ось з неволі і смерти Господь облаком випровадив Ізраїля, щоби відтак цей поневолив Його і на смерть попровадив! А в Марії будиться ще той питомий жидівським жінкам сором ізза бездітності; що варта мати, що не має дитини. Повне сирітство чорним маревом стає перед її очима! Із її грудей добувається болюче: „Горе мені!“

Та по хвилі знов віра бере верх над розпукою. Бачучи Ісуса в червоній хламиді, до крайності пониженого і збещеного, „дивлюся — каже — паче ума Сине мой твоєму смиренію, імже спасаєши смирившєся єстєство чєловєчєское“. Хвилинка застанови відриває Її від дійсності. І мимоволі стають перед Нею всі Його чуда, а найбільше затимила Марія Галилейську Кану²⁾. І тому вид Його терпінь і пониження ще більше відчуває. „Своего Агнца, Агница зрящи ко заколеніи влекома, послїдовавшє простертими власми со іними женами³⁾. Кидає Ісусови запит, повний, болючої іронії: „Куди йдєш, дитино? Чому так спішишся дуже? Чи може на другє весїлля до Галилейської Кани?! Чому проходиш мимо, не промовивши слова“!? (Ікос на каноні).

Похід зупинився на „лобнім місці“. Розпинателі взяли на свій діл⁴⁾. На кусні шматують материнське серце: „Тлїнія тя кромї родих... і како тлїєши?! Чоловіци терзають тя Сине і руці з ногами пригвождають безчєловєчно“ (Канон). Справді, як парадоксально це все звучить! Люди вибули зовсім людяности. А тимбільше болить Її їх невдячність і Вона шепче зрезигновано „Сине! Сїя ти невірний собор воздає беззаконний многих твоїх чудєс насладивийся?! (Крєстобогор). Ненависть засліпила їх зовсім. Засудили свого суддю, поранили чудесного лікаря, а саме життя призначили на смерть.

Та пригадує собі Марія щасливу хвилю різдва. „Что чудное і ізясное — питає — „болїзни їхже не іміх внегда

¹⁾ Ісход 2, 13, Пс 104, 38, 39.

²⁾ Йоана 2 (1—11).

³⁾ Лука 23, 27.

⁴⁾ Матей 27, 35, Марк. 15, 24, 25, Лука 23, 33, Йоан 19, 10, 17.

родити тя Сине острії касаються сердца моего“ (Крестобогор.). „О странным ти рождестві і странным Сину мой паче всіх матерей возвеличена бих аз: но уви мні! Тя видяща на древі розпалаюся утровою“. (Канон празн.).

Яке воно зовсім інакше було колись. І болю не терпіла, як кожна жінка і дівства не стратила, коли матірю ставалась! А сьогодні... Глядить на покервавлене лице і завважує, як дуже змінилось його чудове колись обличча. Він же був „красний добротою паче синов человеческих“¹⁾. Як спотворили цей Божий образ нелюдські, страшні терпіння! І не розуміє сама, „како осужден хотяй всіх судити видиться ви-сй слави Господь“ (Крестобогор.). Марія „з простертими власи, перси біючи“ (стихира) безнастанно просить, щоби Ісус промовив хоч слово (даждь ми слово, Слове!) жаліючись, що її лишав, вмираючи ка хресті.

При цій нагоді подибуємо одно дуже красне порівняння. Марія, це винна лоза, що без людського ділання видала красний овоч. Але ця лоза пнеться по хреснім дереві, а її овоч дозрів, завшуючись на поперечках хреста. Коли Вона побачила Його, повішеного на хресті, закликала: „чадо сладость іскапай, єюже пїянство всякоє страсем отємлется!“ (Крестобогор. четв. сироп.). І справді Пресвята Кров Христа це ті солодкі каплі доспілого винограду, що дають вічну радість в протиставленню до впиваючого напитку пристрастей, що оголомило і веде на дно пекольне. Ось тут кривава Капа, де Ісус не вином, а власною Пресвятою Кровю напуває цілий світ, бо сам справляє своє славне весілля. Він же жених, а Обручниця Його св. Церква²⁾. А найближча Йому кривна — Марія, що лише глядить, чи всі подостатком пють цей напиток. Тут вже каже Марії Христос: „Що мені і тобі жено, бо вже прийшла наша година“³⁾.

Тепер Вона нагадує собі колись сказане. „Уви! Симеоново совершися пророчество, твой бо меч пройде сердце мое Емануїле“ (Єрус. Утр.). Та тут Ісус з хреста відзивається і потішає свою матір: „Адама і Еву хотя свободити сія стражду! Не ридай мене мати!“ (Єрус. Утр.)⁴⁾.

Це безперечно її скріплює. І хоч бачить Його „вознесенна, ні доброти в страсти, ні вида імуща“ (Крестобогор.), віри Маріїної ніщо не захитає. Вона навіть каже: „аще і распятіє терпиши, ти єси Син і Бог мой“. (Канон сострад.). Плачучи, Вона безнастанно славословить і просить Його, щоби скоро воскрес, щоби вже могла побачити Його славу. Та хоч вірить, що не тратить Його на завжди, її терпіння

¹⁾ Пс. 44, 3, 5.

²⁾ Ефес 5 (22—33).

³⁾ Йоан 2, 4.

⁴⁾ Питоменністю драматичного літургічного зображення євангельських подій є діяльogi, навіть такі, про які нема згадки в св. Письмі.

ніяк не стають менші. Всею ніжністю материнської душі переживає цю „спасительну Христову Жертву“. А думки Її вертаються безнастанно до щасливих днів, які переживала, держачи малу дитину на руках. І мимоволі зроджується в Неї думка взяти на руки страшно померлого Сина, але нема нікого, хто б вернув Її цю давню радість. (Вижду утробу мою на руку в них же мландець, держах со древа пріяти — віщаше — чистая — ніктоже, уви мні, сего даде! (Канон Состр.). І знов новий приплив болю випроваджує Її з рівноваги. „Єгоже яко царя надіяхся осужденна нині зрю на хресті“ (Єрус. Утр.)¹⁾.

І коли бачить, що небавком покине Її одинока потіха і вона буде позбавлена всякої опіки, до надміру терпінь додалась ще і ця холодна мов палестинська ніч, безнадійна бозодня опущення. Тоді каже Церква повторяти Її слова св. Письма: „Боже мой, Боже мой, воньми ми, вскую оставил єси мя“...²⁾ (стих Величанія). Господь дав Її напитись і з цієї чаші гора...

Одначе оглянувшись Марія, а коло Неї один з найвірніших учеників Ісуса, св. Іван. Її (після літург. пісень) приходить думка запропонувати Ісусови, щоби дав Її св. Іванови під опіку: „Виждь ученика єгоже любил єси і твою матерію і віщаніє даждь сладчайшее“ (Єрус. Утр.). Тоді Ісус промовляє: „Жено! Се син твой!“, а відтак ученикови „Се мати твоя“³⁾ (Єван. на утр).

А ось земля і небо дають свідоцтво смерті Вседержителя⁴⁾. Тут вже не видержала наша Церква. Вона сама забирає голос. Вказуючи на крик Матери і чуда, що довкіля діються, спам'ятує розпинателів: „Кустодія пагубоубивственная! Дівая же і Мати вопієт к вам... силою движеться твар, расідається каменіє і земля трясеться, церкви ризу раздираєт, солнце ужаєтсь дерзновенія! Устидітєся непокориві!“ (Антифон Утр. Вел. Пятн.). Чуючи дріжання землі і знаки на небі, Марія вибухає новим жалібним голосінням: „Се світ мой сладкий, надежда і живот мой благий Бог мой угасе на хресті!“ (Канон празн.).

Дивуючись Божої Маті, каже: „Коли ти, мій Сину, сходяв з неба, щоби воплотитися не „поколебал небесних“ (Крестобог.), а сьогодні коли відходиш зі землі „мановенієм твоїм твар колектєши“ (Крестобогор). „О сладчайшая моя весно!“ „Сладчайшее мое чадо“ (Єрус. Утр.). „Виждь, яко твар соболізнуєт ми Сину, но просвітіся світе незаходимий!“ (Антифон Стр. Утр.). Коли темінь щораз грізніша

¹⁾ Мат. 27, 37, 42, Марк. 15, 26, 32, Лука 23, 37, 38, Йоан 19, 19-22

²⁾ Пс. 22, 1, 2, Мат. 27, 46, Марко 15, 34.

³⁾ Йоан 19, 26, 27. Не стрічаємо заклочення, яке роблять західні богослови, щоб Христос цими словами віддав нам Марію за матір.

⁴⁾ Мат. 27, 45 (51—53), Марк. 15, 33, 38, Лука 23, 44. 45.

налягала на землю, тоді і душу Непорочної огортала теж чорна ніч. Перед Нею гасло Сонце, що Його сяйвом стільки літ втішалась. Марія не може з тим погодитись! Де ділась Твоя краса? — питається. (Како зайде доброта Твоя?!). Умер Христос і Його терпіння скінчились, тоді, коли терпіння Його Матери щойно на добре зачались.

Та по хвилині, охолонувши дещо, „Мати приступи тайно ко тающомуся ученику, глаголаше благообразному: потщися Іосифе ко Пілату приступити і іспросити сняти со древа учителя си!“¹⁾ (Канон Состр. і Повечер. В. Суботи). Послухали Марії Йосиф і Нікодим, зворушені її слізами і зняти Пречисте Христове Тіло. Тоді (як говорять страстні богослуження) „приїмши єго со плачем Мати неіскусомужная положи на коліну молящи єго со слезами і облобизаючи, горці же ридаючи і восклицаючи: Єдину надежду і живот, Владико, Сине мой і Боже во очію світа раба твоя іміх нині же лишаєма бих тебе, сладкоє моє чадо і любимоє. Болізні і скорби і воздыханія обритоша мя! Уви мні!“ (Кан. Сострадн.).

„Ти був надією і життям для мене, мій Сину і Боже! Ти був світлом для моїх очей, солодке дитя моє! А тепер кругом обгорнули мене смуток і терпіння і зітхання! — Горе мені!“

Як вона хоче сьогодні почути Його радісний голос, побачити усміхнені уста і очі „світло сіяюші, красні добротою“. І так, пригадуючи собі давню радість, промовляє ревно: „вмісто пелен Сину мой во гробі ты положу темні, вмісто же млека слезами покроплю пречисті ти устні, вмісто же животних і красних глагол мертву бесідую (Канон Погр. Вел. Субот.)“²⁾. Тут і три царі нагадуються, що принесли були Йому миро, наче на похорон³⁾. А тимчасом „Ангели болізн̄ пречистія видівше ужасохуся, како убо Діва со Сином страждет (Припів до 9 п.). А Марія наче пізнає між ними Гавриїла, відзиваючись до нього із слізним докором: Уви мні, Гавриїле! Где благовістіє! Где ми єже радуйся! Где єже благословенная“ (Канон В. Суботи).

„Слиши небо і земля матерная моя риданія...! (Канон Вел. Суботи). Вона небо і землю кличе на свідків своїх страждань! А коли вже забракло їй сліз, що облекшили б їй біль, Марія просить: „Кто дасть ми воду і слез істочники, да восплачу сладкаго ми Ісуса!“ „О гори і холми і чело-віков множества восплачетесь і вся ридайте со мною Бога вашего матерію!“ (Єрус. Утр.).

¹⁾ Мат. 27, 57, 58, Марко 15 (42—44), Лук. 23 (50—52), Йоан 19 (38—41).

²⁾ Матей 2, 10, Лука 2, 16—19.

³⁾ „Дари принесоша ти Владико перстіі царіє, яко Богу поклоняющеся нині же погребенію помазанія чадо, яко смертну Нікодим не-сет...“ (4 п. Канону Вел. Суботи).

„Ізнимаючи і ридаючи Непорочная мироносицям глаголаше: Соридайти ми і восплачешся горці, се бо світ мой сладкий, учитель ваш гробу предається“. (7 п. Канон Состр.).

Природа і оточення повинні брати участь в Її болю. Горам і горбкам і людям пригадує, що це Бог, а мироносицям, що це Їх учитель. Як природно тут зображене це бажання співчуття!

І вже бачить Його Марія „носима ко гробу...“ — „Како ідеши о Сину мой і мене єдину оставляючи?!“ (Кан. Вел. Суботи) вибухає новим плачем Пречиста! Та тут нараз Христос відзивається і „тайно“ та з деяким докором питає: — „О! як позабула ти на безмір моєї ласкавости. Бо, щоб спасти сотворіння, захотів я вмерти, але ще воскресну і тебе прославлю“¹⁾. Та Марія на це відповідає: „Зйду до аду, щоби там побачити Твою славу і відтак вернуся, бо не стерплю держати бездушного тіла і цілувати покалічених членів“²⁾. „Воскресни! Востани! Не закосни животе во мертвих! (Кресто-богор.). Востани славо моя! Востани псалтирю і гусли!“³⁾ (Стих Величання).

Але Ісус заспокоює Її: „Не ридай мене Мати, зрящи во гробі, єгоже во чреві без сімене зачала єси Сина; востану“³⁾ бо і прославлюся!“ (9 п. Кан. Єр. Утр.). На це Марія: „Іди — говорить — дитино до аду і як Бог воскреси всіх, що з Адамом впали, а я при вході до гробу проливаючи сльози, сяду собі і ждати му, доки не воскреснеш!“ (Канон Состр.).

Тоді Ісус знов переконує Її, що не треба ждати, бо „востану і прославлюся“ і привіт Гавриїла „радуєся“ на бере ще більшої величності і світлості. (Кан. Вел. Субот.).

По Богоматеринстві, що Її заслужила дівством, другим завданням Марії було співтерпіння. І так як тоді освітив Її Ісус світлом слави свого Божества, рівнож тепер наповнив Її гіркістю Свого Відкуплення. Третій період Її життя це сльози і крик нещасної Агніці, це чаша, яку довелось Її випити, але яку Вона радо прийняла. Це обосічний меч, що виявив думки многих сердець. Одним був він „на паденіє“ а „другим на востаніє“. Терпіння Її були такі великі, що аж Церква вставляється за нею: „Заходиши под землю Спасе, сонце правди: тімже рождшая тя луна“⁴⁾, печальми оскудіваєт, вида твоего лишаєма“ (Єрус. Утр.). Як

¹⁾ „О, како утайлася ти естъ бездна щедрот; Матери в тайні ізрече Господь: твар бо мою хотя спасти, із оных умрѣти; но і воскресну і тебе возвеличу, яко Бог небеси і землі (Кан. Состр.).

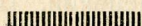
²⁾ Снизу ли паче видѣти твою славу во адѣ Сину мой і паки совзиду; не терплю, бо ти без диханія тіло держати недвижимо, і уязвена удеса облобизовати! (Кан. Вел. Субот.).

³⁾ Пс. 56, 9, 107, 3.

⁴⁾ Пісня Пісень 6, 9.

може світити Місяць, коли погасло Сонце, що дає йому своє світло?! Її терпіння змальовують наші пісні так вірно і так природно, начеб їхні автори були свідками співстраждань Пресв. Богородиці. І знову скільки радості полишила щасливій матери наша Церква, змальовуючи Її з Малим Дитятком на руках, стількиж і болю каже Їй зазнати, коли держить Його мертве, бездушне тіло. І так, як тоді Марія наче кликала до всіх матерей: чи є де більша радість, як моя радість, так тепер зупиняє прохожих, кличучи: „аще єсть болізнъ, яко болізнъ моя“ (І Пар.) ¹⁾.

(Продовження слідує).

Перед сто роками

(Дати виписані з Шематизму Львівської Аєпарії з р. 1832).

Львівська дієцезія була тоді поділена на дев'ять циркулів, — що обнимали теперішню Львівську і Станиславську дієцезію разом з Буковиною.

1) Львівський Циркул обнимав 4 деканати: Львівський, Оброшинський, Городецький і Щирецький з 71 парохіями, згідно капеляніями і числив 73.529 душ гр. католиків

2) Станиславівський Циркул обнимав 10 деканатів: Станиславівський, Богородчанський, Бучацький, Галицький, Манастирчанський, Надвір'янський, Отинійський, Товмацький, Тисьменичанський і Устецький, з 172 парохіями, згідно капеляніями, разом число душ гр. кат. 165.282.

3) Бережанський Циркул 10 деканатів: Бережанський, Болотнянський, Бобрецький, Бурштинський, Ходорівський, Козлівський, Рогатинський, Стріліський, Зарваницький, Завалівський з 153 парохіями, згл. капеляніями, душ гр. кат. 143.288.

4) Тернопільський Циркул 9 деканатів: Тернопільський, Грималівський, Янівський, Підволочиський, Скалатський, Терехівський, Збараський, Зарваницький, Залозецький — 151 парохій згл. капеляній — душ гр. кат. 137.698,

5) Чортківський Циркул 7 деканатів: Чортківський, Білчанський, Червогородський, Гусятинський, Ягольницький, Королівчанський, Скальський — парохій взг. капел. 115, — душ гр. кат. 108.594.

6) Буковинський Циркул 1 деканат Буковинський — 5 парохій, душ гр. кат. 19.965.

¹⁾ Плач Єрем. 1, 12.

7) Стрийський Циркул 10 деканатів: Стрийський, Болахівський, Долинський, Калуський, Перегінський, Роздільський, Скільський Войнилівський, Журавенський, Жидачівський, парохій згл. капел. 189, ч. душ гр. кат. 167.663.

8) Коломийський Циркул 8 деканатів; Коломийський, Городенський, Косівський, Кулачківський, Пістинський, Снятинський, Заболотівський, Жуківський, парохій згл. капеляній 129, душ гр. кат. 155.862.

9. Золочівський Циркул 14 деканатів: Золочівський, Білокаменецький Брідський, Бузецький, Холоївський, Глинянський, Олеський, Підкаменецький, Поморянський, Струмівсько-Каменецький, Щуровицький, Унівський Залозецький і Зборівський — парохій, згл. капел. 223, душ гр. кат. 147.413.

Всіх душ гр. католиків в р. 1832 було 1,119.590.

Теперішня Львівська дієцезія за р. 1936 має 1,351.308 душ. Станиславівська дієцезія за р. 1929 — 995.961. Разом 2,347.269. За 100 літ малий приріст — 100%, річно 1%.

Всіх деканатів було 73; в них парохій 966, капеляній 235, матірних церков було 1201, дочерних 680, співробітників 124. Всіх монахів Ч. св. Вас. Вел. було 53, монахинь 5.

Клириків монахів на богословських студіях було . . 13

” ” філософічних ” було . . 8

Мужеські монастирі були у Львові, Золочеві, Підгірцях, Краснопущі, Гошеві, Бучачі (тут була й гімназія, 9 єромонахів, 5 братів), в Погоні й Улашківцях. Жіночий був тільки в Словіті.

Протоігуменом на цілу Галичину був Львівський ігумен о. Орест Хомчишин.

Митрополитом був тоді: Михайло Левицький, пізніший кардинал.

Капітула була ось яка:

Пралат о. Др. барон Найштерн Михайло Гарасевич — архипресвітер.

” Др. Мартин Барвінський; архидіакон генеральний вікарій.

” Гавриїл eques de Дубовицький, архикатедр. кустос.

” схолястик: vacat

” Іван Липницький (chartophilax) канцлер архикатедрі і парох Волоської церкви.

Грем'яльні крилошани:

о. Д-р. Іван Гарасевич архикатедр. парох.

о. Іван Честинський. парох св. П'ятниць.

о. Іван Бохенський.

- Почетні крилошани
- Д-р. Венедикт Левицький, б. ректор і декан теологічного факультету.
 - о. Йосиф Гілічинський, емер. Унівський декан — емерит.
 - о. Михайло Андрохович, Жуківський декан, парох в Товмачику.
 - о. Іван Фогарасен, парох церкви св. Варвари у Відні.

7 крилошан почетних vacat.

Директор дому поправи єреїв: Василь Созанський почетний крилошанин перемиський.

Консисторська канцелярія:

- о. Іван Бохенський, канцлер.
- о. Д-р. Іван Барусевич, заст. канцлера.

Канцелісти: Михайло Лисаковський, протоколянт Григорій де Горошкевич Яворський.

Писар: Стефан Хомицький.

Возьні: Казимир Липинський, Теодор Український.

„Ministeriales“ Прокіп Калінкевич, Іван Кульчицький.

Духовна Семинарія.

Ректор: vacat

Віцектор: о. Стефан Теліховський.

Духовник о. Сабатен Гарасевич.

Префекти: о. Антін Будзиновський (з дієц. Перемиської).

о. Д-р. Ілля Лучаковський.

о. Николай де Гординський (з дієц. Перемиської).

о. Іван Слимаковський ур. 1807 ор. 1831.

„Rationarius“ (може то „Hausmeister“): Єразм де Бурчимуха Камінський.

Питомців у Віденській семинарії 7

„ у Львові на Богословії 134

„ „ на філософії 25

„ „ стипендисти 85 (екстерн.)

„ „ за сертифікатом 41 (екстерн.)

Разом 284¹⁾

Існував уже „Вдовичо-Сирітський Фонд“. Предсідник: о. Мартин Барвінський, Комісія: Іван Липницький, о. Іван

¹⁾ Заввага: нема зазначено, чи тут містяться питомці з Єпархії Перемиської.

Честинський, о. Іван Балтарович, парох Оброшина; секретар і касієр: о. Кирило Дембіцький і о. Андрій Дуткевич, архикатедр. проповідник. З того шематизму побачив я сумний образок застою парохії Струсів, яка в р. 1832 числила греко-католиків 900, а в р. 1936 тільки 800, підчас коли Заздрість з Бернадівкою числила тоді 129 душ, а нині 1200.

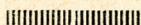
Подаю до відома родинам Богачевських, Зафійовських і Цегельських, що слідує:

1) о. Сильвестер Богачевський, ур. 1806 завідатель в р. 1832 Плугова к. Золочева то прадід єпископа Константина Богачевського з Америки, а дід о. Теодора Богачевського, пароха в Голині к. Калуша.

2. о. Теодор Цегельський, ур. 1794, то дід о. Михайла Цегельського з Камінки Струмислової, був 1832 року парохом Висоцька коло Бродів.

3. о. Іван Зафійовський, у. 1760, умер 28. VIII. 1831, прадід о. Адріяна Зафійовського, катихита в Бродах, був парохом Плугова.

о. Теодор Цегельський.

о. Андрій Пошній

П'ятидесятниця в річному церковному уставі нашої Церкви

1. Загальний характер П'ятидесятниці.

В минулім періоді церковного року наша Церква звертала увагу передовсім на індивідуально-суб'єктивний чинник нашого духового життя. Цей великопісний суб'єктивізм осно-вувався на тім, що ми нашими, видними, зовнішніми, пока-янними ділами ішли до здобуття безсмертності. Ета-пами, після яких нормувалися ці наші покайні діла і до яких кермували ми нашу волю, були християнські моральні чесноти: мудрости, правди, мужности, здержанности, по-кори, лагідности і любови, про які була мова в поодинок-их тижнях Вел. посту. Там, у Вел. пості мали ми взору-вати себе на прикладах Мойсея, Ілії, Христа-Спасителя і всіх тих, вже ближчих нам, з перших віків християнства, аскетів-монахів, які ще від віддання празника Просвічення поки-дали збірне, монастирське життя, братію, та йшли на уеди-нення, самоту, звідки знов сходилися до спільного життя перед Лазаревою суботою¹⁾, себто аж по скінченню часу

¹⁾ Пор. слова тропарів 8 пісні трипівснця в п'ятницю ваї, на утрєні... „іже в горах всі і пустинях соберітєся монаси...“ І... „жилища мона-хов соберітєся, яко агнці словесні...“

св. Чотиродесятниці. Там, в покутничім настрою, мали ми систематично, за проводом Церкви, молитвою і постом зноситися до особистої нашої досконалости. Маючи це на увазі, Церква приписувала у Вел. пості такі обрядові форми, які більше відповідали нашому внутрішньому, контемплативному, і тим самим більше пасивному, настрою покаяння. А такою формою — було клячання і поклони в тім часі.

Аж день Великодня, що з одного боку завершив Вел. піст з його фіналом Страсним Тижднем, а з другого боку стався початком нового церковного періоду — П'ятьдесятниці, вказав нам на цю остаточну ціль великопісних практик, яка лежить в нашій моральній переміні, яка так далеко дотикає необмежености, що таки рівняється нескінченному нашому існуванню — безсмертності. Цю, передану Великоднем, безсмертність підіймається устав основніше в нас закріпити в часі П'ятьдесятниці. А робить це устав тим, що до теперішнього, на перший плян висуненого, індивідуального-суб'єктивного чинника нашого духового життя додає чужий нам, зовнішній, об'єктивний чинник, яким тамті практичні суб'єктивні моральні засади підносить, додаючи їм внутрішню, найзагальнішу й абстрактійну рацію.

Перейшовши у Вел. пості дорогу очищення (*via purgativa*), рівночасно з Великоднем, починаючи П'ятьдесятницю, вступаємо на нову дорогу просвічення (*via illuminativa*).

Устав нашої Церкви все опирає на пізнання, так що навіть такі великопісні практичні засади, якими в конкретнім життю дійшли ми до такого недосяжного поняття, як безсмертність, спирає устав на раціях, якими ті засади підносять до спекулятивного просвічення, що ним усуває мнине протівенство між практичним і спекулятивним розумом. Цю труднішу теоретичну сторону безпосереднього пізнання нашого морального звороту від зла до добра, ми за вказівками уставу попередили лекшою, практичною, перебутою у Вел. пості кінченністю такого звороту на те, щоби тепер у П'ятьдесятницю згармонізувати одно з другим, практику з теорією, моральні засади з догматичними.

Так як в природнім життю людини, коли б до нашої нижчої, чуттєвої свідомости не вдавалася вища, автономічна наша свідомість пізнання, тоді цей наш чуттєвий розвиток не був би повною генерацією людського знання, так теж і тут, коли наше природне, людське пізнання поновно не опremo на чужім нам, зовнішнім, гетерономічним чиннику, якого змістом є кожда релігійна догма, як правда не наша, бо чужа — обявлена, то не будемо могли дійти до такої абсолютної нашої дійсности, яку звемо безсмертністю, а яку здобувається вже не механічним засобом, але заслужними ділами, що походять з віри. Тому доки живемо в тілі, то тільки такою практичною засадою життя, опертою на вірі

(II Кор. V, 7), яка все мусить попереджати теоретичний і спекулятивний чинник нашого духового життя, підносимося до такого спекулятивного і надприродного пізнання, в яким щойно колись всі догматичні правди будуть нам, не як тепер, ще немов в зеркалі, але аж до очевидності ясні.

З цієї причини і наша Церква зачинала свою річну науку від практичної моральної сторони життя, а щойно тепер в часі П'ятидесятниці, якраз цєю практичною стороною духовного життя доказує трудніші, абстрактніші, спекулятивні й догматичні релігійні правди. Так само було у Вел. пості, де на кожній Літургії Преждеосвящених Дарів читалося наперед конкретні, історичні факти, виражені в книзі Буття, а опісля приводилися більше теоретичні й абстрактні засади з Притчів Соломона. Те саме повторяється і тепер в часі П'ятидесятниці. Перед абстрактними, чисто догматичними правдами, вираженими в Євангелію св. Івана, подає устав у кожній Літургії історичні й конкретні факти з Діянь Апостольських. Все те доказує, що наша Церква не йде беззглядно ап'іористичною, дедукційною метою, але попри цю методу узгляднею і другу — індукційну, дорогу пізнання і тим самим якусь абстрактну ідею теоретично і спекулятивно узасаднює її життєздатністю. Тачим самим способом наша Церква і тут в часі П'ятидесятниці ідеально гармонізує теорію вищого пізнання з життєвою практикою Вел. Посту і тим доказує, що теоретична сама в собі ідея нашої безсмертності це не фікція, але має своє глибоке застосування в життю. А тим самим мусять бути правдиві з гори нам дані, обявлені, догматичні правди.

З такого способу поступовання нашої Церкви можемо вносити, що й ми у відношенню до нез'єдинених наших братів не повинні висувати наперед догматичні правди, як це дотепер було в практиці, але моральні. Належне, моральне, практичне поступовання з ними вже само собою приведе і до аналогічного догматичного узгіднення. На жаль, дотепер ми католики в унійній праці між нез'єдиненими висували до них наперед домагання догматичні, тому й наші успіхи в узгідненню їх релігійної думки з нашою були мінімальні. Виїмок в цім згляді творить недавня декларація нашого митрополита, Високопреосв. Кир Андрія в справі ревіндикації православних нез'єдинених церков. Рівнож з реферату о. В. Величковського Ч. Н. І., що активно довгий час працював на Волині, виголошеного на Унійнім Зїзді у Львові в грудні 1936 р. з нагоди смерті 300-ліття смерті митр. Рутського, можна було відчути, що тактика в унійній праці ОО. Редемптористів входить на властиву дорогу поступовання з нез'єдиненими, зачинається від практичного поступовання з ними, опертого на любови.

І коли в П'ятьдесятницю маємо стати на засаді, з одного боку найвищих і абстрактних ідей, а з другого повної їх життяздатності, то цьому часови буде відповідати така богослужберна обрядова форма, що була би виразом чуйності і готовності до ділання. А цією формою, що найліпше підходить під такий настрій і що виразно означає активність, це стояння в часі богослуження. Такий радісно бадьорий настрій активності має кождий акафіст, як несідальна пісня, а передовсім перший такий акафіст у нашій Церкві в честь Преч. Діви Марії. Таким самим піднесенням настроєм, зазначеним у стоянні, повинні ми слухати Євангелія, як благої нам вістки. Таким також настроєм нашої творчої радості є націхований весь час П'ятьдесятниці. Тому то вже від Вечірні Вел. суботи практикують у наших селах цілонічні чування по церквах, з яким то чуванням ще й тепер є злучене палення вогнів, аж доки по півночі не прийде час звіщення Христового Воскресення. А як продовження цього чування повинно бути практиковане в часі всієї П'ятьдесятниці загальне стояння, яке, хоч не виключає приватних актів покаяння, виражених у клячанню, у П'ятьдесятницю, як формавужчого індивідуалізму — все тут мусить уступити перед загальною і всенародною формою стояння, якою виразніше зазначається духа цього річного періоду. А дух П'ятьдесятниці, виражений стоянням в часі богослуження, обіймає сферу нашого надприродного діяння.

Коли у Вел. пості властивою обрядовою його формою було клячання, що було найвиразнішим знаком покаяння, а щойно подано змисл-гадку стояння підчас богослужень, то випадало би згадати ще таку позицію нашого тіла, як сидження в часі богослужень.

До найвигідніших положень нашого тіла підчас богослужень належить сидження. Та коли возьмемо під увагу загальну ціху наших богослужень, якою є їх величність, що ґрунтується на соборності і всенародності, то вже з цього основного духа наших богослужень мусить бути виключена ця вигідна, сидяча форма участі вірних у богослуженнях. Одна тільки природна неміч може оправдувати сидження підчас богослужень і то не на якимсь упривілейованім місці, за престолом, чи на переді, перед самим іконостасом, але хіба у невиднім місці церкви. Нерозуміння і нестосовання до духа наших богослужень, або підхлібний сервілізм самих духовних був причиною, що таким виріжнюванням вірних-мірян, хочби і дуже визначних осіб, давалося неспівідомо причину їх деморалізації. Ті, колись провідні верстви нашої суспільності, находили в церкві більшу вигоду, як їм її було треба і самим сидженням виріжнюючи себе від загалу вірних, з початку формою, а потім і духом відчувувалися від своєї суспільності і Церкви. Тому ка-

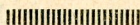
стовість у цім взгляді, навіть і нині декуди практикована зглядом інтелігенції, мусить бути виключена з церкви і рівно мусять бути трактовані всі світські вірні.

Приписане нашою Церквою сидження в церкві приходить на Утренні, підчас т. зв. сідалнів. Однак гадка сидження в церкві, підчас першого, чи другого сідална, чи по першій малій ектенії на каноні, є оправдана і далеко відходить від щойно наведеного змислу сидження в церкві, для вигоди, чи відзначення. Підчас сідалнів дозволяє устав на цю вигіднішу позицію підчас богослуження на те, щоби дати можливість основніше віддатися розважанню щойно поданої правди. А ця правда, кинена в першій стихословію і вбрана в прецизну форму першого возгласу малої ектенії, а саме, що „Бог всім управляє і що Його є сила і слава“¹⁾, потребує оповіщення в світлі днєвної пам'ятки на такім першій сідални, а ще більше на другім стихословію і другім возгласі, що хотяй Бог є Вседержитель, то у всім „благ і чоловіколюбєць“¹⁾. Щойно по такім спокійнім і безстороннім, що означається вже самим сидженням, виясненню тих правд, розвивається дальша богослужєбна акція Утренні в стоячій вже позиції тіла в „Полієлею“, а в неділю в „Ангельським Соборі“ і т. д.

Так від суб'єктивно-індивідуалістичної сторони нашого духового життя, що була зазначена у Вел. пості, переходимо в П'ятидесятницю до об'єктивної і загальної сторони цього життя. А тому, що ця сторона, як така, що вже зі своєї природи нормує наші відносини до других таких самих, як ми, людей, то такі відносини домагаються акції, яка образково виражається стоянням.

Чоловік всім своїм життям і то фізичним і моральним є зв'язаний з цілим рядом других людей і то не тільки сучасних, але минулих і будучих. Невидні причинові зв'язки творять нас тільки одним звеном у довгій ланцюзі всего людства. Тому й сам чоловік, як індивідуальність, є відповідальний за других і за свою моральну досконалість і мусить лучитися з другими людьми. Бо коли непереможний вплив на життя людини має оточення, то й Церква, узгляднюючи цей соціальний чинник у нашій життє, зараз по Вел. пості, а безпосередно по Страстній Тиждні, де на прикладі Божого Сина вказала на ідеальну основу нашого збірного життя, якою є найвища християнська чеснота-любов, кладе нам в найближчій по Вел. пості, періоді св. П'ятидесятниці таку ідеальну суспільність, серед якої можемо найвище морально піднятися і тим самим найліпше віддати довг любові, який ми затягнули зглядом Христа-Спасителя. А цєю суспільністю, це Христова Церква.

(Продовження буде)

¹⁾ Пор. ті возгласи.

Посмертна згадка

† о. Михайло Бобовник.

Зловіща доля не щадить нам, українському духовенству, в останніх шести місяцях важких ударів, забираючи нам одного за одним самі світліші одиниці зпоміж нас.

20. грудня 1936 проводимо на вічний спочинок о. Івана Фединського, пароха Любіня Великого, організатора Городеччини.

18. січня 1937 вмирає немов жовнір на стійці, обходячи своїх парохіян зі свяченою водою, о. Іван Винницький, парох Стрия, довголітний організатор Ходорівщини.

15. лютого 1937 прощається з цим світом також ненадійно, о. Микола Гошовський, парох Фалиша, довголітний робітник на церковно-народному полі стрийської округи.

24. березня прощає Золочівщина величавими похоронами свого довголітнього організатора, визначного патріота, о. шамбеляна д-ра Стефана Юрика, пароха і декана Золочева.

Дня 19. квітня 1937 умирають рівночасно: о. Плятон Карпинський, організатор Теревовельщини, великий бібліофіл, горячий патріот, парох Дичкова, і о. Григорій Плакида, парох Старого Скалата, організатор Скалатщини, дуже добрий провідник і вірцевий священик. А не минає й місяць і знов нова болюча втрата, бо 7. травня 1937 вмирає ненадійно о. Михайло Бобовник, парох Глібович Великих, бобрецького деканату, член, організатор, і провідник усіх наших установ і товариств Бобреччини, заступник голови нашого станового Товариства св. Андрея у Львові. Приїхавши в п'ятницю 7. травня 1937 з засідання одної з наших установ у Бібрці домів, відправляє в Глібовичах для своїх парохіян майське богослуження в честь Богоматері і по двох годинах вмирає, благословляючи свою опечалену, улюблену сімю. Вдарив вечором дзвів, а люди й не знали, що він голосить смерть їх улюбленого пароха, який ще перед двома годинами заносив їх мольби перед престол Пречистої.

З великим жалем довідалося й громадянство цілого бобрецького й сумежних повітів про смерть цього визначного діяча і духового провідника Бобреччини. Не було установи й товариства в Бобреччині, де Покійний не давав би своєї праці, організаційного хисту, доброї ради поради. Вислів свого жалю за Покійним і пошану його світлої пам'яті дало громадянство Бобреччини спільною оповісткою про його смерть, при чому вчислення всіх установ, яким По-

кійний давав свою працю, досвід і раду, забрало цілих дванадцять довгих рядків.

Болючу втрату понесло й духовенство нашої Архiepархії, зорганізоване в Товаристві св. Андрея, яке вибирало Покійного за п'ять років свого існування три останні роки під ряд заступником голови. І гідний був тої почеси! Вже сама поява Його, все усміхненого, все веселого, доброго, логічного бесідника стелила йому симпатію до людських сердець. А ще коли йшла вість про Нього та Його працю в Бобрецьчині, без вагань вкладало духовенство тягар проводу свого станового Товариства на Його плечі. І Він працював не лише місцево у своєму деканаті, але й головному Товаристві з великим хісном для загалу духовенства. Бобрецький деканат належав до найкраще зорганізованих деканатів, бо в організаційну працю вкладав Покійний цілу свою душу. Священники вплачували не тільки найточніше свої вкладки до Товариства, але бобрецький деканат має свою деканальну касу, яку вів Покійний, де співбратя в кожній хвилині могли допомогтися у скрутній хвилині таки самими своїми ощадностями. Крім того заложив Покійний „деканальний сад“ з прегарними щепами, якого овочами мали користуватися всі кондеканальні пайшики. Мріяв також Покійний про експлоатацію піскової гори, яка давала великі зиски жидівською підприємцями, щоби кондеканальні перебрали її, як своє підприємство і цим помагали своїй незavidній долі. Горячими покличами в „Ниві“ заохочував Він духовенство до оснування окремої проповідничої часописи, та на превеликий Його смуток, остався голос Його голосом „вопіючого в пустині“. І кілька там ще було й інших проєктів у їй розумній, логічній голові пок. о. Михайла. Не було загальних зборів, не було засідання Надзірної Ради Т-ва св. Андрея, на яких не явився б Покійний, щоби подати добру раду, нераз і влучним дотепом оживити дискусію, а незвичайним тактом погасити неедин немилий прикрий виступ, який мусить зайти між живими людьми.

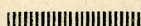
Вислів свого жалю за своїм вірцевим собратом дало духовенство, яке зіхалося у великому числі з трьох сумежних деканатів на похорони Покійного, а також двома проповідями. Першу проповідь виголосив в церкві о. Теодор Чаниж, парох Вибранівки, гарну що до змісту і форми. Проповідь цю переривав часто голосний плач зібраного в церкві народу з жалю за своїм добрим батьком і опікуном. Над отвертою могилою попрощав Покійного голова Т-ва св. Андрея, о. Ю. Дзерович сердечними словами, дякуючи Йому за все добре, що його Покійний так для Церкви й народу, як і для свого станового Товариства зробив. О. Дзерович попрощав Покійного також від імени головного ви-

ділу „Просвіти“, як член того виділу і уповажнений до тої жалібної заяви.

Опісля прошали Покійного від ЦК. УНДО і УПР, пос. Д. Великанович, від КАУМ. ред, Глібовицький, від Пов. Нар. Комітету адволат д-р І. Венгльовський, від філії „Просвіти“ адв. д-р Яр. Дудикевич, оба з Бібрки, далі бобрецький староста м-р Кіршнер та від повітової ради і виділу д-р Вайсброд. З цих обох промов видно, що не лише ціле наше громадянство відносилось з великою пошаною і признанням, але й власти і представники польського громадянства хилили голову перед працею, тактом і характером Покійного. Від селян Бобреччини прощав Покійного війт В. Мацьків, від ради збірної громади Глібовичі Великі А. Худерський та війт Тарала, від місцевого громадянства Ів. Паук, від місцевих товариств та організацій М. Корж і вкінці пос. Д-р К. Троян. Виголошено отже 15 промов, а на могилі зложено понад 30 вінків від родини, повітових і місцевих товариств та організацій.

Не була б сильетка Покійного повна, якщо я не згадав би про Покійного о. Михайла як взірцевого мужа, батька і дідуня. Оженений з п. Глинською, дочкою священника, видає три дочки за священників о. Гуралю, о. Лавришину і вже пок. о. Хавалку, старший син Евген є священником-катихитом в Бібрі, а молодший Зенон в третій гімназійній клясі. Коли донька, п. Хавалкова повдовіла і син Евген також поховав свою молоду дружину, взяв добрий дідуньо всі ті п'ятеро сиріток до себе, щоб їм заступити їх молодого померших батька та маму. Та чи їх тільки тулив коло себе Покійний — ні! То був ангел хоронитель цілої родини. Нехай же ці мої стрічки будуть не лише дрібним промінчиком, що освітив би цю небуденну постать нашого духовенства і подякою за працю для нашого станового Товариства, але й виразом широкого співчуття для Його опечаленої сім'ї.

о. Юл. Дзерович.

Нові книжки

Еп. Григорій Лакота: Дві престольні церкви перемиські. Перемишль 1937. ст. 77, 8^о.

Сорок літ праці Ремісничо-промислової Бурси у Львові. *Ювілейний збірник.* Матеріяли зібрав і упорядкував мгр. Ярослав Чума. Накладом Т-ва „Ремісничо-промислова бурса“ у Львові Львів 1937. ст. 164, мала 8^о.

О. Годунько-М. Шуrowsький: Реміснича Бурса при вул. Пасічній ч. 2. у Львові. Львів 1937. Накладом Українського Ремісничого Спортового Союзу. ст. 16, мала 8^о.

„Сорок літ праці“ це прегарно виданий альманах, присвячений історії розвитку Ремісничо-промислової Бурси у Львові та її великої ролі в ділянці виховання незалежної ремісничої молоді у Львові на свідомих громадян і охорони її перед денационалізацією і зіпсуттям. В альманаху декілька дуже цінних статей і повно гарних ілюстрацій.

о. Маркіян Марисюк ЧСВВ. **Чи Христос справді воскрес?** Бібліотека Релігійної Освіти ч. 14. Друкарня ОО. Василян у Жовкві 1937. ст. 32, 16°.

Франц Коковський. **Східніми межами Лемківщини.** Бібліотека Лемківщини ч. 3. Накладом видавництва „Наш Лемко“. ст. 92, мала 8°.

Василь Королів-Старий. **Чарівне намисто.** Світові казки про дівчат. Рисунки Петра Андрусєва. Накладом видавництва „Наш При-тель“. Львів 1937. ст. 71, мала 8°. Ціна 80 сот.

Św. Alfons Liguori, biskup i doktor Kościoła. **Przygotowania i dziękczynienia dla kapłanów, odprawiających Mszę Św. na wszystkie dni tygodnia.** Z włoskiego przełożył *o. Józef Palewski* Redemptorysta. Nakładem dwumiesięcznika „Homo Dei“. Tuchów 1937. ст. 79, 16°.

Marian Pilariski. **Najważniejsza pomoc w chorobie.** Nakładem ОО. Redemptorystów. Tuchów 1937. ст. 32, 16°.

Marian Pilariski. **Katolicka reforma ustroju społecznego.** Streszczenie Encykliki „Czterdzieści lat“. Nakładem dwumiesięcznika „Homo Dei“. Tuchów 1937. ст. 48, 16°.

Всі три книжечки, видані ОО. Редемптористами в Тухові, порушують дуже актуальні під сучасну пору справи і повинні знайти в руках кожного священика.

о. Осип Годунько. **До фахових шкіл.** (Короткі інформації про нові фахові школи). Накладом автора. Львів 1937. ст. 16, 16°.

Всячина

Новий Апост. Нунцій в Польщі. В суботу 15. травня ц. р. прибув з Риму до Варшави новоіменований Апостольський Нунцій архiep. Пилип Кортєзі. Архiep. Кортєзі народився в 1876 р. на Сицилії. Від 1910 року сповняв дипломатичну службу в різних нунціятурах. Від 1921 року був нунцієм в Чиле. В червні 1936 р. Св. Отець призначив його нунцієм в Мадриті, одначе з причини домашньої війни в Еспанії, архiep. Кортєзі не міг обняти того уряду. З кінцем грудня м. р. дістав номінацію на нунція в Польщі.

Марійський Конгрес у Львові. В днях 9 і 10. червня ц. р. відбудеться у Львові з нагоди ювілею 300 ліття смерти

митрополита Рутського конгрес усіх Марійських Дружин мужеської середнєшкільної молоді цілої Галичини. В програму конгресу входить: архиєрейське богослуження в церкві Преображення, похід до св. Юра, де всі учасники передефілюють перед Високопреосвященим Митрополитом і одержать архиєрейське благословення, святочне зібрання на подвір'ю св. Юра з двома рефератами, ухвалення резолюцій, академія, на якій м. ін. промовить Високопреосв. Митрополит, а програму виконають поодинокі Марійські Дружини. Закінчиться академія прекрасною композицією Кишакевича до слів Василя Щурата „Радуйся Мати“ і Марійським гимном, що їх відсвіають зєдинені хори усіх Марійських Дружин. В навечеря конгресу всі дружинники приступлять до св. сповіди, а в сам день конгресу до спільного св. Причастя на архиєрейській св. Літургії, після чого буде святочне прийняття нових членів-кандидатів. На випадок непогоди так святочне зібрання, як теж і Академія вбудуться в салі Лисенка. Цілу сю величаву, досі у нас небувалу імпрезу організує Марійське Товариство Молоді, централя усіх Марійських організацій в краю. Конгрес буде не тільки переглядом сили Марійських організацій серед нашої середнєшкільної молоді, їх праці й організаційних досягнень, але теж прилюдним вшануванням пам'яті Того, що перший на українських землях визнавав і пропагував Марійську ідею.

Конгрес на честь Христа-Царя в Познані. На конгрес у честь Христа-Царя, що відбудеться в днях 24—29. червня ц. р. в Познані, про що ми ширше згадували в попереднім числі „Ниви“, заповіли досі свій приїзд: кардинали: Інніцер з Відня, Verdier з Парижа і Кашпар з Праги. Крім них єпископи: Cobben з Гельсінгфорсу, Кметько з Нітри (Словаччина), Рожман з Любляни і Преосв. Няраді з Крижівців. Польський єпископат візьме участь майже в цілості. Досі ще не призначено окремого папського легата на конгрес, а буде ним певно один із учасників-кардиналів.

Міжнародний Конгрес для зєдинення християнського Сходу. Як ми про це доносили в попереднім числі, відбувся в Римі — з ініціативи Товариства „Associazione Cattolica Italiana per l'Oriente Cristiano“, під протекторатом св. Конгрегації для Східньої Церкви та за окремим благословенням Св. Отця — в днях 2—6 травня ц. р. Міжнародний Конгрес для зєдинення християнського Сходу, в якому взяли участь представники різних країв і народів. З українців, крім священників і студентів богословії, що перебувають в Римі, взяв участь ректор Богословської Академії у Львові, о. мітр. Й. Сліпий.

На нарадах був приявний м. ін. секретар Конгрегації для Східньої Церкви, кард. Тіссеран, а предсідником був

кард. Lav trano, архієпископ Палерма і голова італійського товариства „Pro Oriente Christiano“. На салі (велика авля міжнародньої вистави католицької преси) крім делегатів було багато визначних гостей: єпископи, пралати, священики обох обрядів, питомці папських колегій, представники римської аристократії та ін.

Конгрес розпочався торжественною соборною св. Літургією у східнім обряді, яку відправив Преосв Євреїнов в церкві грецької колегії св. Атанасія.

На початку нарад голова Міжнародньої Вистави преси, гр. Деля Торре привитав коротко зібраних, після чого вступну промову виголосив кард. Лявітрано, пояснюючи ціль Конгресу та підкреслюючи потребу обопільного пізнання церковного Заходу із Сходом і навпаки. По нім перший зїздовий реферат виголосив архієпископ Барі msgr. Mimmi. У своїй промові вказав на безнастанні змагання римських папів довести до зєдинення церковного Сходу і Заходу, а головнo згадав про собори Ліонський і Фльорентійський, на яких зреалізовано унію із церковним Сходом, таку необхідну тоді з огляду на загрозу ісламу. Така сама небезпека загрожує нині християнському світови з боку безбожницького комунізму і тому нині, більше чим колинебудь, треба всіма силами змагати до замирення і зєдинення обох розєднаних Церков. По його рефераті хор питомців Української Колегії відспівав дуже гарно псалом Бортнянського „Блажен муж“. Перебіг засідання передавала Ватиканська радіостанція на весь світ.

Дальші засідання Конгресу відбувалися в салях Папського Східнього Інституту під проводом кард. Лявітрана і ректора того Інституту о. Германа Т. І. Прочитано багато рефератів, після яких відбувалися ділові дискусії.

З ухвалених конгресом резолюцій важніші отсі: видвигнуто пропозицію створити одну Міжнародню Раду з сталим осідком в Римі, яка мала б завдання координувати унійну працю й акцію у різних краях, творячи одночасно інформаційну централю для всіх публікацій, що відносяться до апостольства Зєдинення: вирішено предложити, щоби на всіх Евхаристійних конгресах, так інтернаціональних, як теж національних, чи єпархіяльних, організовано завжди окремі секції для Зєдинення церковного Сходу; обдумано способи для скріплення студій над Східньою Церквою у семінаріях та для широкої пропаганди ідеї церк. зєдинення серед широких мас народу.

Учасники конгресу відвідали кард. Тіссерана, складаючи йому як секретареви Східньої Конгрегації свій поклін. Кардинал запевнив учасників, що всі їх бажання і пропозиції будуть предметом особлившої уваги і студій Конгрегації. Також твернув увагу учасників, що при подаванні інформацій

в періодиках чи журналах про незєдинених треба бути точним до найменших подробиць. Не зменшувати ні не збільшувати різниць, які між нами існують. Не бути в осудах партійними, бо не раз дуже тяжко позбутися привичок, що їх завдячуємо нашому вихованню, передусім релігійному, так що не можемо і не хочемо видіти ні терпіти того, що інші думають чи роблять інакше, ніж ми. Відлучених наших братів не переконаємо формальними дускусіями. Зближаться вони до нас тільки тоді, коли відчують нашу любов до них.

Конгрес скінчився 6. травня авдієнцією у Св. Отця в Кастельгандольфо. Св. Отець висказав своє задоволення і признання для праць і змагань над церковним Зєдиненням та висловив надію, що рішення й праці цього та інших конгресів принесуть бажані успіхи. На закінчення Св. Отець уділив всім учасникам Апостольського благословення.

З життя незєдиненої православної Церкви. Проєкт собору Російської Заграничної Церкви. Т. зв. Архирейський собор Російської православної Церкви за границею постановив скликати на рік 1938 в Сремських Карлівцях церковний собор, зложений з представників духовенства і мирян.

Московський митрополит Сергій (СССР) т. зв. заступник „місто-блюстителя патріяршого престолу“ наказав підчиненим собі церковним скупченням за границею поминати на майбутнє в богослужєннях не „місто-блюстителя“ патріяршого престолу, Петра Крутицького (що має знаходитися на заслання на Соловках), а його, митрополита Сергія. З цього догадуються, що увязнений митр. Крутицький помер.

Націоналістичний курс в СССР відбився і на положенню тамошньої православної Церкви. Антирелігійна пропаганда ослабла, хоч не щезла зовсім. Союз безбожників на чолі з жидом Ярославським діє і далі. Денеде місцева радянська влада дає дозвіл на ремонт церков. За відвідання церков і виконування релігійних практик уже не карається вірних. У справі церковних парохій урядові чинники майже не втручаються. В деяких околицях населення домагається навіть урядового признання православних церковних свят. Так подають часописи, головню ж церковно-релігійну, поза границею СССР. — Православна Церква в СССР втратила багато, та не все. Офіційні большевицькі публікації признають, що бодай 100 міль. большевицьких громадян — це віруючі люди. Совітський громадянин, — не тільки той, що належить до старшого покоління, але й той, що належить до нового покоління, — шукає в релігії задоволення вічної туги людини за найвищим ідеалом. Ані марксизм, ані лєнізм з їхньою матеріялістичною „ідеологією“ і кривавими методами праці не може дати відповіді на духові потреби

людської душі. Совітський громадянин вперто її шукає в релігії, в церкві, і тому теперішнім большевицьким можновладцям так тяжко справитися і з одною і з другою.

IV. Інтернаціонал. Внутрішні тертя, а то й кроваві порахунки між приклонниками Сталіна і Лейби Бронштейна — Троцького довели до основи IV. Інтернаціоналу, який гуртує в собі „визнавців“ Троцького. Цей інтернаціонал має в різних краях різні назви, але його офіційна назва „Міжнародна комуністична ліга“, яка має в Амстердамі свій секретаріат. На чолі секретаріату стоїть Wendt Boumann, а фактичним провідником цілого руху є Троцький, який є теж редактором політичного органу, що виходить в німецькій і французькій мові, з деякими статтями також і в інших мовах. На підставі минулорічної статистики цей IV. інтернаціонал має найбільше членів у Франції (20.000), в Північній Америці 14 000, які спочатку виступали під плащиком американської соціалістичної партії. В Чехословаччині гуртуються троцькісти біля часопису „Jiskra“ (10.000 чл.), не менша їх скількість в Іспанії, де вона виступає під іменем „Partido Obrero de unificacion marxista“ Також і в інших краях, як Голандії, Швейцарії, Італії, Бельгії, Австрії і Польщі мають троцькісти свої організації, (Apoštolát).

50-ліття священства вірменського архієпископа. В авлі львівського університету відбулася 29. V. ц. р. святочна академія для вшанування 50-ліття священства вірменського архієпископа у Львові Йосифа Теодоровича. На академії явилися примас Польщі, кард. Гльонд, митрополит Шептицький, львівський латинський архієпископ Твардовський, кілька латинських єпископів та представники адміністраційної, військової, самоуправної влади і студентства. — Промовляли ректор університету, кард. Гльонд, воєвода Білик, президент міста Островський і ін. Академію закінчив хор відспіванням Марійського гімну. Належним продовженням святкування цього ювілею була святочна коронація чудотворної ікони Матері Божої в вірменській церкві в Станіславові, у якій перед 50-ти роками ювілят відправив свою першу св. Літургію. На свято коронації приїхало багато польських єпископів. Торжественну св. Літургію відправив кард. Гльонд, проповідь говорив тарнівський єпископ Лісовський, а ікону коронував сам архієп. Твардовський. Святови надано чомусь визначно національно-патріотичний характер. Архієп. Теодорович є пастирем маленької горстки вірних, що під національним оглядом є Поляками, а обряд їх затратив зовсім свої питомості і майже засимілювався з обрядом латинським. Архієп. Теодорович є горячим польським патріотом.

Перший бомбардовий літак совітських безбожників. Дня 9. травня в Києві віддано совітському летунству

фундований союзом безбожників перший із цілої серії заповіджених літак під назвою „Безбожник“. На однім боці кадовба має він напис „Релігія це опій для народу“, а з другого „Пролетарі всіх країв єднайтеся“. Заступник команданта збройних сил на Україні, комсар Амелін сказав у своїй промові, що „Безбожник“ буде не лиш обкидувати ворога бомбами, але теж буде голосити тріумф безбожництва.

Св. Отець до німецьких католиків. Підчас авдієнції Німців-католиків Св. Отець сказав до них промову в німецькій мові: „Німців ми особливо радо бачимо в домі спільного Отця, — говорив Св. Отець — бо вони нині мусять видержувати боротьбу, ведену проти них в такий завзятий і несправедливий спосіб та з такою ненавистю. В Німеччині присяглися проти совісті, проти Бога і проти християнської віри сили цього світу, а німецькі католики з огляду на віру, честь Церкви і славу Бога мусять прийняти цю боротьбу. Щоденно молимося в особливий спосіб за вас і за вашу батьківщину, за вашу віру і майбутнє“ — закінчив Св. Отець свою промову.

Бундючна відозва Ярославського. Відомий вожд комуністичних безбожників, жид Ярославський видав відозву до членів усіх безбожницьких організацій, у якій м. ін. говорить таке: „Хочемо всі церкви цілого світа втопити в великанським вогненним морі. Наш безбожницький рух стався нечуваною силою, яка викоринить зовсім релігійні почування. Цей рух є наймогутнішою ділянкою цілої нашої безбожницької класової боротьби. Мусимо ще зміцнити наше безбожницьке діло, яке підкопає основи старого світа. Хай знають слуги Бога усіх релігій, що ніякий Бог, ніякий святий, ніяка молитва не врятує капіталістичного світа перед загибеллю“.

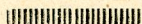
Історія знає більших потентатів, що намагалися знищити віру в Бога, та нічого не вдіяли; не зробить цього і тов. Ярославський.

Мати Сталіна явною християнкою? Віденська „Reichspost“ надала, що підчас цьогорічних Великодніх Свят викликала немалу сензацію в Тифлісі поява ма богослуженню в церкві 78-літньої старушки Джугашвілі, матері большевицького диктатора Сталіна. Тому що від 20 ти літ її не бачено ніколи в церкві, привні на богослуженню вірні думали з початку, що вона прийшла туди як агентка ГПУ і багато з них в переполосі втікло з церкви. Однак підозріння було безпідставне, бо старушка не тільки дуже широко й горячо молилася, але ще, виходячи з церкви, жертвувала 1000 рублів на її віднову. ГПУ донесло зараз про все Сталінові, який сейчас видав зарядження, щоби його мама покинула Тифліс і замешкала в такій місцевості, де її релігійні почування не будуть викликувати такої сензації.

Жи́ди у сві́тлі статисти́ки. „L'Aube“ подає цікаві статистичні дані, що торкаються кількості Жидів на світі, зачерпнені з останніх праць д-ра Лінфільда, директора статистичного бюро для студій над жидівським питанням. На підставі цих даних загальне число Жидів на світі виносить 15 мільйонів, з чого 11 мільйонів живе в Європі, 3 $\frac{1}{2}$ міль. в Америці, 500 тисяч в Азії, а решта в Африці. В Європі понад 8 $\frac{1}{2}$ мільйона Жидів живе в Росії, Україні, Польщі, Литві, Лотві, Чехословаччині, Угорщині і Румунії. У Франції живе около 150 тисяч Жидів. — Зпоміж найбільш зажидівлених міст на світі на першому місці стоїть Нью-Йорк, відтак Варшава (319.000), Відень (300.000), Чикаго (250.000), Філадельфія (175.000). Перед приходом Гітлера до влади Берлін мав 120.000 мешканців-Жидів. З менших міст грецький Солунь має 90 тисяч Жидів.

При виступі упі́мнень про пла́чення передплати чи післяплати за „НИВУ“, ми завважили, що часті наших Передплатників навіть не звертає уваги на ці упі́мнення, чи радше переходить до порядку над ними. Священни́чий стан не дозволяє на таке і́гнорування зобов'язань, які кожний добровільно при́няв на себе. — Коли хтось хоче мати у своїй бібліотеці „Ниву“, то мусить в першу чергу платити за неї. Чого ж доводити аж до таких довгів, яких відтак не можна вирівняти?! Коли б наші ВПреосв. ОО. Передплатники не були глухими на наші пригадки, то до таких довгів ніколи й не прийшлоб. Продовжуємо речинець заплати цих довгів до 15. VII. 1937. Платім їх і піддержуймо матеріально свій становий орган.

Адміністрація.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 214-78.

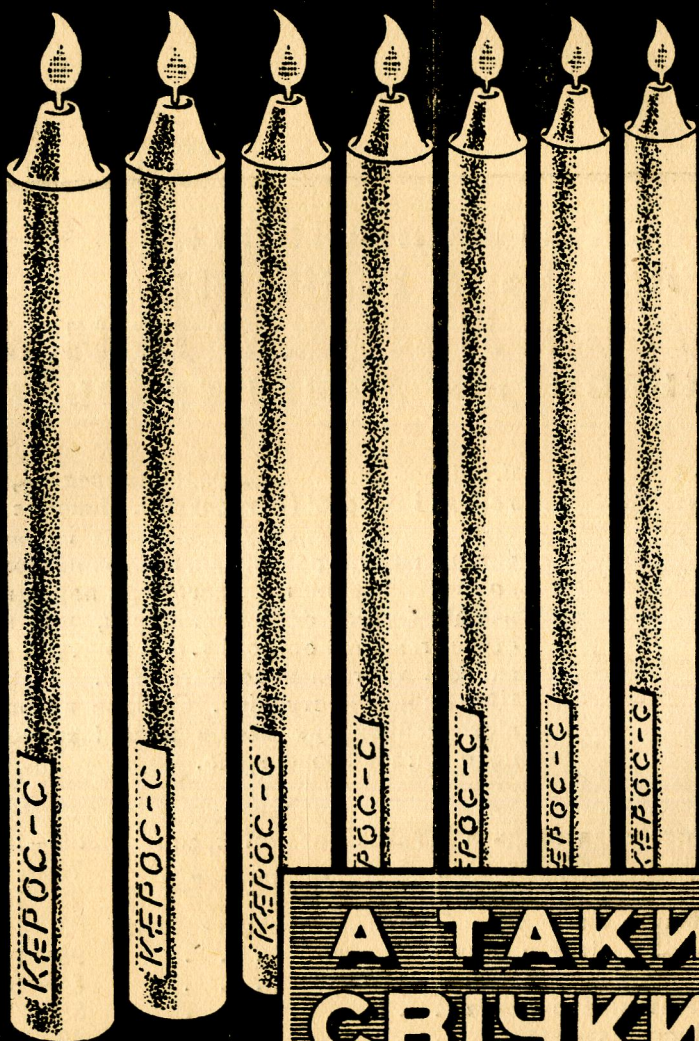
ЗНАНА ЗІ СОЛІДНОСТІ КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ ВАСИЛЯ ХОМИНА

**у Львові вул. ДОМІНІКАНСЬКА II.
Тел. 283-95**

б. співробітника першорядних заведень, в Білгороді і Загребі (Югославія). Виконує всякі замовлення з обсягу мужеських і священичих одягів, як: реверенди, мантоліни, колпаки, кольоратки, папістики, загортки, порохівники, плащі, футра, фраки, смокінги, маринарки, студентські однострої і т. п. Гарнітури з власного і доставленого матеріалу.

Ціни як найприступніші. Солідне виконання, після найновіших взорів моди і випробованого англійського крою.

1. Реверенда грецька з гварантованої крепи .	80—125 зл.
2. " римська " " " " .	75—120 "
3. " " " " " камгарну .	70—115 "
4. Пальто зимове з сибєрини на вовняній ваталіні	95—155 "
5. " літнє з бельської крепи	90—145 "
6. " " з камгарну	85—130 "
7. Мантоліна римська	35— 70 "
8. Порохівник	40— 80 "
9. Колпаки	5— 15 "
10. Кольоратки	2— 10 "

А ТАКИ
СВІЧКИ

„КЕРОС-С“
НАЙЛІПШІ